

FORT
HILL

LURLEY
MANOR

[illegible] Boreel Jacobszoon.
pupil of Rom. de Hooghe.

I. Schynvoet inv. et fec.

LUD. SMIDS. *M. D.*

EMBLEMATA HEROICA,

OF DE

MEDALISCHE SINNEBEELDEN

DER SES EN DERTIGH

GRAAVEN VAN HOLLAND,

Met Konstplaaten vercierd.

TE AMSTELDAM,
By JOHANNES OOSTERWYK, en HENDRIK VAN DE GAETE, Boekverkoopers, 1712.

Aan den

Heer en Meester,

JOACHIM RENDORP.

MYN HEER,

Beknopte en voltrokkene *Boekstoffen* braave *Heeren*, van aansien en letteren, toe te wyden en op te draagen, was al van ouds een gewoonte, ook by de beste *Schryveren*. Volgens deese wys, syn de *Behandelingen der Natuirkunde*, door *Lucretius*, eenen *Lucius Memmius*; versamelde *Mengeldichten*, door *Catullus*, de vermaarde geschichtschryver, *Cornelius Nepos*; en de *Fasti* of *den Almanak der Roomsse Feestdagen*, door *Ovidius*, den roemruchten beoorlooger van Hoogh- en Nederduitschland, *Germanicus*, toegevoegd.

Niettemin sou de nieuwsgierigheid deeser hedendaagsen wereld (die toch voldaan moet worden) seer graagh willen weeten, waarom deese *Graven* juist aan U Ed. moeten worden aangeboden?

Ik belyde dan, om deese drie bysondere reedenen:

Ten eersten, om dat my, tot noch toe, niemand is voorgekoomen, die my, in onse aakelige aloudheden, ooit meerder licht heeft aangeweesen en toegebracht.

Ten tweeden, om dat ik, meer als eens, tot U Ed. *Boeksaal*, niet alleen den vryen toegang

heb moogen genieten , maar ook eenige fraaye *tractaaten* daar uit neemen, en, tot genoegen, ten mynen huise gebruiken.

En ten derden, om dat U Eds heerlyk WATERVLIET, een andere *Tusculanum Ciceronis* of *Laurentinum Plinii* (waar op U E, de frisse vermaaklykheid der Somermaanden soo sedigh en gerust komt genieten) is gelegen ontrent den ouden *Kinhem*, met soo veel of gesloopte of herboude Heeren-Huisen en *Graaflyke* Kasteelen, naamentlyk, *Oud-Haarlem* en *Assumburgh*, *Foreest* en *Meerestein*, *Marquette* en *Adrichem*, *Spyk* en *Velsen*, *Brederode* of *Banjaard*, &c. omheiningd en afgesloten

Sie daar de redenen, om (soo moogelyk) de wereld genoegen te geven, terwyl dit *Handboekje*, nevens hem selven, met een diepe eerbiedigheid, voor U Eds. voeten word neder geworpen, door

U Eds.

Amsteldam, den
1 Septemb. 1712.

geringen dienaar,

LUD. SMIDS.

VOOR-

VOORBERECHT,

aan den goedwilligen

L E E S E R.

De *oude* Hiſtorien *en* Chroniquen *doen ons noch huidendaags met verſchrikkinge ſien, in wat voegen onſe Vooronderen, onder Hertogen,* GRAAVEN *en* BISKOPPEN *ende Heeren, niet alleen in* continueele diſſentien *en oneenigheden hebben geleefd: maar ook, ſoo tegens den anderen, als tegen haare* reſpective *Heeren, met hunnen aanhang, in geduirige wapenen, met on-Chriſtelyke bloedſtortingen hebben geſtaan.*

Deeſe woorden, uit de *Deductie* van den jaare 1654, getrokken van haar *Ed. Gr. Moog. de Staaten van Holland en Weſt-Frieſland,* hebben heden my tot een ſchryfſtoffe over de HOLLANDSE GRAVEN verſtrekt.

Ondertuſſen, myn lieve *Leeſer*, eer gy noch verder gaat, ſoo laat my toe, dat ik u met deeſe geringe voorreede, ontrent de behandelinge van dit werkje, een weinig ophoude.

I. Gelief op de Afbeeldingen een luttel te letten. Ik vinde de GRAVEN van HOLLAND, of als geheele *poſtuiren*, of alleenlyk in fraaije borſtbeelden vertoond.

De *poſtuiren* ſullen u ontmoeten in het *Goudſe Chronykje*, in koper; by *Goudhoeve, Chronyk van Holland*, in houtſnede; en by *Barlandus, in Comitib. Hollandiæ*, weder in koper; die van *Goudhoeve* wel gelykende, doch hier en daar eenighſins in koper naar de konſt verteekend: en eindlyk by *Melis Stoke*, noch too onlangs in het licht gebracht.

De borſtſtukken (*buſten* noemen haar de *Medalikundige*) vind gy by *Scriverius*, in het grootſte *Fol.* wel ſeer konſtigh, maar ſonder de minſte waarheid, afgebeeld; weder by *Scriverius*, *in Quart.* ook wel fraai doch al te *modern* en buiten het *antiek*; alle wat dieper en ſelf tot aan de riem; doch ook alle ſlinks die, in het groote, naar de rechterhand

 om-

omſaagen. Noch by den ſelven *Scriverius*, in *Quart. Latyn*, en in *Octav. Duits*, in houtſneê; en eindlyk in de *Chronyk van Wachtendorp*, weder in koper cierlyk uitgedrukt.

Nu heb ik die ſtandbeelden van *Stoke* verkooſen, doch door JAKOBUS SCHYNVOET, met een aangenaame bevalligheid, *medalies* gewys, in borſtſtukken verwiſſeld; als ſynde de *antiekſte* en trouwſte tronien en gewaaden, de ſchilderyen, op het ſtadshuis te Haarlem noch in weeſen (waar af in myn *Woordeboek* of *Schatkamer*, 14 *bl.*) ontleend.

Dit ſoo verre van de *Graaflyke* tronien, gaa nu tot de Byſchriften of Veerſſen over.

II. De *Puntdichten* van *Oudaan* had ik al reeds in de *Schatkamer* gebruikt; die van *de Dekker* (hoewel alleen vertaalingen van de *Latynſſe*, en alle op eenen trant de *Graven* ſpreekend invoerende) gevielen my wonder; doch die ook de *Uitgever* van *Scriverius* in *Quart.* by ſyn Afbeeldingen had geplaatſt. Dus moeſt ik ſelf myn hand aan de ploegh leggen, en, gelyk ik te vooren de ROOMSE KEISERS en KEISERINNEN had behandeld, met ſeslingen deeſe *Graven* opſchikken.

III. Syn hier *Emblemaas* of Sinnebeelden by de *Graaflyke* tronien gevoegd. Doch hoor eens de reden deeſer uitvoeringe. Myn waarde vriend en lettergenoot, ANDRIES SCHOEMAKER, deerde het dikmaals, dat, onder onſe vorſtelyke *Medalien* en Legpenningen, alleen de dappere *Graven* van ſoodaanige Gedenkſtukken waaren ontbloot. Wat raad? het nabootſen, uitvinden en verdichten kon my ganſch niet gevallen. En wat dan verder? wel aan, liever ter halver baan te koomen en de *Graven*, *Medalis* gewys, met eenige Sinnebeelden, op hunne bedryven en uitvoeringen betrekkelyk, voor de *Liefhebberen* ten toon te ſtellen.

Maar ſiet hier eerſt, ontrent het *Emblematieke*, een beknopte onderrechtinge.

De *Emblemaas* of ſedekundige Sinnebeelden, by *Silveſter*

vester à Petra Sancta, *Alciatus*, *Sambucus*, *Junius*, *Venius*, *Boxhornius*, *Kats*, *Savedra*, *Rollenhagius*, *Schoonhovius*, *Roemer Visscher*, *Camerarius*, *&c.* syn

Of *Historiaal*, enkelyk een voorval of bedryf verbeeldende; als, in deese *Graven*, de 2de, 5de, 10de, &c. of *Hieroglyphiek* en sinnebeeldigh, een gebeurde saak afschetsende; gelyk de 1ste, 3de, 4de, *Gr.* &c.

De *Hieroglyphieke* verder worden genoomen, B. V.

1. Van de Son, en Maan en verdere gesternten aan de locht; als op de strooipenning van *Alensson*, (43 *bl.*) van A. 1582; een Son, boven het water, omringd met wolken. FOVET ET DISCVTIT; *de son maakt en breekt*; teweeten, de nevelen en dampen.

2. Van de vogelen; als ter gedachtenis van konings *Williams* overlyden, A. 1702. een Arend sich begevende naar het gebergte, nevens een daalende Son. NON NISI SOLE OCCIDVO REVOLAT; *hy vlieght niet te rug als met een daalende son.* Sie hier de 58ste en 68 *Gr.*

3. Van de viervoetige dieren; als, op de jonge *Karel*, erfprins van *Sweeden*, A. 1688. een jonge Leeuw, met een aardkloot speelende. VIRTVS NON COMPVTAT ANNOS; *de Dapperheid teld geen jaaren.* Sie de 8ste en 21ste *Gr.*

4. Van de vissen, slangen en verdere kruipende dieren; als, op *Joseph*, *Rooms* koning, A. 1690. een Dolfyn, het water om hoogh spuitende naar een arend, in de lucht voerende een koninglyke kroon. NON HAEC VENIT AD FASTIGIA DELPHIN; *een dolfyn komt niet tot deese hooghte.* Sie de 24ste *Gr.*

5. Van de boomen, bloemen en aardgewassen; als op die van *Frederik Ulrich*, hertogh van *Brunswyk*, A. 1615. een swaare Boom, van de wind bewaaid. FLECTERIS AN FRANGERIS? *sult gy buigen of breeken?* Sie de 15de en 20ste *Gr.*

6. Van onbesielde saaken en werktuigen; als op de dood van *Sofia Carolina*, koninginne van *Pruissen*, A. 1705. een smookend Wyrookvat op een altaar. FECIT AD ASTRA VIAM; *sy heeft haar een wegh naar den hemel gemaakt.* Sie de 3de, 4de, 6de *Gr.* &c.

7. Eind-

7. Eindlyk worden ook hier toe gebracht; of de *Grieksſe* verdichtſelen; als, op *Karel de XII*, koning van *Sweden*, A. 1700, den *Deen*, de *Pool* en de *Moskoviet* beſtrydende, *Hercules*, bevechtende den driekoppigen helhond. TRES VNO CONTVDIT ICTV; *met eene ſlagh verdelgd hy drie.* Sie de 12ſte en 2de *Gr.*

8. Of wel *Hebreeuwsſe*, *Grieksſe* en *Romeinsſe* geſchiedeniſſen; als *Scevola*, den koning *Porſena*, verſchrikkende met ſyn rechter hand te verbranden. PRO LIBERTATE PATRIAE AGERE ET PATI FORTIORA; *manhaftiger ſaaken uit te voeren of te verdraagen voor de vryheid des vaderlands.* Sie de *Medal. Hiſtor. op het javr* 1580.

En dit ſoo verre ter liefde van *Schilders*, *Etſers* en *Teekenaers*, loffelyke medegeſellen en onderſchragers van de *Dichtkunde*; wy koomen eindlyk tot

IV. De Verklaaringe; meerendeels getrokken uit *Stoke*, *Heda*, *Beka*, de *Gouwenaar*, *Scriverius*, *Goudhoeve* en *Barlandus*, &c. dienende of tot de noodige ontknooping ontrent het verſcheelen der *Schryveren*, of tot ophelderinge en uitbreidinge van het een en 't ander bedryf.

Maar, ſegt men in de boekwinkelen; *hy gaat al te kort; hy ſcheid 'er af; laat ons in een diepe verwachtinge en wyſt ons naar de boeken, die wy niet of niet kennen, of niet beſitten, of niet verſtaan.*

Wel hoe? dit beken ik, want die in onſe landſaaken t'eenemaal ſyn onbedreven, moeten deeſe werkjes laaten ruſten, en met uitgebreider keurſtoffen hunne leesyver ophouden. Ik ſchryf voor wel beleſene, ervarene en afgerechte, ontrent de *Neêrlandsſe Oudheden*, wien ik ook volkoomen behaage, en die over myn WOORDEBOEK geen onguṅſtigh vonnis hebben geveld.

Doch, waar over moet ik onder het beſluiten u noch berichten, myn genegene *Leeſer?* over niemendal; als dat gy vriendlyk word verſocht onder uwe *Emblemaas-ſchryvers*, van welke ik boven eenige heb opgeteld, ook deeſe myn GRAVEN een plaatsje te verleenen. Vaart alle wel.

OP DE
MEDALISCHE ZINNEBEELDEN
DER
HOLLANTSCHE GRAVEN,
door den Heere
LUDOLPH SMIDS.

Veterum monumenta virorum.

De waarheit, lang gedompelt in een' nacht
Van onkunde, en door beuzelen verdacht,
Steekt thans het hooft ten grave uit met veel luister,
En triomfeert van 't akelykste duister,
Nu SMIDS haar biet in haren noodt de hant,
En opbeurt door de kracht van zyn verstant,
Gewoon in 't puin der Roomsche praalgewelven
d'Aloutheit van veel eeuwen op te delven.
Nu streeft hy weêr op een doorluchtig spoor
Zyn' Lantgenoot in 't onderzoeken voor,
Om Hollant, in 't ontvouwen van zyn Graven,
Te noopen om zyn voetspoor na te draven;
Op dat men schiffe en scheie, 't geen de list
En logen dichtte, en baarde een zee van twist;
En Nederlant, te jammerlyk bedrogen,
Eens opene zyn lang begoogelde oogen.
Graaf DIDERIK streeft loffelyk voor uit,
Door Karel en zyn koninklyk besluit
Ten hogen stoel van Hollant opgeheven,
En doet den Deen voor zynen zabel beven.
Zyn brave ZOON en naamgenoot betracht
Met lof zyn plicht, en slaat der Friezen macht,
Te grimmig op zyn statendom gebeten.
Maar ARNOUT, meê geklonken aan dien keten
Des oorlogs, koopt met onverschrokken moedt
De zege voor zyn doodt en dierbaar bloet.
Noch kon de drift des bittren Fries niet stryken,
Voor DIDERIK de derde hem deedt wyken,
En Adelbolt met zyne macht bedwong,
Die loon voor zyn oproerigheit ontfong.
De vierde DIRK, in eenen haat gewikkelt
By toeval, en daar door tot wraak geprikkelt,

Bra-

Braveert en teeſt het Overrynſche volk,
Doch ſneuvelt door een' vyantlyken dolk.
Die zelfde wrok moeſt FLORIS ook bezuuren,
Getrooſt den haat in Dordrecht te verduuren,
Dien hy trotſeert door dapperheit en liſt;
Doch andermaal gewikkelt in dien twiſt,
En zorgeloos in 't velt ter neêr gezegen,
Smaakt ſlapende de ſnê van 's vyands degen.
Maar wie ſchreit niet om GEERTRUITS deerlyk lot,
Wier ongeval ſlechts Utrecht dient tot ſpot,
Met Robbert, die haar trooſte in 't droevig leven,
Door GOVAART uit haar ſtatendom gedreven:
Die bultenaar en trotſe dwingelant
Neemt met gewelt het ſtaatsroer in de hant,
Doch ſmaakt het loon van zyne dwinglandye.
Dit baant aan DIRK den weg ter heerſchappye,
Door hoon en ſmaat niet van de deugt ontaart,
Mits hy den vloek des lands grootmoedig ſpaart.
Maar grooter lof doet FLORIS zegevieren
Door 't planten van de blanke vrêbanieren;
Gevolgt van DIRK, die 't lot te boven ſtreeft,
En zynen broêr den heeten wrok vergeeft.
Thans ziet men weêr een FLORIS triomfeeren,
Door Agars zaat noch zynen moedt te deeren,
Die nooit zyn' roem met ſnootheit heeft bevlekt,
En Epidaſne een heldengraf verſtrekt.
Een andre DIRK braveert de trotſche ſchaaren
Der Vlamingen en wrevle Luikenaaren;
Doch ADA (wie beſchreit haar noodlot niet?)
Bezwykt van ramp en bitter zielsverdriet,
Door 's moeders liſt te vroeg ten echt gegeven,
En haren oom in ballingſchap verdreven.
Dus wordt de ſtoel der Graaflykheit verheert
Door WILLEM, die de kroonzucht 't hart verteert,
Doch 't wiſſe voor 't onwiſſe houdt in waarde,
En dat beſchermt met uitgetogen zwaarde.
Maar FLORIS, die hem volgde, ſmaakt te wreet
De jaloezy van Klermont, eer hy 't weet,
Te ſnoot omringt, verraden en doorſtoken.
Dat ſchelmſtuk wierd door WILLEM braaf gewroken,
Die by den klem van Hollants Graaflykheit
Den luiſter zag der Roomſche majeſteit,
Eer hem 't geval verraſte, en droef deedt ſnéven.
Dit quam den ſtaf in FLORIS hant te geven,

Te

Te ſchelms belaagt om eene vrouwekracht,
En door de wrok van Velzen omgebracht.
Dit deedt den vloedt der wraake hevig bruizen,
Door 't ſlopen van zo veel doorluchte huizen,
Wanneer Graaf JAN, gekeert uit Engelant,
Ganſch Neêrlant zette in eenen oorlogsbrandt,
De laaſte zuil van Hollants hooftgebouwen.
Nu zwaait den ſtaf het Huis van Henegouwen,
Waar uit heldt JAN beklimt den hogen ſtoel,
Vergeefs geſtelt den Vlaamſchen haat ten doel,
Gewoon het hart der ſtaten aan te randen
Met oorlog, moort, verwoeſten en verbranden.
Hem volgen thans twee WILLEMS braaf van aart;
Waar op MARGRIET de Graaflykheit aanvaart,
Die 't ingewant der landen ziet verſcheuren,
Den burger om den ſnootſten ſtaatstwiſt treuren,
Gezenuwt door haar' alleroutſten zoon
Graaf WILLEM, die haar bonsde van den troon.
Noch vont de haat zyn' zat niet in het woeden,
En 't ſnerpen van de felle geeſſelroeden,
Schoon ALBRECHT ſteeg ten zetel van 't gebiet,
Die zich te veel op zyn beleit verliet;
Tot dat de ſtoel door WILLEM wierdt betreden,
Die 't ſnoot gedrocht met reden heeft beſtreden,
En dus de vrê ten troon voerde in het lant,
Na 't ſmooren van dien lang gehaaten brant.
Nu treft my 't lot van Vrouw JACOBA 't harte,
Gewikkelt in een zee van ramp en ſmarte,
Zo laag verneêrt, dat zy van een Gravin
Zich zag gebracht tot een Houtveſterin,
En Hartog FLIPS op haren ſtoel regeeren,
Die 't Huis Borgonje om zynen roem moet eeren,
Geſtegen tot den ſtaat der Graaflykheit,
Dat Hollant thans zo bitter heeft beſchreit.
Dit heerſchent Huis klom hoger noch door KAREL,
Die, trachtende quanzuis de ſchoone parel
Van Hollant meer te ſieren door het merk
Der majeſteit, een ſtout en haatlyk werk
Ter hant vatte om de vryheit t'onderdrukken,
't Geen hem niet wilde om zynen aart gelukken,
Te brusk, te heet op oorlog, bloet en brandt.
Hem volgt de laaſte Erfſtaatsvrouw van ons lant,
Verknocht door Anne aan Frankryks ſtamme en adel;
Doch deerelyk geſlingert uit den zadel,

Waar

Waar door MARIE aan MAXIMILIAAN,
Tot in de ziel om haren val begaan,
Het erfrecht laat, om thans de hooge trappen
Van 't Keizerdom gereder op te ſtappen.
Thans dekt zich FLIPS, berucht door heldenmoedt
En ſchoonheit, met den graaffelyken hoet,
Wiens droeve doodt, beſchreit met heete traanen,
De ziel trof van zyn treurende onderdaanen.
Maar uit zyn aſch herrees een edle Heldt,
Een KAREL, groot van ſtaatkunde en gewelt,
Die aan den ſtaf van 't heerſchende Germanje
Den luiſter klonk van 't overdadig Spanje,
En Hongarye, Itaalje en Griekenlant,
Met Frankryk, ſtak in eenen oorlogsbrant,
Die voortſloeg tot in 't hart van Ameryke,
Dalmatië, en in 't vergelege Afryke;
Waar na hy, als eer Diocletiaan,
Uit zucht tot ruſt van 't ryk is afgeſtaan,
Wiens toppunt hy zo driftig hadt beklommen.
Dit baande aan FLIPS den weg tot Vorſtendommen,
Wiens ſtaatzucht en gehaate dubbelheit
Min bitter dan zyn bloetdorſt wierdt beſchreit;
Gehart de ziel der Vryheit wrang te knotten,
En Egmont ſleeptte en Hoorne op moortſchavotten,
Gezenuwt door den bloethondt Ferdinant,
Dien wroeter tot in 't hart van Nederlant;
Dat, lang gefoolt door zyn onmenſchlyk woeden,
En 't klateren der Inquiſitieroeden,
Den Lantheer vloog in 't grimment aangezicht;
En met een hart, dat voor geen rampen zwicht,
Zyn vryheit weêr met vollen glans deedt glooren,
Wanneer 't vol moedt den Graaf hadt afgezwooren:
Die, door de hant des hemels thans geteeſt,
En tot meêr ſchrik geteiſtert in den geeſt,
Zich levendig zag knagen en beſtormen
Door eene zee van t'zaâmgerotte wormen.
O Amſtellaar! hier ziet ge een' ryken ſchat,
Orakelen gezaait op ieder bladt,
De waarheit braaf geſcheiden van de logen,
En alles met een goutſchaal opgewogen;
Taſt toe, en dank den Schryver, die zyn hant
U leent tot nut en glory van ons lant.

A. BÓGAERT.

O P

DE MEDALISCHE SINNEBEELDEN,

Der Ses en Dertigh Graven

VAN

HOLLAND,

Graven uit den Huiſe van HOLLAND.

I. DIDERIK DE EERSTE.

Dit is dan de eerſte Graaf, uyt ſtrydbaar ſaad geſprooten,
Vorſt Diderik! ſoo gy 's Lands-jaar chronyk gelooft,
Heeft deeſe van de Frank hier 't kroongeſagh genooten,
En de oorlogs-fakkel van den Noorman uitgedooft,
Dus heeft hy, door het ſwaard, in Holland ruſt verworven,
En is ook, aan het roer van 't ryk, geruſt geſtorven.

VERKLARING.

GRaaf] Hier komt ſich al ten eerſten, ontrent de Naamreden, een lettergeſchil opdoen. *Eindius* (*Chronic. Zeeland.* 2 *lib.* 2 *cap.*) trektſe van ἀπὸ τοῦ γράφειν; ſcribere, *ſchryven.* Dus is *graphiarius*, een griffier ſchryver, werkende met een *graphium* of griffie. Sulk een ſchryver is naderhand een rechter geweeſt, en ſyn dienſt is een ampt, echter geen heerſchappy, geworden.

Voort noemen de *Latiniſten* een graaf, *comes*; verſellende (want *comes* beteekend een metgeſel of makker) de onder burgemeeſteren (*proconſules*) ſtadhouders (*præſides*, *procuratores*) en landvoogden, op des keiſers beveelen trekkende naar hunne provincien of overheerde geweſten.

Dit behaagt my meerder als de afleydinge van *graven* en delven, of van grauwe hairen hebbende lieden (*ſeniores*) gelyk ik het in de *Schatkamer*, 111 *bl.* ook heb getoond.

Diderik] Siet op deeſe twiſt, onder de Geletterde, een tweede volgen. Voorgemelde *Zeeuwſe Schryver* geloofd, dat de twee eerſte Diderikken uyt eene ſyn ſaamengeſmeed: te wee-

ten, uyt Diderik naa Roeland ſynde geweeſt de negende Graaf van Zeeland; en hy meent verder, dat de lichtgelovige gemeente dit verdigtſel van de beuſelſieke monikken is opgedrongen. Leeſt *hem ſelve*, *Chronic. 2 lib. 9 cap.*

Ondertuſſchen is ook *Simon van Leeuwen* van het ſelve gevoelen. Sy hebben, ſegt hy (*Beſchryv. van Leiden*, *Nader Bewys*. 383 *bl.*) twee Dirkken moeten uytvinden, om den eerſten Dirk aan koning Karel de Kaale (de gewaande weghſchenker van 't Hollands graafſchaap vaſt te maken en, door een ydele tydreekeninge, de keeten van de graven aan een te ſchakelen. Begeerd gy noch meerder bewyſen, gaa by *Ant. Mathēus*, *in de Schatkamer aangetoogen*, 55 *bl.*

Frank. Karel de II. geſegt de Kaale, (*Calvus*) de vyf en twintigſte koning van Vrankryk, de gever van de vermaarde *donatie*; die ook geheelyk is verſierd. En nu, genoomen ſy was al echt en wettigh, waar rept ſy van een graafſchap? waar ſpreekt ſy van Holland of Ooſt en Weſt Frieſland? is ſy geteekend A. 863, van gemelde Karel de Kaale, of A. 913, van Karel de Eenvoudige (*Simplex*) de dertigſte Franſe koning?

Immers ſy is en blyft vals, by *Douſa*, *Scriverius*, *Goudhoeve*, &c. ook al in de *Schatkamer* aangetoogen, 55 *en* 164 *bl.* alleenlyk gewaagende van Egmonds kerkje, de Kinnem, Fortrappe en Sutherdes-haage; alle in myn *Woordeboek* te vinden.

Maar, keerenwe ons tot het graaflyk ſinne-beeld.

SINNEBEELD.

THEODORICVS HOLLANDIAE COMES PRIMVS. *Diderik, de eerſte graaf van Holland.*

Hy, met lang hair en baard, een wrongmuts en ruig gevoerde tabbaard; nevens het wapenſchild van Holland.

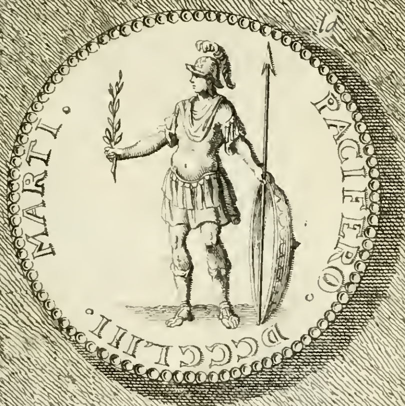
MARTI PACIFERO. DCCCLXIII. *Aan Mars, den Vredebrenger*; *A.* 863.

Mars, de wapengod, op ſyn ſpiets en ſchild leunende, en in ſyn rechterhand draagende een olyf-tak; van welk vredes ſinnebeeld *beneden.*

Siet op het ontroerde Nederland; in ruſt en vrede gebracht, door deeſe Diderik in het graafſchap van Holland te ſetten, en de Noordmannen, Deenen en Frieſen met de wapenen daar uyt te verdryven. *Merula*, *Tydtreſoor*, 580 *bl. Hadrian. Barlandus*, *Comit. Holland.* 1 *pag. Boxhorn*, *Scriverius*, *Goudsſe Chronyk*, &c. in myn *Woordeboek*, 55 *bl.*

Het Jaar 863 is dat van de gewaande donatie of vergunbrief, van welke *boven.*

THEODORICUS. HOLLANDIAE COMES. PRIMUS.

PACIFERO MARTI.
DCCCLIII.

2. DIDERIK DE TWEEDE.

Maar deefe Didrik is gewiſſelyk verdicht,
De rechtbyl ſwaayende juiſt vyf en tachtigh jaaren.
Hoe? Egmonds klooſter-kerk, door wien is die geſticht?
Ontken toch niet, dat ſoo veel monikken verklaaren;
Gaf hy de moetwil van de Frieſen niet haar ſtraf?
En roemt niet Egmond op der Diderikken graf?

VERKLARING.

V*Erdicht*) Deeſe Diderik heeft dan het graafſchap van Holland vyf en tagtigh Jaaren bekleed. Maar vraagt bovengenoemde *van Leeuwen* (*Nader Bewys*, 383 *bl.*) hoe oud magh die man wel ſyn geweeſt, toen ſy heer vader overleed? lieve reeken-meeſters (ſoo gaat hy voort) waarom niet liever het van deeſe tyd afgeknipt en het de volgende graaf Arnoud toegevoegd, die van u ſlechts een vyf jaarige regeeringe word toegeſchreven?

Ondertuſſchen geloofd deeſe *Letterheld*, uit gewiſſe omſtandigheden, dat de inſtellinge van Hollands graafſchap is geweeſt onder Karel de Goede (*Simplex*) en de graaf niet uit Frieſland, niet uit Aquitanie of Gaskonje, maar uyt Vlaandere geſprooten.

Ook meent hy verder, met *Meijerus* (*Annal. Flandr.* 2 *lib.*) dat eene grave Dirk, met ſyn wyf Hildegard, of Hilletje, onder A. 977 moet werden gebracht, dat graaf Arnoud, haar beyder ſoon, met ſyn vrouw, Lutgertje, A. 998, heeft geleeft; en dat eindelyk deeſe Arnulfus, of Arnoud, van de Frieſen verſlagen, de Gentenaar word toegenaamd.

Frieſen) Der graven bedryven beſtaan wel meeſt in de oorlogen, tegen de Utrechtſen, de Frieſen en de Vlamingen.

Voorts vind gy der Frieſen Naamreden in de *Schatkamer*, 95 *bl.* gelyk hunne landpalen, 94 *bl.* doch haare *Chronyk-Schryvers*, *Hamco*, *Suffrid. Petri*, *Bern. Furmerius*, *&c.* moeten met veel omſichtigheid worden geleeſen; als met ontelbaare beuſelingen, ſoo ontrent hunne afgoden als hunne koningen, prinſſen, hertogen en poteſtaaten, beſlommerd.

Straf) Te weeten, hen opleggende aan haare huyſen laage deuren te maaken, op dat ſy in den ingang bukkende dachten

onderdaanen te weesen. Siet weder, de *Schatkamer*, 56 *en* 329 *bl.*

Maar ontrent de Letter-geschillen, wegens deese en ook wegens verscheidene op deese volgende graven, hou ik verdacht:

I. Alwaar de Tydgenooten swygen. By Voorb. het verkrachten van vrouw Machteld. *Schatkamer* 353 *bl.*

II. Als de Tyden verschillen. B. V. De Haarlemmer krygslist voor Damiate. *Deselve* 51 *bl.*

III. Neem ik dat aan voor alderwaarschynlykst, dat twee of drie Mannen van achtinge voor my eenpaarigh hebben vastgestelt. B. V. Ontrent dese twee gewaande Diderikken.

SINNEBEELD.

THEODORIC. II. THEOD. I. FIL. II. HOLL. COMES. *Diderik de Tweede, Soon van Diderik den Eerste, tweede graaf van Holland.*

Hy, mede lang van hair en baard, getabbaard en met een gepluimden muts.

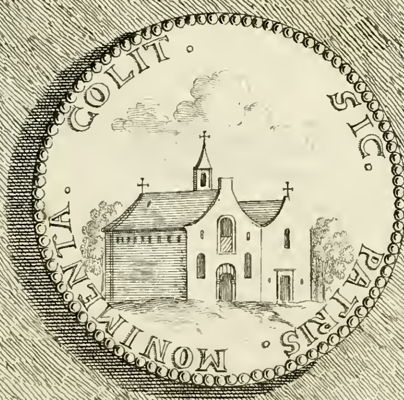
SIC PATRIS MONVMENTA COLIT. *Dus eert hy de gedenkteekenen van syn vader.*

Een Kloosterkerkjen, in het geboomt.

Dit siet op het houte kerkje van Egmond, van Diderik den Eersten, door de Friesen vernield, en door Diderik den Tweeden van steen weder opgemaakt; doch de nonnen van S. Benedictus daar uit versendende naar Heemstede, ontrent Bennebroek, om van de gebuirige Friesen geen overlast te lyden; ondertussen het gebouw in een manneklooster van die order verwisselende. I. *de Leidis*, *Annal. Egmondan.* (door *Mathëus* uitgegeven) 7 & 11 *cap.* behalven *Barlandus*, *in Comit. Holl.* 2 *cap. Merula*, 613 *bl. Schatkamer*, 56 *bl.*

Hier is geen Jaargetal, alsoo ten minsten deese Diderik voor een herssenspelinge moet gehouden worden; hoewel 'er word gesegt dat Diderik, A. 988 is overleden, daar de tyd en plaats van syns vaders afsterven, volgens *Melis*, niet is bekend.

THEODORIC. II. THEOD. I. FIL. II. HOLL. COMES.

SIC. PATRIS MONIMENTA COLIT.

3. ARNOUD.

Graaf Arnoud, 'k wil u wel in 's Lands regifters kennen;
Maar, dat gy aan Sifried de Breede roeden gaaft,
Een kind, onmagtigh om uw achtbaarheid te fchennen,
Syn beufelen; waar aan de Aloudheid fich verflaaft.
Gy floegt de Friefen, die gewaande Frygiaanen,
Doch keerde een lyk; befpat met bloed, befproeid met traanen.

VERKLAARING.

S*Ifried*) Deefe Sifridus; Sifried, Sikko of Sieuwert, fou fyn vader hebben vergramd, over een manflacht, in het hof van fyn grootvader begaan. Vorders heeft hy om deefe fchuld ook eenigen tyd moeten vluchten. Doch hy is eindelyk, op het voorbidden der grooten, te rug geroepen, om quanfuis het huwelyk van fyn broeder met fyn byfyn te verheerlyken. De vader ontfangt hem minnelyk. Verrykt hem, over tafel, met land en goederen, onder andere, ook deefe woorden gebruikende: *ik fal myn foon breede roeden geven.*

Soo fchryven *J. à Leidis*, *Petr. Corn. Bokkenberg*, *Reinier Snoyus*, *Paul. Voet*, &c. handelende van het edel geflacht der Brederoden, van welke ik, in de *Schatkamer* (42 *bl.*) mede beken mifleid te weefen.

Maar *Melis Stoke* (dien wy feer veel geloof toefchryven) getuight, in fyn Rymchronyk, dat, toen graaf Arnoud ontrent Winkel fneuvelde, Sifried en Diderik nog kinderen fyn geweeft.

Want, hoe heeft Diderik konnen trouwen, fegt *Scriverius*, moogelyk noch jonger fynde als Sifried? wel aan, dit is hier dan de toets. Arnoud troude Lutgert, A. 980; naa fyn vader Dideriks overlyden wierd hy graaf, A. 988; en hy fneuvelde in het gevecht tegens de Friefen, A. 993: foo dat hy alleenlyk 13 jaaren is getrouwd geweeft, en fyn oudfte foon immers niet meer als 12 jaaren heeft konnen halen, toen fyn vader is dood gebleven. Dit is het gevoelen van *Scriverius*, by *Goudhoeve*, 250 *bl.* en dit zyn met een de gedachten van *Eindius*, *Chronic. Zeland.* 10 *cap.*

Maar, wat nu der Brederoden (niet Brederoeden) Naamreden aangaat, ik fou defelve van *roode* liever afleiden.

Roode, fei my eens feekere *Geletterde* (in den Weftfaalsfen rykskring wel eer uitmuntende) beteekend afgebrande heide

 of

of verſengde grasvelden; en hy wees my dit naam-woord in in eenige dorpen aan, by Mansfeld en Grubenhage, tuſſen den Weſer en den Elbe. B. V. Akken*rode*, Diſpe*rode*, Du*rode*, Elbing*rode*, Gerk*rode*, Harde*rode*, Iſen*rode*, Makke*rode*, Olden*rode*, &c. nevens welke ik, uit onſe landſtreeken, plaatſe Berken*rode*, Nieu*rode*, &c. gelyk ook al is aangeteekend in de *Gallerye der uitmuntende Vrouwen*, 97 *bl.*

Frygiaanen) Voor ſoo my is bekend, was *Petr. Ronſard* de eerſte Dichter, welke heeft durven ſtellen dat de Grieken, in het verwoeſten van Trojen, eenen gemaakten Aſtianax van den tooren hadden geworpen, en dat de waare ſoon van Hektor, onder de ballingen, naar Vrankryk was overgevloogen; naa wiens ſoon, Francio, dat koninkryk naderhand haar naam ontfing. Doch, dit laatſte ſal by *Paul. Emilius* (*de Geſtis Francor.* 1 *lib.*) u ook ontmoeten.

Ondertuſſen ſyn ook de verdrevene Trojaanen tot in Friesland en de gebuirige landſtreeken neergedaald: te weeten, volgens het ſchryven van *J. à Leidis*, *in de Bedryven der Brederoden*, 4 *en* 5 *bl. het Goudſſe Chronykjen*, 2 *bl. Mark. van Varnewyks Hiſtorie van Belgis of Spiegel der Nederlandſcher Oudheie*, 2 *B.* 3 *H.* en verſcheidene andere *Beuſelſchriften*, waardigh om aan de rotten en motten te worden overgeleverd, als de ſuivere waarheid van onſe aloudheden grootelyks beſwalkende. Doch hoor *Scriverius* dit bepleiten, by *Goudhoeve*, 232 *bl.* en ſie de *Schatkamer*, 342 *bl.*

SINNEBEELD.

ARNULPHUS THEODORICI II FIL. III HOLL. COMES. *Arnoud*, *de ſoon van Diderik, den Tweeden, derde Graaf van Holland*

Hy, met knevels, een geſtikte lyfrok en een gepluimden helm.

FRISIA DEBELLATA. DCCCCLXXXVIII. *Frieſland overheerd*, *A.* 988.

Op malkanderen geſtapelde krygroof, gelyk gy ook kond vinden op de keyſerlyke *Gedenkpenningen*, by *Oudaan*, *Rooms. Moogenh. XXVII Taf.* 2 *Penn.*

Slaande dit op A. 988; waar in hy de wederſpannige Frieſen met de wapenen beteugelde. Doch als deeſe graaf, A. 943 weder optrok, om deſelve geheelyk te vermeeſteren, is hy, in een veldſlag ontrent Winkel in Weſt Frieſland (tuſſen Kolhorn en Medenblik) doodgebleven. *Merula*, 651 *bl.* behalven *Barlandus*, *Scriverius*, &c. in de *Schatkamer*, 22 *bl.*

4. DI-

ARNVLPHVS. THEODORIC. II. FIL. II. HOLL. COMES.

FRISIA. DEBELLATA. DCCCLXXVIII.

4. DIDERIK DE DERDE.

Twee togten gaven u, heer graaf, de lauwerkroon:
Hier deed gy Adelbold ſyn krygsbanieren ſtrykken;
Daar gaaſt gy de oude Fries ſyn welverdiende loon,
En ſloegh hy u; waar ſagh hy Diderik beſwykken?
Gy kreeg den winnaar, by Heiloo, weer in de klém,
En ſtierſt in vree; doch eerſt ſaagt gy Jeruſalem.

VERKLAARING.

GRaaf) Hy was getrouwd met Withild, de dochter van den Sax, keyſer Otto den Tweeden; ſooſe ſeggen, want dit gaat ſoo niet, alſoo de Rymchronyk haar noemt Othild en andere Utilhild. Mynes bedunkens, ſchrevenſe gulhartiger: de naam en het geſlacht van deeſe gravin is onbekend. Sie *Scriverius*, by *Goudhoeve*, 253 *bl.*

Immers, hy heeft'er twee ſoonen by gewonnen, Diderik en Floris, die beide ook naderhand, gelykwe vertoonen ſullen, in het landbeſtier hem ſyn gevolgd.

Adelbold) Deeſe Diderik heeft dan tweemaal ſyn vyanden ſlagh geleverd; allereerſt deeſen geeſtlyken muitemaker te keer gaande, den 29 Julii, A. 1018, tuſſen Swammerdam en Bodengrave.

Maar, dat hy Adelbold ſou hebben gevangen genoomen, dat ſelve word by *Arn. Buchelius* (*ad Hedam*, *in Adelboldo*, 116 *pag.*) tegenſproken.

Noch *Stoke*, ſegt hy, noch *Beka*, noch des biſkops tyd genooten, *Baldrikus*, *Dithmar* en *Anſelmus* reppen iet van dit gevangen neemen. Derhalven moet het voor een quaade droom der Hollandſſe *Schryveren*, als *Douſa*, &c. alleenlyk worden aangenoomen.

Fries) In het gevecht tegens deeſe Frieſen, hoordemen, in de lucht, die vreeſlyke ſtemme, *vliet*, *gy Heeren*, *vliet*! of liever eenvoudelyk, volgens *Eggerik Benninga* (*Hiſt. van Ooſt-Frieſl.* 74 H. 50 *bl.*) *Fleet*! *fleet*!

In de *Schatkamer* (32 *bl.*) heb ik dit onder de beuſelpraat geſet; doch indien het een fyne krygsliſt van de Frieſen is geweeſt, ſoo kan het echter worden aangenoomen.

Immers noemt het *Eindius* (*Zeland. Chronic.* 2 *lib.* 10 *cap.*) een nieuwe krygskonſt; gelyk ook onſe *Scriverius* getuigd

(by *Goudhoeve*, 153 *bl.*) dat de vyanden, met dit geroep, uit haar hinderlaagen opdonderende de Hollanders verſchriklyk ſyn geweeſt.

Ja ſelf is het geen van nieuws uytgevondene krygs-konſt; want toen Apolloos tempel te Delfos van de Gallen, onder Brennus, wierd beſtreeden, (ſoo verteld *Juſtinus*, 24 B. 8 *H.*) quamen de prieſteren, met hunne koorklederen vercierd, ſchielyk toeloopen, ſchreeuwende, in het alderheetſte van den ſtryd, dat ſy Apollo met twee gewapende maagden (Diana en Pallas) hadden ſien nederſygen, en datſe 't gerammel van ſyn boog en het geknars ſyner wapenen hadden gehoord. Door welke verſeekeringe der doorſlepene auterknaapen, die van Delfos gaande ſynde geworden, altemaal even vuirigh vielen aan het vechten.

SINNEBEELD.

Theodoric. III. Arnvlph. Fil. IV. Holl. Comes. O. Mxxxix. *Diderik de Derde*, *ſoon van Arnoud*, *de vierde graaf van Holland. Is overleden*, *A.* 1039.

Hy, met lang hair, met knevels, met een gevoerde tabbaard en een hoedtje.

Vix Bene Convenivnt. *Naulyks koomenſe met malkanderen wel over een:* te weeten de biskoplyke ſtaf, miter, &c. met den graaflyken hoed.

Dit ſpeeld alleen op den eerſten oorlogh van Holland en het ſticht van Utrecht; of tuſſen deeſen Diderik en Adelbold, ook den eerſten, naa achtien biskoppen, met den wreeden en alverdervenden oorlogh ſich bemoeyende.

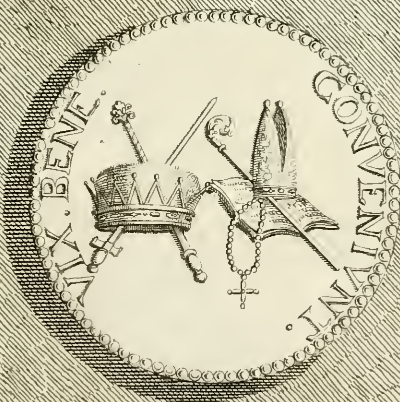
Voorts waren de redenen van dit krygsgeſchil,

1. De biskop had de Frieſen tegens Diderik aangehitſt en geſterkt.
2. Hy had ſeeker edelman de leengraaf van Bodengrave en Swammerdam gemaakt.

Ondertuſſen, als geſegt is, heeft Adelbold de ſlagh verlooren, en Diderik van deeſe gewapende miterdrager gezegepraald. *Merula*, 654 *bl. Dithmarus*, *Chronic.* 7 *lib. Stoke*, &c. *de Schatkamer*, 57 *bl.*

5. DI-

THEODORIC. III. ARNVLPH. FIL. V. HOL. COMES. O. MXLVIII.

CONVENIVNT. VIX. BENE.

5. DIDERIK DE VIERDE.

O Landchronyk! is dan uw waarheid wegh gevloogen?
Spreekt gy van Roeland? van Zerbyn? van Amadis
Of van uw graaf? wy ſyn al meer als eens bedroogen:
'k Seg, deeſe Dirk, te Dort, niet omgekoomen is:
Geen looſe pyl heeft hem ſyn levensdraad gekorven;
Neen, neen; hy is, in 't veld, door 's vyands dolk, geſtorven.

VERKLAARING.

W*Aarheid*) In de *Schatkamer* (124 *bl.*) heb ik, met het voorbeeld van de Kaartaagſe Dido getoond, dat de verdichtſelen en nitvindingen den Leeſer dikwils grooter genoegen toebrengen als de allerſekerſte geſchiedeniſſen. En dit gaat ook ſoo verre dat hy een verſieringe, wegens de gevalligheid, voor een onverſetbaare waarheid ſomwylen omhelſt.

Want, hoe genoeglyk ſyn de gevallen van den raaſende Roeland! hoe ſielroerend ſyn de minneryen van den vroomen ridder Zerbyn, hoe aantrekkelyk de doolingen van den edelen Amadis; hier felle reuſen doodſlaande en daar de ſeldſaame betoveringen met hunne aankomſt eindigende! om nu niet te reppen van de rampſalige Sofonisbaas, de verduldige Ariaanen, en de mishandelde Kaſſandren! alle wel ſynde geeſtige keurſtoffen, uit de waarachtige Hiſtorien getrokken, doch waar mede deſelve ook gerabaaakt en ten eenemaal ſyn bedorven. Maar, dit ſoo verre.

Looſe pyl) Siet hier de geheele geſchiedenis van deeſe Diderik. A. 1018, te Luik een ſteekſpel ſynde beroepen, ſyn veel vorſten, prinſſen en groote heeren, uit verſcheidene landen, derwaars getrokken. Onder andere ook Diderik de Vierde, nevens veele edelen van Holland.

De heeren in de baan verſchynende, en met groote dapperheid een lancie breekende, ſoo doorſtak Diderik, toevalligh en ongelukkigh, den broeder (doch hier moet *Voſſius* naageſien worden) der biskoppen van Luik en Keulen. Wat gebeurd 'er? de Overlandſſe, het hoofd by malkanderen ſteekende, ſoeken deſe dood te wreeken. Diderik, veel te ſwak, tot wederſtand, neemt heimelyk de vlucht met ſyn heeren en dienaaren. De Overlandſſe volgen en verſlaan eenige van des

graven geſelſchap. Ondertuſſen komt hy te Dordrecht, daar hy alle de Luikſe en Keulſſe ſchepen laat in de brand ſteeken. Neemt ook alle Overlandſſe, ſoo Luikenaars als die van Keulen, gevangen. En verder? De Overlandſſe verſamelen hunne krygsbenden, koomen, langs den Rhyn, voor Dordrecht, en raakten met verraad daar binnen. Diderik, op de raad van den ridder, Gerrit van Putten, komt ook met de ſyne, by nacht, in de ſtad. Hier wierd ſcherp gevochten, in deſelve nacht, en de Overlanders wierden genootſaakt of ſich te verſteeken of uit de ſtad te loopen. Daar ſneuvelden ondertuſſen ruim drie honderd edellieden, in deſe bloedige nachtſtryd.

Maar let nu op het gevolg. Diderik, ſegtmen, wilde ſich wat vertreeden langs de ſtraaten van Dordrecht; doch door een naauw ſlopjen gaande, word hy met een vergiftigde pyl door ſyn dye geſchooten. Diderik ſterft, twee dagen naa dit quetſen, den 13 Januar. (en niet May) A. 1048. Soo vertellen *Balen*, *Dordr.* 699 *bl. Barlandus*, 10 *pag. Merula*, 672 *bl. Hoogſtraten*, *in ſyn Treurſpel*, *Dieryk en Dorothee*, &c. aangehaald in de *Schatkamer*, 58 *bl.*

Doch *Eindius* (*Chronic. Zeland.* 2 *lib. II cap.*) kan niet gelooven, dat een krygskundigh veldheer, als Diderik, langs de ſtraaten ſou gaan in een ſtad noch vol onruſt; geen acht gevende op engtens en plaatſen bequaam tot hinderlagen. Dus beſluit hy, *Harmen Contractus* volgende, dat hy, over ys, van ſyn ſaam geſwoorene vyanden is beſet en in een hevigh treffen om gebracht.

SINNEBEELD.

Theod. IV. Theod. III Fil. V. Hol. Comes. *Diderik de Vierde*, *ſoon van Diederik den Derden*, *vyfſte graaf van Holland.*

Hy ſonder baard, met een gepluimden helm.

Latet hostis et Otia Ducit. mxlviii. *De vyand ligt verborgen en hy wandeld ledigh en geruſt*: A. 1048. vertoonende het achterſtuk van den pennink, deeſe graaf is gequetſt.

Maar eindlyk, waarom juiſt dit ongeval tot een ſinnebeeld gebruikt? vrienden, waarlyk ik wiſt niet beter; door de onbeſuisde en wilde konſtplaat van *Romein de Hooge*, (by *Balen*, *Dordr.* 698 *bl.*) te deerelyk miſleid.

6. FLO-

THEOD . IV . THEOD . III . FIL . V . HOL . COMES .

LATET . HOSTIS . ET . OTIA . DVCIT . MXLVIII .

6. FLORIS DE EERSTE.

Wat Argus ſiet ſoo gaauw? wie hoed ſich voor verraad?
Wie denkt, wanneer hy ſlaapt, op 's vyands hinderlaagen?
Rys, Floris! trek uw ſwaard! het is, helaas te laat!
Wel aan; de Batavier ſal uw gebeente draagen
Naar 't grafgewelf, vercierd van boven tot benêen,
Met Luikſe wapenroof en Keulſche krygstrofêen.

VERKLAARING.

F*Loris*) A. 1058, geſchiede een eedsgeſpan tegens deeſen krygsheld, tuſſen den biskop van Keulen, den biskop van Luik, den markgraaf van Brandenburg, den graaf van Loven, den voogd van Gelder en den graaf van Kuik. Onſe graaf, onderſteund met de krachten ſyner edelen, ridderen en ſchild-knaapen, wacht deeſe vyanden af binnen Dordrecht.

Ondertuſſchen gebruikt hy een behendige krygs-liſt. Hy doet rondſom putten graven, en kuilen delven; die weder met gras en hooi en ſooden heimelyk overdekken. De vyanden, de ſtad valt naderende, verwarren en ſtrompelen in deeſe hinderlagen.

Daar op is Diderik uitgevallen, met den aanvang van de dageraad, juiſt op den dag van S. Olof, onder een geweldig gekrys van hoornen en trompetten.

Men word handgemeen. Daar ſneuveld een ongelooflyk getal der ſaamgeſwoorene; en, onder andere de biskop van Luik en graaf van Henegouw. Voorts wierden de graaf van Loven en de voogd van Gelder, nevens veel ridderen en knechten gevangen. *De Goudſſe Chronyk*, 31 *bl. De Rymchronyk van Wachtendorp*, 5 *B. Barlandus*, *Comit.* 12 *pag.* &c. *Eindius Chronic. Zeeland*, 2 *lib.* 12 *cap. De Schatkamer*, 87 *bl.*

Maar den gryſen veelweeter, en beſtryder van onſe lichtgelovigheid, *Petrus Scriverius*, ondekt hier eenige ſwaarigheden.

I. Toond hy (in ſyn *Toetſteen op den Gouwenaar*, 234 *bl.* &*c.*) dat noch de oude *Chronyk van Egmond*, noch *Melis Stoke*, noch *Beka* van deeſe groote ſlagh niet gewagen; ſelf niet eens noemende, wie die vyanden ſyn geweeſt.

II. Gelooft hy naulyks, dat'er ſoo veel honderden ſyn gebleven, als'er duyſenden word geſchreven, van die de graaflyke krygs-

krygstogten niet als door een vergrootglas beſchouwen. Sie weer de *Schatkamer*, 335 *bl.*

III. Wyſt hy aan, dat de *Luikſſe jaarboeken* noch de *Tydgenooten* vermelden dat hier de biskop van Luik is doodgebleven; behalven dat hy ons doet bedenken, waarom de biskop van Utrecht in deeſe krygstogt heeft ſtil geſeeten.

IV. En ten laatſten belacht hy ook de behendige putten, die ik ook ſelve by de beuſelpraat heb te boek geſet, *Schatkamer*, 32 *bl.*

Maar evenwel, hier over naader peinſende, meen ik deeſe krygsliſt voor waarheid te konnen doorgaan; naademaal ik deſelve vind by *Regino*, den Pruimer abt, ſchryvende van de Noormannen, ingemelde *Toetsſteen*, 235 *bl.* weder by *Frontinus* (*Strategem.* 2 *lib.* 5 *cap.* 6 *exempl.*) vertellende de zege der Egiptenaaren; en eindlyk by *Iulius Ceſar*, *Gall. Oorl.* VII *B.* 63 *H.*

SINNEBEELD.

FLORENTIVS I. THEOD. IV. FRAT. VI. HOLL. COM. *Floris de Eerſte, broeder van Diderik den Vierden, de ſesde graaf van Holland.*

Hy, ter ſlinker op zy, met een geſchobt pantſer en een half geſlooten helmet.

LAVRO QVOQVE JVNCTA CVPRESSVS. MLXII. *Synde hier ook de lykcipres by des verwinnaars krans gevoegd, A.* 1062.

Een prachtigh eere graf, waar op een lauwerdragend Victoribeeld, tuſſen twee cypres-boomen. Doch ſiet hier de verklaaring.

A. 1062, vallen de genoemde vyanden weer in Holland, om de ſchaade, jaars te vooren geleden, met rooven en branden te vergoeden. Floris gaat haar te gemoed. Slaat en krygt weder de overhand. Hier op ſich ſelf te veel vertrouwende en ook met eenen vermoeid ſynde (het was in 't midden van de ſoomer) legt hy ſich by Hemert, ontrent Heusden, onder een wilgeboom te ruſten, nevens ſyn afgeſloofde lyfſchutbenden. Maar ſiet! de graaf van Kuik, in den ſtryd aan het vluchten geraakt, valt onverſiens op den ſorgeloosen hoop, en verſlaat Floris met de meeſte van de ſynen. *Balen, Dordr. Beſchr. Merula*, 678 *bl. de Schatkamer*, 86 *bl.*

7. VROUW

FLORENTIVS. I. THEOD. IV. FRAT. VI. HOLL. COM.

LAVRO. IVNCTA. CYPRESSVS.
OQOQVE.
MLXII.

7. VROUW GEERTRUID.

Hier ſit een vrouw, noch met de traanen op de wangen;
Doch, evenwel het hert ſchynt, in haar rouw, verdeeld,
Als ſy van Dirkje ſich ſoo teder ſiet omvangen,
Wiens onbeſchroomd gelaat ſyn vader reeds verbeeld.
Ah! Utrechts miterdrigh, ſoo heet op ooreloogen,
Brengt u de moeder, noch haar kind, tot mededoogen?

VERKLAARING.

En vrouw) Die gy daar ſiet (men vergunme de woorden van *Heemskerk* te gebruiken, uit ſyn onverbeterlyke *Arcadia*, 133 *bl.*) *in dat deftig gewaad en met dat ſtaatigh weeſen, is vrouw Geertruid van Saxen: die wel geen erfvrouw, maar nochtans voogdeſſe van den erfheer, haar ſoon, met bewilliging van 's lands Staaten, geweeſt is. Ten welken opſichte ook haar beeltenis onder de lands-vrouwen, met haar ſoontjen aan de hand* (*ſiet* Barlandus en de Gouwenaar) *gemeenlyk geſchildert wert.*

Sy was de naagelaaten weduwe van den ſtrydbaaren graaf Floris, de eerſte van dien naam; en moeder van den jongen jonker Diderik van Holland; *die te ſaamen met deeſe ſyne moeder, en graaf Robbrecht de Frieſe, ſyn ſtiefvader, uit den lande verdreven wierd, door Govert met den Bult, hertog van Braband: by hulpe en 't arghliſtigh aanleggen des biskops van Utrecht, en 't ongerechtigh toeſtaan en meede heulen van den keiſer, Henrik.* Soo verre *Heemskerk.*

Voorts is deeſe Geertruid geſtorven, A. 1093, volgens *Meyerus*, by *Scriverius*, in de *Chron. van Goudhoeve*, 260 *bl.* hebbende als voogd deeſe landen vreedigh geregeerd; het geen echter, ſegt *Scriverius*, niet kan weeſen, indien het ſeeker is, dat ſy, A. 1063, met Robbert is hertrouwd: ten waare men, met de *Rymchronyke*, wilde ſtellen, dat haar man, graaf Floris, A. 1061, is doodgebleven. Sie van Geertruid de *Schatkamer*, 99 *bl.*

Miterdrigh) Teweeten Willem van Gelder, de een en twintighſte biskop; van welke meergemelden *Buchelius* (*ad Hedam*, 42 *pag.*) niet wil toeſtaan dat hy het graafſchap van Holland een onmondigh kind heeft getracht te ontwringen. Doch van deeſe breeder in onſe BISKOPPEN van UTRECHT, die wy, ſoo het God ſal behaagen, op deſelve leeſt van deeſe GRAVEN meenen te ſchoeyen.

SINNEBEELD.

GEERTRVDIS FLOR. I. VIDVA-THEOD. IMPVB. ET REIP. PRAEFECTA. *Geertruid, weduwe van Floris de Eerſte, voogdes over den minderjaarigen Diderik en het graafſchap.*

Sy

Sy, met een toppetsluyer en met een kruisjen aan haar hals cieraad.

ORIENTI PRINCIPI TVTRIX IMPERII. O. MXCIII. *Voogdes over het landbestier voor den opgroeyenden prins. Sy overleed*, A. 1093.

Vrouw Geertruid, met de bliksem gewapend; gevende den ryksappel over aan den jongen heer Diderik.

Van haar voogdye is boven gesprooken; doch gy kont ook wel naarsien *Merula*, 689 *bl.*

Voorts sie met eene van den bliksem, oppergesaghs sinnebeeld, de Roomsse *Medaliboeken*; als de *Roomsse Moogenh.* van meer genoemden *Oudaan*, *CXII Taf. II Penn.* &c. vertoonende de keiserlyke *Gedenkpenningen* of eenvoudiglyk een groote gewiekte bliksem op het ruggestuk, of wel deselve op een ryksstetel neergelegt, of ook in de hand van eenes keisers standbeeld.

Maar een woordje noch van den bliksem! Dat 1. Jupiter, onder de Goden is de bliksemdrager, en met den bliksem word uitgeschilderd, is gemeen en jeder een bekend maar wie sag ooit:

2. Summanus, of Pluto, den bliksem swaayen? *Festus en Augustinus, de Civit. Dei*, 9 *lib.* 23 *cap.* by *Cuperus, in Harpocrat.* 99 *pag.*

3. Saturnus. *Plinius*, *Hist. Natur.* 1 *lib.* 52 *cap.*

4. Mars. *Plinius*, *op de selve plaats.*

5. Hercules. *Spanhemius*, *in Num. Messii Decii*; en weder in *Num. Græc.* Bruttiorum.

6. Vulkanus. *Servius*, *ad lib. prim. Æneid.*

7. Minerva of Pallas. *Martian. Cappella*; *Macrobius*, *Saturnal.* 5 *lib.* *cap.* aanhaalende *Virgilius* en *Euripides.* behalven de *Pen.* van koning *Antigonus Tutor* en den Keiser *Domitianus*; by de *Liefhebbers.*

8. Juno. *Valer. Flaccus*, Argonaut. 1 *lib.* en *Statius*, *I Thebaid.* behalven *Servius en Capella.*

9. Cybele. *Cornutus*, *Patinus*, *in Num. Severi* (daar sommige eene Astarte van maaken) *en Smetius in Gemma.*

10. Apollo. *Sponius*, *in Miscellan. Erudit. Antiq. en Vaillant*, *in Num. gentis Plautiæ.* en weder *Vaillant*, *in Num. Caracallæ.*

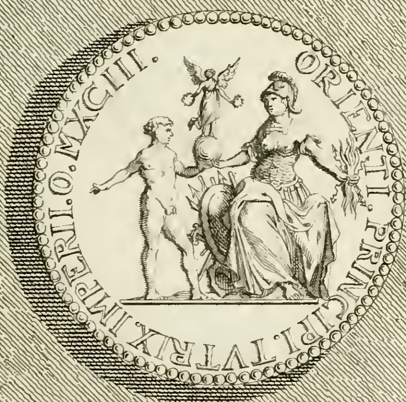
11. Bachus, anders Zagreus, of de bejaarde *Nonnus*, *in Dionysiac. Sidonius*, 22 *Carm.*

12. Cupido. *Plutarchus*, *in Alcibiad. van syn schild gewaagende.*

Waar mede ik wederom besluite, dat de bliksem, ontrent deese goden een hoog vermogen en oppermagt is beteekenende; het geen, by de *Latinisten* met aanmerkelyke plaatsen uit *Ovidius*, *Statius* en *Martialis* kan beweesen worden.

8. ROB-

GEERTRVDIS. FLOR. I. VIDVA. THEOD. IMPVB. ET. REIP. PRAEFECTA

ORIENTI. PRINCIPI. TVTRIX. IMPERII. O. MXCIII.

8. ROBBERT DE FRIES.

Dit is de Fries; geen graaf maar 's graven voogd alleen:
'K hoor Asie en Euroope uitschateren syn daaden,
Hier heeft hy Henrik, met syn Vlamingen, bestreên,
Daar 't Zaraceens gebroed met boeyens overlaaden:
Doch, siet! die buyten was soo vreeslyk, door het staal,
Is, in Batavie, syn vyands zegepraal.

VERKLAARING.

F*Ries*) Over de reden van deese toenaam koomen de *Letter-lieden* weêr in geschil. Om dat Robbert soo stout en koen, en strydbaar was als of hy een Fries waar geweest, ontfing hy deese bynaam, segt *Scriverius*, by *Goudhoeve*, 261 *bl.*

Maar, in syn *Aanteekeningen* heeft hy noch meer naamredenen, als:

1. Om dat hy de Friesen meerder was genegen, als de Hollander het wel gaaren had gehad. Is niets.

2. Om dat hy de Friesen heeft verwonnen; A. 1045, volgende syn vader, Boudewyn de Vyfde, gesegt de Goedertierene, graaf van Vlaanderen, die tegens de Friesen is opgetrokken: volgens *Meyerus*, *in Flandricis*.

3. Om dat hy in Friesland (daar onder Holland synde betrokken, wiens naam alstoen noch niet was bekend. *Schatkamer*, 94 *bl.*) was getrouwd en als voogd in Friesland regeerde. Dit behaagd *Scriverius*.

H*enrik*) Bygenaamd de Derde; welken syn vader heeft afgenomen de geheele landstreek over de Schelde, met het hertogdom Eenhame, benevens Oudenaarde, Geraardsberge, Aalst, Dendermonde en het land van Waas. *Joost de Damhouder*, *Beschr. der stede* Brugge. 70 *bl. Iehan* *Berthaut van Loo*, *Beschryv. der Forestiers en Graven van Vlaanderen*, &c.

Maar ik moet hier de Liefhebbers een lystje van de keiseren Henrikken mededeelen, te weeten noch te meer, om dat de paussen sommige niet hebben goedgekeurd, en deswegen in eenige jaar registers worden overgeslagen. Siet hier haar rang!

I. Henrik de Vogelaar, soon van Otto, der Saxen hertog; overleden, A. 936.

II. Henrik de kreupele, of de Heilige, soon van Henrik Hetzel, hertogh van Beyere, overleden, A. 1024.

III. Hen-

III. Henrik de Swarte, ſoon van keiſer Koenraad, overleden, A. 1056.

IV. Henrik de Groot, ſoon van keiſer Henrik de Swarte; overleden, A. 1106.

V. Henrik, een wederſpannige ſoon van keiſer Henrik de Groot; tot Utrecht overleden, A. 1125.

VI. Henrik Aſper of de vinnige, ſoon van keiſer Frederik Ahenobarbus of Roodebaard; vergeven, A. 1198.

VII. Henrik de Lutzenburger, ſoon van Henrik, uit de Lutzenburger graven geſprooten, met de heilige Hoſtie vergeven, A. 1313. *De Schatkamer*, 135 *bl.*

SINNEBEELD.

ROBERT. BALD. PII. FLAND. C. FIL. BALD. BONI FRAT. HOL. FRIS. PRÆF. *Robbrecht, ſoon van Boudewyn de Goedertierene, graaf van Vlaandere, broeder van* Boudewyn *de Goede, voogd over Holland en Frieſland.*

Hy, ſonder baard, met lang hair, een tabbaard, een pluim op ſyn ruige muts, en een wapenſchiltjen op ſyn ſlinker ſchouder.

SIC PLVRIBVS IMPAR. OB. MXCI. *Soo niet opmoogende tegens veele. Is overleden*, 1091.

Een leeuw, van een vos en een wolf uit een boſch gejaagd.

Deeſe leeuw is Robbert; de vos is Willem van Gelder, boven reeds genoemd, aangeſpannen met Govaart den Bultenaar.

Beiden ſloegenſe, A. 1071, onſen Robbert ontrent Leiden en deeden hem, met vrouw en kinderen uit Holland vluchten en naar Vlaandere, ſyn graafſchap, wykken. *De Gouwenaar* 34 *bl. Merula*, 690 *bl.* Balen, *Dordr.* 706 *bl. De Schatkamer*, 291 *bl.*

ROBERT.BALD.PII.F.LAND.C.FIL.BALD.BONI.FRAT.HOL.FRIS.PRAEF.

PLVRIBVS.
IMPAR.
SIC.
OB.MXCI

9. DE GEBOCHELDE GOVAARD.

Batavie! let op dien trotſen Bultenaar,
Die, met geweld, u op uw zetel komt verkrachten;
Neem ſelf het roer, gelyk een andre Tifis, waar,
Eer gy u ſiet geboeid door buitenlandſſe maghten,
Sie Govaart op den troon! uw ſcepter in ſyn hand!
Uw wettigh Heer verſchopt! wee, wee dien dwingeland!

VERKLAARING.

B*Ultenaar*) Anders Govert met den Bult, hertogh van Lotteringen, Braband en Ardenne. A. 1065, van biskop Willem van Gelder geroepen (naa dat deeſe het graafſchap van Holland en Zeeland, A. 1064, onder een averechts voorgeven had ontfangen van keiſer, Hendrik den Derden) om ſaamen Geertruit en Robbert uit het land te dryven; gelyk in de twee voorige *Hoofſtukken* is verhaald.

Siet evenwel ook *Barlandus*, de *Gouwenaar*, *Wachtendorp* (5 *B.*) *Heemskerk*, *Merula*, 695 *bl.* &c.

Deeſe verſchepte Delft, van een dorp tot een ſtad, volgens het oude en gemeen gevoelen; want hier af de *Rymchronyk* en verſcheiden andere oude *Schryvers* geen gewag maken. Soo ſegt wel *Scriverius*, by *Goudhoeve*, 263 *bl.* doch waar aan met reden word getwyfeld van *Bleiswyk* (*Beſchryv. Delft*, 40 *en* 48 *bl.*) het ſelve een veel ouder oorſprong toevoegende. Siet de *Schatkamer*, 53 *bl.*

Tifis) Deeſe was, in den helden eeuw, de ſtierman van Argo, het ſchip der vermaarde Vlieshelden, gaande naar Kolchos. *Valer. Flaccus*, *Argonaut*, 1 *lib. Apollonius*, 1 *lib. Hyginus*, 14 & 18 *Fab.* behalven *Orfeus*, *Apollonius*, *Virgilius*, *Seneca*, *Claudianus*. &c.

Maar, gelyk, alle Staatsmannen, aan het roer van het landbeſtier geſeeten, naar de ſtierman van den Trojaanſen Eneas, Palinuiren worden geheeten, ſoo worden deſelve, naar deeſen Beöter ſchipper, Tifiſſen genoemd. *Seneca*, *in Medea*, *Tragoed. Ovid.* &c. ſomwylen ook by de onſe niet onbevalligh gevolgd.

Van deeſe Tifis gewaagd ook onſen onnaavolgelyken *Feniksdichter*, *Vondel*, in het *Lof der Zeevaard*, in deeſer voegen:

Wat volk de zeekuſt vryd en handeld aan het ſtrand,
Trekt uyt dees vinding lof; byſonder Griekenland,
Dat op ſyn Argo trotſt en op ſyn Argonouten,
En Tiſis, die de zee te kruiſſen ſich verſtouten.
Om winnen 't Gulde Vlies.

Wee, wee!) Hoe hy, te Antwerpen, op de heimlykheid ſittende, door jemand van ſyn eigen lyfwacht (volgens de *Schafnaburgenſer*) is geſtooken, verhaalen we in de *Schatkamer*, 110 *bl.* doch dat dit doodlyk quetſen niet met een degen, maar met een glavie, javelyn of korte worpſpiets geſchiede, weder 255 *bl.* want, dit hier weder op te haalen ſchynt geen noodſaaklykheid te vereiſchen.

SINNEBEELD.

GODEFRIDUS LOTHAR. DVX. REIP. HOLL. OPPRESSOR. O. MLXXV. *Govaard, hertog van Lottringen, onderdrukker van Hollands ſtaat. Is overleden, A.* 1075.

Hy, ſonder baard, met een gepluimden helm en een wapenſchild op den arm.

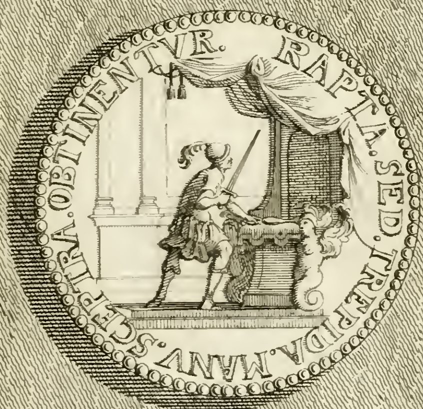
RAPTA SED TREPIDA MANV SCEPTRA OBTINENTVR. *De geroofde ryksſtaf word met een bevende hand verkregen.*

De gebochelde hertogh, haalende, met den degen in de vuiſt, den ſcepter van een rykstroon.

De Hiſtorie word vervolgd van de twee voorige *Hoofddeelen* Robbert, met vrouw Geertruid en de minderjaarige Diderik, naar Vlaandere ſynde gevlucht, ontfing Govaart van gemelden biskop, Willem van Gelder, te leen het graafſchap van Holland. Ondertuſſchen verdreef of doode hy ſyn tegenſtrevers en verſterkte Delft, terwyl de biskop, om ſyn landpaalen vaſt te ſetten, tot Yſſelmonde een ſterk kaſteel deede ſtichten. Hier naa trok hy, met ſyn krygsmagt naar Weſt-Frieſland, en quam binnen Alkmaar. De Frieſen, ſyn plonderen en ſtroopen moede, benauden de ſtad met een belegh. Govert riep om den biskop. Deeſe quam met hulptroepen. Daar wierd geſlagen en de Bultenaar, van den biskop geholpen, wierd heer van (ſoo men 't toen noemde) Weſt en Ooſt Frieſland. *Scriverius, by Goudhoeve,* 263 *bl.* Siet ook *Merula*, 695 *bl.* *Barlandus*, &c.

10 DI-

GODEFRIDVS.LOTHAR.DVX.REIP.HOL.OPPRESSOR.MLXXV.

RAPTA.SED.TREPIDA.MANV.SCEPTRA.OBTINENTVR.

10. DIDERIK DE VYFDE.

Hier ſtaat die Prins (die, met ſyn moeder, wierd verdreeven)
Voor Yſſelmonde en beukt het ſlot met ſwaar geſchut.
Sie, Koenraad, wie u ſoo groothartig ſchenkt het leven!
Noem Diderik vry uw heer, uw toeverlaat, uw ſtut:
Syn toorn te breidelen, gevangene te ſpaaren,
Dat eiſt, met recht, een krans van onverwelk're blâaren!

VERKLAARING.

VErdreven] Met vrouw Geertruid ſyn moeder, gelyk, in het 7 *H.* is verhaald.

Maar, in de *Roomſſe geſchichtboeken* vind ik diergelyken ongeval. Livia met Tiberius Klaudius Nero, vluchtende voor de wapenen van Oktavius (naderhand haar gemaal en Auguſtus geheeten) had de jonge Tiberius, pas twee jaaren oud, op haar erm, toen ſy ſich, langs afgelegene wegen, begaf naar Sicilie. *Paterculus*, 2 *lib.* 75 *H.* ſelfs voegt'er *Suetonius* noch by (*in Tiber.* 6 *H.*) dat hy ſyn ouders, ontrent Napels heimelyk ſcheep gaande, door ſyn kryten bykans tweemaal ondekte, toen men hem de minne en ſyn moeder uit haar ermen nam, om de vrouwtjes, in het tortſen, iet te verlichten.

Geſchut] Verſtaa de blyden, en magneelen, in die tyden al een vreeſlyk ſpangeſchut; van welke de *Schatkamer*, 255 en 256 *bl.* ook 158 *bl.* ſpreekende van Yſſelmonde, in Suid Holland, tuſſen Rotterdam en Dordrecht.

Koenraad] De twee en twintigſte biskop van Utrecht, van welke de *Campeſtria* (door *Matheus* uitgegeven) 181 *pag. Balen*, *Dordr.* 707 *bl. Scriverius* by *Goudhoeve*, 265 *bl.* &c. uit welke beknoptelyk dit volgende.

Biskop Willem van Gelder ſynde overleden, is op den Stichtſen ſetel gevolgd Koenraad van Swaben. Ondertuſſen poogde Diderik, van Robbert ſyn voogd en ſtiefvader en meer andere vrienden onderſteund, het graafſchap van Holland, Zeeland en Frieſland, gewapenderhand weder in beſitte neemen.

Dus komt hy, A. 1076, deeſen biskop op het ſlot Yſſelmonde met een belegh omringen. Koenraad ſchreeuwd om hulp. De Stichtſe ſchieten toe. Beider maghten worden handgemeen. De Stichtſe 't krygen 't quaad en de Hollander blyft met de

Vlamingen verwinnaar. Hier op word het ſlot met mangenen (magneelen) en boſſen aangetaſt. Maar Koenraad geeft ſich over, herſteld aan Diderik de graafſchappen, by oogluiking van keiſer Henrik ſyn vader ontweldigd. Diderik daar en tegen ontſlaat, ſonder eenigh rantſoen, den biskop en ſend hem, met alle de ſyne naar Utrecht. Dit ſult gy mede vinden by *Beka*, *Heda*, *de Rymchronyk van Wachtendorp*, &c. behalven dat ook *Stoke* verhaald (39 *bl.*) dat Yſſelmonde van Diderik tot aan de grond is geſlecht.

Maar de gemeene *Landchronyken* gewaagen van een veldtogt tegens de Frieſen, en van een ongelooflyk getal geſneuvelde in een voorgevallene veldſlagh. Hoe, ſegt de meergenoemde *Scriverius*, ik heb dit by geen oude *Schryvers* gevonden. *Emmius* volgt *Heda*, *Junius* weder *Snoyus*, en aldus word de eene deerlyk van den anderen in de kuil geleid. Behalven dat noch *Snoyus* op het papier doet ſetten, dat de Bultenaar (al te vooren binnen Antwerpen omgebracht) in het belegh van Yſſelmonde is tegenwoordig geweeſt.

SINNEBEELD.

THEODORICVS V. FLOR. I. FIL. VII HOLL. COMES. *Diderik de vyfde, ſoon van Floris den Eerſten, de ſevende graaf van Holland.*

Hy, noch jongh, met een afhangende muts en een met bond gecierde lyfrok.

PARCERE SVBJECTIS ET DEBELLARE SVPERBOS. MLXXVI. *De neergeſlagene te ſpaaren en de hoogmoedige te beoorloogen*, voegh'er by: betaamd een deugſaame vorſt. 1076.

De plaat vertoond den biskop Koenraad, ſich voor Dideriks voeten werpende. Haal de omſtandigheden uit het voorgeſchrevene en ſie mede *Merula*, 669 *bl.* en de *Schatkamer*, 59 en 198 *bl.*

THEODORICVS. V. FLOR. I. FIL. VII. HOLL. COMES.

PARCERE. SVBIECTIS. ET. DEBELLARE. SVPERBOS. M.LXXVI.

11. FLORIS DE TWEEDE, anders de VETTE.

Slaghſwaarden! pyl en boogh! wat hebtge al bloed geſtort!
Hoe hebt ge 't rookend veld beſaaid met droeve lykken!
Leef lang, vorſt Floris, die den kryg hebt opgeſchort,
En, voor de vreêbanier den oorlogsvlagh deed ſtrykken;
Den bangen akkerman van overlaſt bevryd,
Soo 't bloeyend graafſchap een recht ſchapen vader zyt!

VERKLAARING.

FLoris] Die vrouw Geertruid, Robbert de Vries en de Gebochelde Govaart overſlaan (welken wy volgen) maaken deeſe Floris de achtſte graaf van Holland.

Vrouw; deeſe was Petronella van Saxen, de ſuſter van keiſer Lotharius; van welke deugdſaame gravin, de *Schatkamer*, 266 *bl.*

Kinderen; 1 Diderik, naa ſyns vaders dood ook graaf van Holland.

2. Floris de Swarte, Heer van Kennemerland, van welke de *Schatkamer*, 241 *bl.* onder de Spotnaamen.

3. Jonker Simon.

4. Haddewye of Haddewigh, gravin van Gelder, van een uitmuntende ſchoonheid; te weeten, aan graaf Geerard, ſoon van den graaf Otto. *Scriverius*, by *Goudhoeve*, 271 *bl.*

Vreebanier) Synde hy een vreêlievende prinſſe, volgens de beſte *Chronykſchryvers*. Want het geen men verteld van ſyn krygstogt tegen de Frieſen komt wel met *Snoyus* maar niet over een met de waarheid. Immers *Barlandus* getuigd, (22 *pag.*) dat hy met ſyn vreedſaamheid, deugd en heiligh leven alle de voorige graven heeft verby geſtreefd.

Soo dat *Scriverius* (in den *Toetsſteen op de Goudſſe Chronyk*, 241 *bl.*) met reden opmerkt, dat het verhaal van de Frieſſe krygstogt tot Floris den Derden en geenſiins tot den Tweeden behoord.

SINNEBEELD.

FLORENTIVS II. THEOD. V. FIL. VIII. HOL. COM. OB. MCXXII. *Floris de twcede, ſoon van Diderik den vyfden, de achtſte graaf van Holland. Is geſtorven, A.* 1122.

Hy, noch jongh, met een ſtyve wrongmuts, over eind ſtaande pluimen, en geborduirde lyfrok.

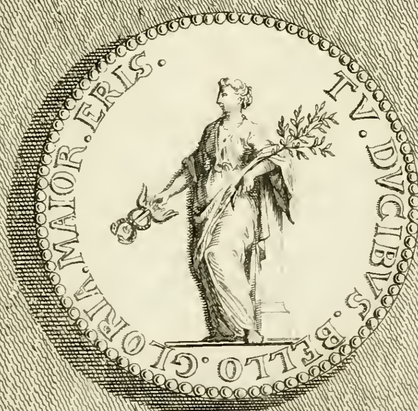
TV DVCIBVS BELLO GLORIA MAIOR ERIS. *Gy,* (ô vrede) *ſult de legerhoofden tot grooter roem ſyn als den oorlogh.*

De vrede, met den olyf en ſlangeſtaf, ſtaande en op een pilaar leunende; als tot een teeken van een volkoomene beſtendigheid. Siet ook deeſe dus by *Oudaan*, *Rooms. Moogenh.* LXXV *Taf.* 10 *Penn.*

Slaat op de vredige regeeringe van een en dertigh jaaren; volgens *Scriverius*, *de Gouwenaar*, &c.

Maar, merkje wel, myn beleefde Leeſer, dat my by deeſe vreedſaame ſtof ontbreekt, die my ontrent de oorloghſiekte tuimelgeeſten en kroonſuchtige ſtaatverwerders van ſelven in de mond komt loopen? Soo gaat het op de wiſſelvallige ſchouwburg van deeſe wereldkloot. Buiten den oorlogh, wie kende den grooten Alexander? buiten ſtaat geſchillen, wie wiſt van Julius Ceſar en Kneus Pompejus. Doch laaten wy de aloude in hunne ſoete ſlaap en diepe nachtruſt, ons over gevende aan den ſeſten Diderik.

FLORENTIVS II. THEOD. V. FIL. VIII. HOLL. COM. OB. MCXXII.

TV. DVCIBVS. BELLO. GLORIA. MAIOR. ERIS.

12. DIDERIK DE SESDE.

En vroege en laatere Eeuw hoor ik van broed'ren waagen,
Die 't moord mes flepen om elkandren aan te doen.
Wel hoe? heeft Kain niet, uit nyd, fyn broêr verflaagen?
Hield Baffiaan ooit af van op een broêr te voên?
Doch, daar de broeder twift den fwakften nam het leven?
Heeft Diderik hier fyn broêr de heete wrok vergeven!

VERKLAARING.

BAffiaan] De twee en twintigfte keifer van Rome, foon van den keifer Lucius Septimius Severus Pertinax; met een legernaam, wegens fyn doorgefnedene klederen, Karacalla geheeten.

Voorts was fyn geboortenaam Baffianus, welken hy te eenemaal heeft verworpen, draagende, op de Gedenkpenningen alleen de naam van Antoninus Pius Felix Sie myn *Aanteekeningen*, in myn *Roomſſe Keiſeren*, (32 *bl.*) over dit volgende Byfchrift:

De aloudheid dichte van den onverſoenbrên haat
Van Etheokles en ſyn afgeſette broeder,
Sie Karakallaas beeld, dat hier by Geta ſtaat;
Die ſchelm doorſliet ſyn broêr in de ermen van ſyn moeder.
Vervloekte kroonſucht, die geen bloedverwant verſchoond,
Ach, hoe rampſaligh is het hof, waar in gy woond!

Sie verder van deefe broedertwift, *Herodianus*, 4 *B.* 4 *H. Spartianus*, *in het leven van Karakalla*, en weder in *dat van Publius Septimius Antoninus* Geta; behalven *Henninius*, *Impp. Romanor.* 45 & 47 *pag.*

Vergeven) Syn broeder, Swarte Floris, een ftout en hooghhertigh menfch, door quaade raatslieden opgeroid, deefe Dideryk dwarsboomende, wierd genoodfaakt het land te ruimen. Begeef fich des wegen naar Weft-Friefland, daar hem de Kennemers en Friefen toevielen. Deefe verbranden, 1185, Alkmaar, en verwoeftenden al om de graaflyke flooten en kafteelen felve tot aan Haarlem. Deefe oorlogh heeft een geheel jaar geduird, tot dat de keifer Lotharius, hunne beider oom daar tuffen fchoot en, door fyn afgefant, deefe prinffen ver-

eenigde. *Scriverius*, by *Goudhoeve*, 276 *bl. De Gouwenaar*, 44 *bl. Wachtendorp*, 5 *B. Merula*, 741 *bl. Schatkamer*, 60 *bl.* &c.

Vorders, die meer verlangt te weeten van Dideriks bedryven; van ſyn krygsgeſchil met Herbert van Bierum, de ſes en twintighſte biskop van Utrecht, A. 1138; en van ſyn pelgrimagie naar het heiligh Land en Jeruſalem, gaa tot de *Schatkamer* (welken dit werkjen metter tyd aan het Tweede ſtuk ſal verknochten) 60 *bl.*

SINNEBEELD.

THEODORIC. VI. FLO. II. FIL. IX. HOLL. COMES. DEC. MCLVII. *Diderik de ſesde, ſoon van Floris den Tweeden, de negende graaf van Holland. Is geſtorven, A.* 1157.

Hy, noch jongh, met een wrongmuts en een ruige tabbaard.

FRATRVM QVOQVE GRATIA RARA. *Ook is de broederliefde ſeldſaam.*

Het geen u hier word afgebeeld door Etheocles en Polynices, de ſoonen van koning Edipus.

Aan deeſe beide was, wegens 's vaders blindheid, het koninkryk van Theben overgegeven, op die voorwaarde, dat overhands, jeder een jaar vreedigh ſou regeeren, terwyl de ſtaateloose ondertuſſen ſich buiten 's lands onthield. Etheocles dan (alleen hier gekleed) regeerde aldereerſt; doch die, de regeeringe ſynde verſtreeken, geenſins wilde afſtaan. Waar uit dan ontſtond een bloedige oorlogh. Thebe wierd belegerd van ſeven vorſten, meeſt alle daar ook ſneuvelende. Maar eindlyk raakten deeſe broeders handgemeen en doorſtieten, malkanderen, in het ſlaghveld. *De Feniciaanſſe gebroeders van Euripides, door onſe Vondel overgeſet. Racines Thebais, door het konſtgenoodſchap, in Magnus voluiſſe ſat eſt, vertaald.* Seneka, by my, in de *Pictura Loquens*, 19 *Fab.* 74 *bl.*

De toepaſſinge vloeid uit het voorgaande verhaal van de hevige broedertwiſt van deeſe Diderik met Floris den Swarten.

13. FLO-

THEODORIC.VI.FLOR.II.FIL.IX.HOL.COMES.DEC.MCLVII.

FRATRVM QVOQE. GRATIA. RARA.

13. FLORIS DE DERDE.

Dit is die Floris, die de keiſerlyke vaan,
Als ſpitsbroer, volgde, ſoo ſeeghaftigh opgeſtooken!
Dit is hy die, gelyk een leeuw, op de oorlogsbaan,
In Syrie, ſich op den vyand heeft gewrooken;
De vruchtb're Libanus met Hagars ſaat bedekt,
Tot Antiochia hem voor een graf verſtrekt.

VERKLAARING.

K*Eiſerlyke*] Van de heilige kruisvaarten naar het Joodſſe land, door der pauſſen liſtigheden de vroome vorſten opgelegt, is geſprooken in de *Schatkamer*, 189 *bl.*

Voorts, heeft A. 1187, de deugdſaame Swaab, Frederik, Barbaroſſa of Roodebaard, A. 1152 tot keiſer verkooſen, den derden kryghstogt voortgeſet; deeſe graaf met jonker Willem, ſyn tweede ſoon, den keiſer verſellende.

Toen is, ſegtmen, door de ſnedige Haarlemieten, onder gemelde Willem, Damiata gewonnen.

Ik heb ook deeſe ſaak behandeld in de *Schatkamer*, 50 *bl.* en vinde als noch dat Damiata eerſt langen tyd daar naa van de Chriſtenen is veroverd. Maar ei lieve? Damiate is ingenomen, A. 1188. wat geloofwaardige *Schryver* durfd dat vaſt ſtellen? noch de oude *Chronyk van Egmond*, noch ook *Stokes Rymchronyk*. Sy ſchryven wel van Akon of Ptolemaïs (heden S. Jan de Acre) een zeeſtad in Syrie, tuſſen den bergh Karmel en de ſtad Tyrus gelegen, A. 1191 de Turken afgenoomen, maar van geen Damiata; het geen naderhand, A. 1219, op den 7 Novemb. naa een belegh van een jaar en ſeven maanden is ingekregen.

Soo ſpreekt (behalven *Buchelius*, *ad Hedam*, 184 *pag.*) *Scriverius*, by *Goudhoeve*, 300 *bl.* en noemd ook *Snoyus*, die mede 't beleg van Akon den tyd van graaf Floris en jonker Willem is toeſchryvende. Maar des al niettemin, de Haarlemmers wonnen Damiata, en tot bewys, ſie daar de klokjes en ſie daar de ſaagſcheepjes! *Ik ſtap'er af en laat een vinding waarheid ſyn.*

Libanus] Een vermaarde bergh in een deel van Syrie; eigenlyk geheeten Syria Damaſci, anders Libanica, ten N. W. van de middellandſſe of hier de zee van Syrie, ontrent welke, gelyk ook den Anti-Libanus, de ſteden, Chalcis, Heliopolis, &c. en uit welke de rievier, Adonis &c.

Is wel meeſt bekend, wegens de ſeer goede wyrook en de

ſchoone cederboomen aldaar groeyende. Behalven de *H. Schriften*, *Tacitus*, *Hiſtor.* 5 *B.* 6 *H. Strabo*, &c.

Hagars ſaat] De Iſmaëliten, naderhand geheeten Hagareenen, die men by wyſe van verachtinge noemde Saraceenen, van een Ooſters naam woord, roovers en omſwervers beteekenende; volgens *Hornius*, *Arca Noë*, 75 *pag.* behalven *Bochartus*, &c.

Sy beſloegen eigentlyk ſoo het gelukkige als het klippige Arabie. Voorts behoeven die, die de *H. Bladeren* ooit doorliepen, van Hagar, Abrahams dienſtmaagt en haar ſoon Iſmael, geen verdere uitbreidinge.

Antiochie] Een groote en ryke koopſtad, ontrent den bergh Kaſius, aan den Orontes gelegen, hebbende, aan de over ſyde van die rievier, het ſchoone Daphne, dat is, het Apollo toegewyd lauwerboſch; na welke deeſe Antiochia, Epidaphne word genoemd; door den koning van Syrie, Seleukus Nicator, gebouwd. *Dionyſius*, *Eunapius*, *Ammianus*, *Libanius*, *Dio*, *Chryſoſtomus*, &c.

SINNEBEELD.

FLORENTIVS III. THEOD VI. FIL. X. HOLL. COMES. *Floris de Derde*, *ſoon van Diderik de Seſte*, *de thiende graaf van Holland.*

Hy, met baard en knevels, met bontgevoerde muts en een gebloemde lyfrok.

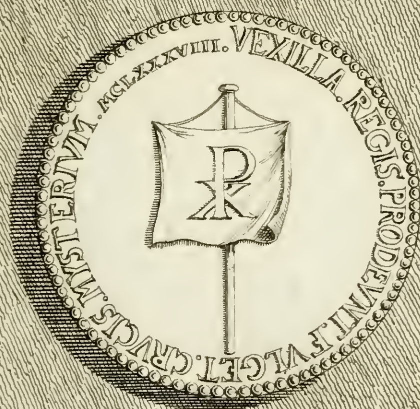
VEXILLA REGIS PRODEVNT. FVLGET CRVCIS MYSTERIVM. MCLXXXVIII. *Des koninks banieren koomen voor den dagh*, *en het geheim van het kruis is aan het blinken. A.* 1188.

Een Roomſſe labarum, of oorlogswimpel, met het griekſſe lettermerk van Chriſtus geteekend; hoedanige ons by *Oudaan* ontmoeten: weder *Rooms. Moogenh.* CIX *Taf.* 1 *Penn.* want (en dit aan de *Schilders* en *Plaatſnyders* inhet verby gaan) het was niet het teeken van het H. kruis, dat den keiſer Konſtantyn in de lucht is verſcheenen (of liever dat hy in een droom heeft geſien) maar het waaren de ſaamengevlochten letteren X *Chi*, en P *Ro*, te weeten, de voorſte van ΧΡΙΣΤΟΣ, *Chriſtos*; gelyk gy dat ook ſult vinden by den ſelven *Oudaan*, 448 *bl.* aanhaalende *Euſebius*, *Socrates*, *Zozomenus*, *Niceforus*, alle te ſaamen verſchillende; *Baronius*, &c.

Siet op gemelden ſtaatkundigh ingevoerden kruisvaard; op welke hy A. 1190, is overleden, en, te Antiochie, in het graf van den keiſer Barbaroſſa geſet; volgens *Scriverius*, die het ten minſten geloofd, by *Goudhoeve*, 286 *bl.* doch ſiet ook andere, ſoo dikwyls genoemde.

14. DI-

FLORENTIVS. III. THEOD. VI. FIL. ✠ HOLL. COMES.

VEXILLA. REGIS. PRODEVNT. FVLGET. CRVCIS. MYSTERIVM. MCLXXXVIII.

14. DIDERIK DE ZEVENDE.

De ſtrydbaare Adelgond nam deel in de oorlogstochten,
Ik heb de Vlamingen gedreven uit het veld,
Sy heeft de Frieſen, met een mannemoed bevochten,
En de oorlogsſtander op hun legerwal geſteld;
'K heb Willem ook, geſtyfd door ſnoode vleyeryen,
Omhelſt. het viel my hard een broeder te beſtryen.

VERKLAARING.

ADelgond] of Aleidis, of ook wel Alyt (en waarom geen Aaltje?) was de dochter van de graaf van Kleve, Diderik; gemaalinne van onſe graaf Diderik en de moeder van de ſchoone Ada.

A. 1195, jonker Willem uit Syrie weder in Holland komende, wierd van graaf Diderik minnelyk ontfangen. Maar pluimſtrykkers en quaadſpreekers hebben tuſſen deeſe broederen twiſt en tweedraght geſaaid. Willem wierd genoodſaakt het land te ruimen. Willem voegd ſich by de Drechter Frieſen, met rooven en branden de dorpen van Holland groote ſchaade toebrengende.

Ondertuſſen valt Boudewyn, de graaf van Vlaanderen, in Zeeland, om Walcheren en de naaſtgelegene landen te beoorlogen.

En toen verder? de grave trok met het eene deel van ſyn krygsmaght naar Zeeland, tegens de Vlamingen; de gravin ging, met het ander deel, naar Alkmaar, om de Frieſen te beteugelen. De krygskans was aan weêrſyden gelukkigh. Diderik heeft de Vlamingen, naa een ſwaare ſtryd, uit Zeeland gejaagd: en Aleidis, (terwyl die van Winkel en Nooddorp, moogelyk omgeſet, niet wilden vechten) omringde ſoo de Frieſen, dat jonker Willem ter nauwer nood daar door heen ſloegh, en vechtenderhand het gevaar ontquam.

Hier op quaamen de oomen van deeſe broederen in Kennemerland; die niet ruſteden voor dat ſy, onder ſeekere voorwaarden, Diderik en Willem hadden vereenigd. *Scriverius*, by *Goudhoeve*, 790 *bl.* behalven *Stoke*, *de Chronyk van Egmond*, *de Goudſſe Chronyk*, &c.

Oorloghsſtander] Deeſe Diderik quam ook te velde tegens Otto, de graaf van Gelder; A. 1196. te weeten over 't verkieſen van een biskop van Utrecht, naa de dood van Boudewyn. De *prætendenten* (aanſoekers van deeſe waardigheid) waren

waaren Diderik de domprooſt, des overledene broeder, en Arend van Yſenburgh, de prooſt van Deventer.

Met den domprooſt van Utrecht hiel het onſe graaf, gelyk ook de ſteden het Nederſticht; maar by den prooſt van Deventer bleven de graaf van Gelder en het geheele Overſticht van Overyſſel.

Maar keiſer Henrik viel'er tuſſen in, en ſtelde Diderik aan tot voogd over het bisdom, tot dat het Hof van Rome dit geeſtelyk geſchil ſou beſlechten.

Hier op volgde rooven en plonderen; doch graaf Diderik, verſchynende op de Veluwe, dreef de graaf van Gelder achterwaarts, en behield dus, ſonder ſtryd, het ſlaghveld.

Maar wat gebeurd'er verder? Willem, in Ooſt-Frieſland deeſe zege verneemende, trekt naar het Huis ter Horſt, om aldaar ſyn broeder, over dit verwinnen gelyk te wenſſen. Diderik, op de oude veete noch peinſende, geloofde dat Willem hem quam belaagen, en deed hem in den kerker werpen. Doch Willem uitbreekende begaf ſich heimelyk naar de graaf van Gelder, die hem ſyn dochter gaf ten huwelyk, en men hielt te Stavoren het bruiloftsfeeſt. Maar eindelyk, wierd in het ſelve jaar de ſaak verdraagen. Graaf Diderik overleed, A. 1103, te Dordrecht. *Scriverius*, wederom by *Goudhoeve*, 291 *bl. Schatkamer*, 61 *bl.* behalven *Stoke*, *de Chronyk van Egmond*, *Balen*, *Merula*, &c.

SINNEBEELD.

THEODORICVS VII. FLOR. III. FIL. XI. HOLL. COMES. *Diderik de ſevende, ſoon van Floris den Derden, de elfde graaf van Holland.*

Hy noch jong, met een bewonden mutsje, en een met bond gevoerde lyfrok.

DE FLANDRIS ATQVE FRISIIS. MCLXXXXV. *Over de Vlamingen en Frieſen*, *A.* 1195, gezegepraald.

Een wapenruſtinge met twee palmtakken vercierd; gelyk men diergelyke krygsroof, op malkanderen geſtapeld, ſiet leggen op de Roomſſe Medalien, der keiſeren Markus Antoninus en ſyn ſoon Commodus, geteekend; DE SARMATIS, en DE GERMANIS: *over de Polakken*, en *over de Duitſchers*, by *Oudaan* weder, XXVII *en* XXVIII. *Tab.* 2 *en* 5 *Penn.*

De ſin van deeſe verbeeldinge ſiet de leeſer genoegſaam uit het bovenſtaande verhaal.

15. VROUW

COMES THEODORICUS · VII · FLOR · III · FIL · XI · HOLL ·

DE · FLANDRIS · ATQVE · FRISIIS · MCIXXXXV ·

15. VROUW ADA.

Helaas! moet dan een vrouw ſteeds ongelukkigh ſyn!
Waarom dit teer geſlacht, Fortuin, ſoo wreed te plaagen?
Of ſmeet ſich Ada ſelf in ſielverdriet en pyn?
Of heeft de moeder van haar ramp de ſchult te dragen,
'T is echter al te ſtraf: ja, liet men u begaan,
Gy ſneet het ſchoone beeld uit ons hiſtori blaân!

VERKLAARING.

MOeder] Ja, ſy, ſy Alyt of Aleidis van Kleef (van welke boven) was de eenigſte ſpringbron van haar dochters rampſaligheden.

Want ſy gaf Ada ten huwelyk aan Lodewyk van Loon, de ſoon van graaf, Geraard van Loon, die, A. 1189, Henrik de Eerſte, hertogh van Lottringen en naamaals van Braband, gewapenderhand aantaſtede, en S. Truyen belegerde. De *Anonymus*, by *Matheus* uitgegeven, *Chronik. Braband*, 35 *pag*. behalven *Meyerus*, *Gramaye*, &c.

Doch, tegens de will en de raad van de Ridderſchap en de Staten van het Land. *Scriverius*, by *Wachtendorp*, 6 *B. Goudhoeve*, 288 *bl. de Gouwenaar*, 53 *bl.*

Ondertuſſen is graaf Diderik geſtorven, en het huwelyk van de dochter ging voort, eer noch des vaders lyk was uitgedraagen. *Stoke*, 65 *bl. Heemskerk*, *Arkad.* 189 *bl.*

Maar dit huwelyk heeft weinigh geluk en voorſpoed gehad; want ſy wierd vervolgd van jonker Willem, haar vaders broeder, die haar te Leiden heeft gevangen, en naar het eiland Teſſel gevoerd; alwaar ſy, nauwlyks achtthien jaaren oud, is overleden, hebbende pas een jaar de naam van gravin gedraagen. *Orlers*, *Leidens Beſchryv.* 384 *bl. Balen*, *Dordr.* 712 *bl.*

Gy ſneed] Nademaal ſy, van ſommige, onder de graven niet eens word geteld. Immers ſiet *Heda* deeſe rampſalige over het hoofd (186 *pag.*) noemende Willem de twaalfde en niet de derthiende onſer graven. Het ſelve doen de oude klooſterboeken van Egmond, op A. 1213 gelyk ook by *Beka* (69 *pag.*) uitdrukkelyk Floris de vierde, de derthiende graaf word geheeten. *Scriverius*, by *Goudhoeve*, 295 *bl.*

Schoone beeld.] Seeker, ſy magh wel ſchoon genoemd worden

den (men neemt het niet qualyk, dat ik, ontrent de gravinnen overal de woorden by naar gebruik van den heer *Heemskerk*) hebbende een ſchoon lichaam en ſoet weeſen, daar toe een bruin oogh, en blond van hair, en de draght van haar klederen, haar ſoo net en aardigh ſtaande, dat geen van de andere gravinnen, het op verre naa by haar haalen magh.

Maar alle deeſe begaaftheden, die als een aangenaame morgenſtond ſcheenen te voorduiden het gevolgh van een overſchoonen dagh, wierden verdonkert door de verkeerde eerſucht van een quaadwillige en eigenſinnige moeder; die deeſe ſchoone jonkvrouwe, noch naauwlyks ſeventien jaaren oud ſynde, heimelyk, buiten kenniſſe en toeſtaan van de Staaten des Lands uithylikte aan een jongen grave van Loon, om alſoo (terwyl deeſe ſoete jonge lieven met het lokappeltje van onderlinge min ſouden ſpeelen) de teugel van gebied over Holland, ſonder wederſpreeken, in haar heerſſuchtige handen te moogen houden. Dus verre de *Arkadia van Heemskerk.*

SINNEBEELD.

ADA. THEODORIC. VII. FILIA. XII. HOLL. COMES DEC. MCCIV. *Ada, de dochter van Diderik de Sevende, de twaalfſte gravin van Holland. Is overleden. A.* 1204.

Sy, met een geſluyerd toppet, in een borſtrokje met een bonten omſlagh.

GRATIS STERILIS SINE FRVCTIBVS ARBOR. *Een onvruchtbaare boom, ſonder aangenaame vruchten.*

Een cierlyk boomtje, nevens een geſicht van het eiland Teſſel.

Dit ſiet op haar kinderloosheid en met een op haar boven verhaalde ballinghſchap. Siet van haar kinderloosheid *Stoke,* 76 *bl.*

16. WIL-

ADA. THEODORIC. VII. FILIA XII. HOLL. COM. DEC. MCCIV.

GRATIS. STERILIS. SINE. FRVCTIBVS. ARBOR.

16. WILLEM DE EERSTE.

Een zee van oorloghsvuir beſtulpt de Batavieren ;
De kling heeft nimmer ruſt ; de kryg keerd jaar op jaar ;
Hun vorſten ſwaayen ſteeds de ontrolde veldbanieren
En ſtromp'len blindeling in 't dreigende gevaar :
Blyf Willem ! wil u, om de Schotſſe kroon niet quellen !
Blyf toch en ſie Van Loon hier alles nedervellen.

VERKLAARING.

B*Atavieren.*] Te weeten de Hollanders: doch ik ſoek hier niet weder op te halen, wat eigentlyk heet Batavie, en hoe Holland word vaſtgeſteld een jongere naam te weeſen; en eindlyk, welke men acht voor de waare naamreden van Holland. Sie de *Schatkamer*, 25 *en* 142 *bl.*

Willem] Dit is een aanhang van het voorige *Hoofdſtuk*, en ſal ſe deswegen ook, uit *Scriverius*, op deeſe wyſe aan malkanderen knoopen:

Diderik de Sevende, A. 1203, te Dordrecht op ſyn ſterfbed leggende, had graag ſyn broeder, Willem, den graaf van Ooſt Frieſland, by hem gehad, ſoo om met hem ſich te verſoenen als om ſyn eenige dochter, Ada, hem te beveelen.

Maar de ſchalkheid van Aleidis, ſyn vrouw, heeft dit beleten, ſoo verhaald is, deeſe dochter weghgegeven aan den graaf Van Loon, heer Lodewyk.

Deeſe wachte, op het huis te Altena, des graven overlyden; die nieuwlyk had de geeſt gegeven, of Van Loon quam daadelyk naar Dordrecht overvliegen, om het huwelyk te voltrekken; gelyk ook ſonder ommeſlagh is geſchied.

Ondertuſſen hoorde ook graaf Willem ſyn broeders afſterven en naderde Holland tot aan de Zyp ; alwaar hy van de gravinne geleide verſocht, dat hem plat wierd afgeſlagen.

Dus keerd hy weder naar Ooſt Frieſland ; gaat naar Egmond en van daar naar Zierikzee in Zeeland; alwaar hy met ſyn maagen en vrienden beſluit het harnas aan te ſchieten.

Maar,hier op trekt een jeder aan het loopen, herwaarts en derwaarts.

Graaf Willem, verneemende dat de weduwe met Van Loon, by nacht naar Utrecht was gevlucht, en dat Wouter van Egmond met ſyn Kennemers Ada te Leiden had beſet, keerd uit Zeeland

Zeeland en begeeft ſich naar Holland, en ſend Ada naar Vrieſland, op het eiland Teſſel.

Daar op verſameld Van Loon ſyn krygsknechten; van den biskop van Luik, de hertog van Limburg, de graaf van Vlaanderen, en den biskop van Utrecht, Diderik van Aare, onderſteund.

Daar wierd geſchermutſeld, gevochten, belegerd; hebbende nu Van Loon en dan weder onſe Willem de overhand; tot dat eindelyk Van Loon uit Holland is geweeken en Willem, A. 1204. graaf van Holland en Zeeland en Heer van Frieſland geworden. Siet ook de *Schatkamer*, 382 *bl. Merula*, 797 *bl.* &c.

Schotſſe kroon] Koning Hendrik in Schotland overlydende, meende Willem van ſyn oom, ſyn moeders broeder, de kroon te erven. Maar de graaf was nauwlyks met ſyne vrienden en krygstroepen overgeſcheept, of Van Loon poogde weder met een nieuws geworvene magt in Holland te vallen.

De graaf ſulks verſtaande, verliet Schotland, als meerder ſynes vaders erffenis beminnende, en het ſeekere voor het onſeekere verkieſende.

Doch Van Loon heeft ſyn kloekmoedigheid niet afgewacht; maar hy is uit Holland gegaan en nooit daar weder ingekomen, laatende deeſe graaf Willem den Eerſten in een vredigh beſit. Weder *Scriverius*, by *Goudhoeve*, 299 *bl. Orlers*, *Leiden Beſchryv.* 393 *bl.* aldaar mede verhaalende, dat Van Loon, A. 1216, in ſyn graafſchap (van welke de hoofſtad S. Truyen) Is overleden.

SINNEBEELD.

WILHELM. I. THEOD. VII. FRAT. XIII. HOLL. COM. DEC. MCCXXIII. *Willem de Eerſte, broeder van Diderik de Sevende, de derthiende graaf van Holland. Hy overleed*, A. 1223.

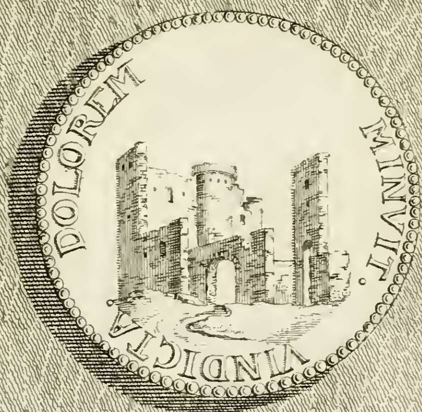
De graaf, met lang hair en een gekloofde baard, gemanteld.

MINVIT VINDICTA DOLOREM. *De wraak verminderd de ſmert.*

Deeſe verbeeldinge ſiet op het vernielde ſlot van Aſperen, noch voor Schotlands overtogt, Heer Folpert ontweldigd. Doch, uit weerwraak, heeft biskop Diderik van Aare, de ſtad Dordrecht met kruit beſchoten. *Balen*, *Dordr.* 713 *bl.* doch ook de *Schatkamer*, 393 *bl.*

17. FLO-

WILHELM. I. THEOD. VII. FRAT. XIII. HOLL. COM. DEC. MCCXXIII.

MINVIT. VINDICTA DOLOREM

17. FLORIS DE VIERDE.

Een vrouw was, meer als eens, een bronaâr van elend,
In huisen, dorpen, steên, geheele koningrykken;
Juist niet, wanneer sy baard en tierd en raast en schend;
Maar self, wanneer se laat de têerste liefde blykken:
Dat tuigd vorst Floris, om geen andre rêen vermoord,
Als dat syn kloekheid had een vrouwen oogh bekoord.

VERKLAARING.

E*En vrouw*] Het syn geensins myn gedachten de lieve luister van dit têer geslacht te beswalken, of haar welverdiende glorie ook in het geringste te bekladden: maar gelyk ik, in de *Gallerye der uitmuntende Vrouwen*, achter ses, seven, of meerder loffelyke een eenige lasterlyke vrouw heb geplaatst; so wil ik hier alleenlyk betuigen, dat *de beste wyn maakt den sterksten asyn*, en dat een vrouw, alsse quaadaardigh is, sonder veel te marren, de paalen van alle reedelykheid overstapt.

Doch ondertussen, indien jemand in der vrouwen gebreeken vermaak moght scheppen, die doorloope de bedryven, uit de *H. Bladeren*, van Jempsar, Delila, Jesabel, &c. uit de *Grieken*, Semiramis, Kleopatra, Arsinoe, &c. uit de *Latynen*, Tullia, Julia, Messalina, &c. by den *Verreesenen Hippolytus*, *Kamerarius*, *Lonicerus*, *Textor*, en *verscheidene andere*.

Floris] De soon van Willem den Eersten, de man van Machteld van Lottringen, en de vader van Willem, syn navolger; als mede van Floris, Aleidis en Margriet. Wiens bedryven en uitvoeringen syn deese volgende.

I. Heeft hy, ten versoeke van syn broeder Otto, den Derden, biskop van Utrecht, op syn eigen kosten. een vasten dyk gelegt, van Amerongen tot aan Schoonhoven; A. 1233.

II. Is hy mede geweest op de kruisvaard, door paus Gregorius de Negende, tegen die van Staden, in het sticht van Bremen; synde geile, dertele en brooddronken land saaten, niet als quansuis met den degen in de vuist te bekeeren, A. 1234.

Voorts wierden deese menssen verslaagen, de landen verwoest en (dit was ook de boodschap) hunne goederen weghgedraagen. *Emmius*, *H. Fris.* 10 *lib. Meyerus*, *Annal. Flandr.* 8 *lib. de Gouwenaar*, &c.

III. Was hy tegenwoordigh in het tornooy of steekspel, door den graaf van Klermond beroepen; A. 1235. Doch dit sal soo daadelyk nevens het Sinnebeeld gevoegd worden.

Ondertussen konnen wy hier niet wel naalaaten iets te spreeken van Margriet, of anders Machteld, syn dochter, en haare drie hondert en vyf en seftigh kinderen, in de Loosduiner kerk gedoopt en naa de doop, nevens de moeder, gestorven.

Begeerje bewys? siet de bekkens, ter eeuwiger geheugen, in de kerk van Loosduinen,buiten den Haage opgehangen.En noch meer; siet daar nevens een houten tafereel, het geval in het Latyn vertellende. Ja, noch al meer; siet een oud *Gedicht*, dat *Brôer Pieter van Thabor* verklaard, in syn tyd, boven het graf van de moeder te hebben geleesen: volgens *Gysb. de Kretsers Gravenhaage*, 125 *bl.* behalven *Scriverius*, *by Goudhoeve*, 304 *bl.* en een *Gedicht van Oudaan*, in syne *werken*, 1 *D.* 303 *bl.*

Doch gy sult in de *Schatkamer* hier meer af vinden; te weeten 211 *bl.* by *Loosduinen*, en wederom, 268 *bl.* by *Pouderoyen*: want ik meen voortaan de saak in syn geheel te laaten.

SINNEBEELD.

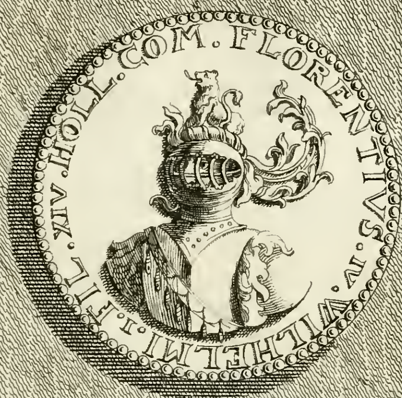
FLORENTIVS IV. WILHELMI I. FIL. XIV HOLL COM *Floris de Vierde, soon van Willem den eersten, veerthiende graaf van Holland.*

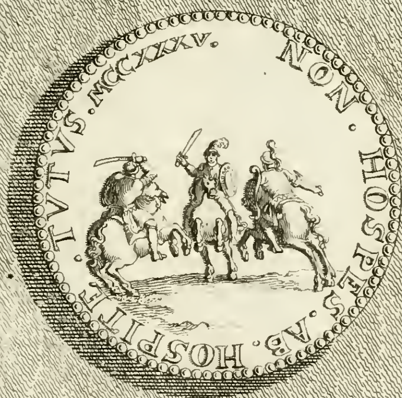
Hy, in het harnas, met een bandelier, en een sittende leeuw op een toegesloten helm.

NON HOSPES AB HOSPITE TVTVS. MCCXXXV. *Selfs is een gast niet veiligh by syn onthaaler. Hy wierd vermoord, A.* 1235.

Het sinnebeeld is gesprooten uit de historie van syn omkoomen, als te weeten. Deese graaf, in het verhaalde ren-en steekspel, hebbende syn kloeke behendigheid doen blykken, verwekte een jalousye in den graaf van Klermond, wegens syn lichtbekoorde vrouw: want als sy te grooten genoegen toonde, aan het venster van boven deesen Floris beschouwende, *hebt gy soo een brandende begeerte*, sei Klermond, *om hem te sien in het leven, gy sult noch deesen avond het gesicht van syn lyk genieten.* Daar op, hoe hoog hy ook van jaaren was (heden syn de mannen gemakkelyker) schoot hy het harnas aan, versaamelde syn Walsse ruiteren, en deed onsen Floris, in het gesicht van het geheele hof, schelmachtigh omringen en verradelyk doorsteeken. *Beka*, in *Ottone. Scriverius*, by *Goudhoeve*, 309 *bl. Schatkamer*, 89 *bl.* alwaar gy ook hebt, (gelyk Nederlands oudheid overal vol haaken en oogen is) de twist over de plaats van des graven omkomen.

18. WIL-

FLORENTIVS.IV.WILHELMI.I.FIL.XIV.HOLL.COM.

NON.HOSPES.AB.HOSPITE.TVTVS.MCCXXXV.

18. WILLEM DE TWEEDE, ROOMS KONING.

Daar is een tyd van met den wrevlen Fries te vechten;
Maar, daar is ook een tyd van ſtilte en ſoete ruſt.
Hier laat ſich Willem van de Bouwkunde onderrechten;
Hier is het timmeren ſyn ſielvermaak en luſt;
Hy ſteekt ſyn ſlaghſwaard op, terwyl ſyn ſinnen ſpeelen
Met ſloten, afgemaald op nette tafereelen.

VERKLAARING.

FRies] Deeſe Willem, gelyk ook alle die naam voerende, heb ik in de *Schatkamer*, 384 *bl.* mynes bedunkens ſoo wel uitgebreid, dat ik hier alleen maar de hoofdſaaken heb ter neder te ſtellen. Namelyk,

I. Hy is binnen Leiden gebooren, op het Graven Huis of kaſteel, aan de N. W. ſyde van S. Pieters kerk; en, volgens het verhaal van *Orlers* (*Leiden*, 283 *bl.*) met een groote toeſtel en ſtaatſie in de ſelve kerk gedoopt, A. 1227.

II. Aangeſien hy alleenlyk ſes jaaren oud was, toen ſyn vader in Pikardyen verradelyk wierd doorſtooken, kreegh hy tot voogd ſyn vaders broeder, den biskop van Utrecht.

III. Wierd hy Rooms koning, A. 1247, oud ontrent 20 jaaren, en voorts tot Aken gekroond, A. 1248.

IV. A. 1256, is ſyn gemaalin overleden, Eliſabeth, des hertogen dochter van Brunswyk en in Zeeland, te Middelburg, in de abdye der Præmonſtranten begraven.

Voorts wierd ſyn bruiloft te Brunswyk op den burg gehouden, A. 1251, op den 25 Januar. alwaar toen, in het ſtilſte van de nacht, door onachtſaamheid van een dienaar, wiens kaars in het ſtroo was geraakt, brand op de burgh is ontſtaan; ſoo dat de bruid den bruidegom, beide naakt, langs bekende wegen, heeft moeten uitleiden. Want het vuir was ſoo naa gekomen, datſe koning Willems kroon, nevens het ander gewaad en veel koſtelyke klenodien, heeft vernield. *Scriverius*, by *Goudhoeven*, 313 *bl.* uit *Albert*, *abt van Staden*, &c.

V. A. 1253, begeerde Swarte Griet, de gravin van Vlaandere, het land van Walcheren, als aan haar graafſchap behoorende. Een ſaak, die met den degen moeſt geeffend worden. De ſoon neemt het op voor de moeder, met beloſte van niet te ſullen keeren, als volkomen meeſter van Walcheren. Ondertuſſen trekt hem Floris tegen, koning Willems broeder, tot ontrent Weſtkapelle. Hier wierd, den 4 Julii, gevochten en veel bloeds geſtort. Echter miſſen, in het onbeſuiſt getal der

dooden de meeſte *Schryvers.* Siet *Meyerus*, *Marchant*, en *Divëus*, tegens *Beka*, *Dinterus*, *Kuſpinianus*, &c.

Ondertuſſen is het wel ſeeker, dat deeſe veldſlagh de Vlamingen wel ſeer heeft gedaan; die des wegen ook koning Willem te gemoet trokken, en genade verſochten, die ſy ook verkregen, ſoo ras hy naar Walcheren was toegeſchooten.

VI. Willem dit wapengedruis ſoo ſeeghaftigh hebbende geſtild, meende ſtillekens, A. 1256, in de maand van Junius, naar Italie te trekken, en, te Rome, de keiſerlyke kroon nevens de beveſtinge van den paus Innocentius den IV. te ontfangen.

Maar die van Utrecht en die van Weſt Frieſland hebben dit voorneemen geſtuit. Van de eerſte was hy met het werpen van een ſteen gehoond, maar de wraak wierd uitgeſteld, om gemakkelyker de Frieſen te bevechten.

Hy deede dan een landtoght over ys, die den 25 Januar. gelukte; maar naderhand hem het leven benam. Want vol yver naar een wegh ſoekende, om het dorp Hoogwoude in brand te ſteeken, viel hy, met het paard, in het ys, in ſyn volle ruſtinge. De Frieſen, uit haar rietboſſen ſpringende, ſyn toegeloopen en hebben hem, meenende het niet de koning maar alleen een groot ridder te weeſen, doodgeſlagen, den 28 Januar. A. 1256. *Schatkamer*, 145 en 386 *bl.*

Ondertuſſen was ook Utrecht uit het gedreighde gevaar gered; ſegt *Orlers*, *Leid.* 293 *bl.* want was de koning dit onheil ontkoomen, hy ſou Utrecht het werpen van ſteenen ſtrengelyk hebben afgeleerd.

SINNEBEELD.

WILHELMVS II. FLOR. IV. FIL. HOLL. ZEL. ET FRIS. COM. CAESVS MCCLVI. *Willem de tweede, ſoon van Floris den vierden, graaf van Holland, Zeeland en Frieſland. Is vermoord, A.* 1256.

Hy, noch jong, met een kroon rondſom den gepluimden helm, gewapend, gemanteld; voerende ſyn wapenſchild de leeuw van Holland, en den adelaar van het keiſerryk.

VALIDÆ QVOQVE CONDITOR ARCIS. *Ook de bouwer ſynde van een ſterk kaſteel.*

De graaf, met een afſchetſing in ſyn handen, neergeſeeten, word van de Bouwkunde het opbouwen van verre aangeweeſen.

Dit ſiet eigentlyk op het bouwen van het aanſienlyk Heeren Huis te Heemskerk, Marquette naderhand geheeten. *Schatkamer*, omſtandelyk nevens een geſicht van het ſelve, 221 *bl.*

Hoewel het ſinnebeeld ook ſyn andere timmeragien toegevoegd ſou konnen worden.

19. FLO-

WILHELM.FLOR.V.FIL.HOL.ZEL.ET.FRIS.COM.CAESVS.MCCLV

VALIDAE. QVOQVE. CONDITOR. ARCIS.

19. FLORIS DE VYFDE.

Moet ik nu dichten op een yd'le vrouwe kracht?
Of moet ik Floris in het ſneuvelen betreuren,
Met al ſyn vrienden ſoo blyhertigh op de jaght?
Dit moeſt in Scythie, niet in het Sticht, gebeuren!
Ontmenſte menſſen, die uw trouw dus eerloos ſchond,
Kom by dit graf en leerd getrouwheid van een hond.

VERKLAARING.

V*Rouwe kracht*] Ook ſal ik deeſe ſaak niet weder voor den dagh haalen, gelovende, in den *Schatkamer*, 91 *en* 533 *bl.* den goedwilligen *Leeſer* genoegen gegeven te hebben.

Floris] Deeſe volgde, A. 1256, ſyn vader, koning Willem, 'n het landbeſtier; doch dewyl hy toen pas ſes maanden kon be-:eiken, wierd het land, van ſyn oom Floris, koning Wil-'ems broeder, als voogd geregeerd.

Maar, korts daar naa deeſe voogd, in een ſteekſpel, gewond ſynde en A. 1258, tot Antwerpen ſtervende, wierd het de hertogh van Braband, Henrik de Derde, oud ooms ſoon van deeſe jonge Floris.

Doch deeſe is, om de vermetelheid en ongebondenheid ſy-ner hovelingen verſtooten, en afgeweeſen, A. 1260, ook, in Braband overleden en, uit oneenigheid, verdeelde men de voog-dye, namelyk die van Holland noemende Otto, graaf van Gelder, een Naſſauwer van geboorte, des kinds oud moeyen ſoon: maar die van Zeeland, verkieſende Alyd, ſyn moeye, koning Willems ſuſter, en de weêuw van Jan van Avennes.

Dit ſoo verre, ontrent ſyne voogdyen; verby gaande de oor-oogen, onder deſelve voorgevallen; tegens de Zeeuwen, en die van het Sticht; nevens het beleggen van het ſlot Vree-land en de ſtadt Utrecht, en het vernielen van veel Stichtſſe ſloten en kaſteelen.

Maar ik keere my tot onſe Floris, A. 1272, op het ſes-thiende of ſeventhiende jaar ſynes ouderdoms, 's lands regee-ringe ſelf beginnende by der hand te neemen.

Dus, genegen ſyn vaders dood te wreeken, viel hy met een ſterke krygsmagt op de Weſt Frieſen. Doch deeſe keerden moe-digh en ſloegen dapper, te Verona op den geeſt. *Schatkamer*, 315 *bl.*

Daar naa, deede hy, A. 1282, een tweeden optoght tegens

de Friesen, hen slaande by Schellinghout en Hooghwoude. *Schatkamer*, weder 315 *bl.*

Ondertussen syn deese Kasteelen en Huisen door de graaf gesticht: 't kasteel te Wydenesse, Medenblik, Eenigenburg, Middelburg, Nieuwburg, de nieuwe burg by Veronen op den geest en Nieuwdoorn; alle te weeten om de moetwilligheid der wederspannige Friesen wat in te toomen. Sietse, op haaren letter, in het genoemde *Woordenboek.*

Maar, wat nu de dood van graaf Floris de Vyfde betreft, wie kan in Holland daar af geen kennis hebben? doch, des al niettemin, sie in de *Schatkamer*, in *Floris*, 91 *bl.* in *Velsen*, 352 *bl.* in *Woerden*, 394 *bl.*

SINNEBEELD.

Florent. V. Wilhelmi regis Fil. XVI. Com. Holl. caesvs. mccxcvi. *Floris de vyfde, soon van koning Willem, de sestiende graaf van Holland. Is vermoord. A.* 1296.

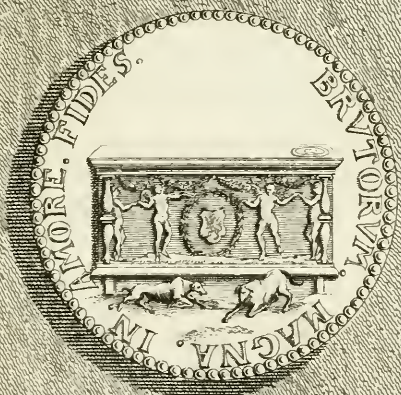
Hy, noch jong, met een opene helm, gewapend.

Brvtorvm Magna in amore Fides. *Sie hier een groote trouw van onvernuftige dieren in haar liefde.*

Twee jagthonden, in onmaght liggende aan de tombe van den omgebrachten graaf.

Van deese twee windhonden, die graaf Floris overal volgden en nergens verlieten, selfby den gedooden blyvende leggen, en aan het graf begeerende noch eeten noch drinken, voor dat de graaf ter aarden was besteld, gewaagt onse *Stoke*, *Rymchronyk*, 126 *bl.* *de Gouwenaar*, 74 *bl.* behalven *Lipsius en Kamerarius*, by *Goudhoeve* uit *Scriverius*, 342 *bl.*

FLORENT.V.WILHELM.I.REGIS.FIL.XVI.COM.HOLL.CAESVS.MCCXCVI.

BRVTORVM. MAGNA. IN. AMORE. FIDES.

20. JAN DE EERSTE.

De dood van Floris komt de vyanden weer wekken,
Terwyl ſyn ſoon, vorſt Jan, vertoefd in Engeland,
De voogden ſyn te ſwak om 't ryksgebied te dekken;
Batavie ſtaat in een treurige oorlogsbrand,
Wiens vlammen berſten uit naar 't Noorden en naar 't Suyden,
Soo wel by Medenblik als by het ſlot te Muyden.

VERKLAARING.

VOogden] Te weeten van Noord Holland, Diderik of Dirk, de graaf van Kleef; en, weder van Suyd Holland Guido van Henegouw, de broeder van graaf Jan van Henegouw; onthoudende ſich graaf Jan, in Engeland, by den koning Eduard, vader van ſyn gemalinne Eliſabeth. *Scriverius*, by *Goudhoeve*, 374 *bl.*

Muiden] Willem van Mechelen, de een en veertighſte biskop der Utrechtſen, ſiende Holland van haar graaf ontbloot, trok met ſyne krygsbenden voor het Huis te Muiden, en dwong het ſelve met het beleggen en ſtormen tot den overgaaf.

Door dit krygsgeluk den biskop moed grypende, rukt verder voort, valt dieper in, en, met de Frieſen ſich vereenigende, heeft hy de Huiſen te Wydeneſſe en te Eenigenburg belegerd, bevochten en verwoeſt; met eenen ook verbrandende het ſtedeken Medenblik.

Maar het ſlot heeft hy niet konnen overdapperen; ſoo verweerde ſich de Heer van Egmond, met paardevlees te eeten ſich onderhoudende, tot dat Jan van Henegouw het, wegens de graaf ſyn neef, quam ontſetten.

Doch als ook ondertuſſen Enkhuiſen, door de heeren van Arkel en van Putten, wierd verbrand, en deeſe krygorkaan eer aan als afnam, ſoo heeft men een deftigh geſandſchap naar Engeland afgeſonden om den graaf van daar te haalen.

Deeſe is dan ook overgeſtooken; doch door een tegenwind in Zeeland aangedreven. Voorts was hy niet als graaf ontfangen, of Jan van Henegouw heeft ſich terſtond naar ſyn land begeven.

Dus was nu Jan graaf van Holland en Zeeland; doch niet van Frieſland, dat, door de wapenen, tot gehoorſaamheid moeſt worden gebracht.

Wel aan, de krygsgod opgewekt en de trommel geroerd

A. 1297, trekt Jan op de Friesen aan; ontmoetse by Alkmaar, en slaatse te Veronen op de wyde geest, den 27 van Maart.

Door deese sege was mogelyk dit oorloghs onweer uitgedonderd, had de biskop van Utrecht de Oost Friesen niet tegen den Hollander aangehitst.

Maar, dit niet tegenstaande, graaf Jan bleef verwinnaar en de biskop wierd met schade en schande genoodsaakt, uit Waterland naar Overyssel sich te begeven.

Hier op wint de graaf verder het slot Ysselstein, neemt den heer, synde den biskop toegedaan, gevangen, en geeft het slot aan Wolfaart van der Veere, nevens de heerlykheid van Woerden, om, uit die plaatssen, het Sticht te plaagen en te bederven.

Doch, A. 1299, de Friesen acht gevende op de voorspoedige onderneemingen van den jongen graaf tegen den biskop, hebben sich onderworpen, en met hem, te Alkmaar, in November, een vree verbond ingegaan.

Buiten deese krygsgeschillen heeft Jan noch moeite gehad met den heer van Renesse, (naderhand noch in de Lek verdronken) welken hy uit den lande deede bannen, na dat hy, op het eiland Schouwen, het ridderlyk kasteel en stamhuis van Mourmond had afgebrooken en tot de grond geslecht. Siet hier af *Smallegange, Zeeuwsche Chron. 675 bl.*

En eindlyk, met die van Dordrecht, over de vierschaar en het rechtplegen; welk geschil niet kon geslecht worden, als met de dood van bovengemelden Wolfard (wel des graven opperraad, doch om syn strafheid by jeder ondraaglyk) den 1 August. binnen Delft, uit het venster den volke toegeworpen, volgens *Bleiswyk, Delft. 687. bl. Leven en Daaden der Heeren van Amstel, 2 B. 128 bl.* &c.

SINNEBEELD.

JOHANNES I. FLOR. V. FIL. XVII. COM. HOLLAND. *Jan de Eerste, soon van Floris de Vyfde, de seventhiende graaf van Holland.*

Hy, noch jong, met een ruige klapmuts en een sluyer, daar onder af hangende en weder over de schouder gelegt.

LABEFACTAQVE TANDEM ICTIBVS INNVMERIS. OB. MCCC. *Eindlyk, met ontelbaare slagen aan het vallen geraakt. Hy is overleden, A. 1300.*

Een ontwortelde boomtronk, in een boschagie.

Dit siet op onse graaf Jan, aan de roode loop, te Haarlem overleden, den 29 Octob. 1300: sonder kinderen en naam van ridder. In welken dan is geeindigd het oude Stamhuis der Hollandsse graven.

Graven

IOHANNES . I . FLOR . V . FIL . XVII . COM . HOLLAND .

LABEFACTAQUE . TANDEM . ICTIBUS . INNUMERIS .
OB . MCCC .

Graven uit den Huiſe van HENEGOUW.

21. JAN DE TWEEDE.

Hier gaat het graafſchap in 't geſlaght van Henegouw!
Held Jan beklimt den troon, met uitgerukten degen,
En bonſt den Vlaming in een doodelyke rouw:
Dat tuigd het Mannepad, ſchoon alle Schryvers ſweegen.
Ook is de Vlamingſtraat, te Delft, een ſeeker merk,
Dat Jan, in 't oorloghsvuir, den Vlaming viel te ſterk.

VERKLARING.

H*Enegouw*] Deeſe Jan de Tweede was de ſoon van Jan van Avennes, graaf van Henegouw en Alyt, koning Willems ſuſter: voerende Hollands roode Leeuw, tegens den ſwarten Leeuw van Vlaanderen *gequartileerd.*

Voorts word hy van *Meyerus* (een Vlaming en een haater van deeſe prins) by den *Leeſer* verdacht gemaakt, als door wiens raad en ſchikkinge de voorgaande Jan met vergif ſou ſyn omgebracht. Het ſelve verhaalen de *Annales Dominicanorum Colmarienſium*, *ad A.* 1300. en *Mathëus Weſtmonaſterienſis*, *Florilegus*, *ad A.* 1299. Doch dit word tegenſprooken van onſe *Stoke*, in ſyn *Rymchron.* 176 *bl.*

Ondertuſſen heeft hy vier broeders gehad; onder deeſe was ook Guido, kanonyk van Kamerik. Deeſen ſchonk by de heerſchappy van Amſtelland en van Woerden, als een leen van het graafſchap van Holland, behalven het Reigersboſch, dat de graaf aan hem behield.

Syne kinderen waaren, by Filippe van Luxemburg,

1. Jan ſonder genade, heer van Ooſtervant, in een veldſlagh by Kortryk geſneuveld.
2. Willem; die naa hem het graafſchap ontfing.
3. &c.

En eindlyk (het verwoeſten van Verona uitgeſlooten) ſyn deeſe volgende ſyn krygsbedryven: A. 1301, trok hy op tegen boven gemelden Jan van Reneſſe, dien hy met kracht verjoegh uit Zeeland. Maar deeſe begeeft ſich naar Albert, koning van *R*ome, hem diets maakende, dat het Hollandſſe graafſchap, met de dood van Jan den Eerſten, hem was toegevallen. Dus is Albert afgekoomen en heeft ſich te Nimmegen neergeſet, terwyl ook Jan van Avennes met ſyn krygsbenden de Waale naderde. Doch de ſaak is door biskop van

Keulen bemiddeld, en graaf Jan heeft de graaffchappen van Holland en Zeeland te leen gehouden.

A. 1304, is'er een hevige oorlogh tuffen de Vlamingen en Hollanders opgereefen. Guido, de foon van den Vlaamffen graaf, door Jan van Reneffe beftookt, is naar Kafant getrokken, om met gelegentheid over te fteeken en Walcheren te bemaghtigen. Doch fyn aanflagh is door Willem van Oostervant geftut, hem flaande eerft by Kafant en wederom by Zierikzee.

Doch de kans verkeerde 'n Guido floeg den Hollander weer op Duiveland; gaande met een, nevens Jan van Reneffe, naar Noord Holland; dat hy tot aan Haarlem overheerde; terwyl Suid Holland, door hertogh Jan van Braband wierd bemagtigd, Geertuidenberg gewonnen en Dordrecht ten deele verbrand.

Maar eindelyk heeft de ridder, Witte van Haamftede, de foon van Floris de V, fyn banier met den rooden leeuw binnen Haarlem ontwonden, en dus is hy, met fyn Kennemers, Waterlanders, Ooft-en Weft Friefen, ontrent Hillegom hen te gemoet gekoomen. Hier gefchiede een fwaren ftryd. De verflagene Vlamingen wierden, door de Friefen ontkleed, en op een hoop gefmeeten, langs de wegh, tot op heden geheeten het oude Mannepad. *Schatkamer*, 215 *bl.* Siet ook *Meyerus*, apud *Barlandum*, *Com.Holl* 51 *pag.* en *Eggerik Beninga, Hift.van Ooft Friefl.* 104 *bl.*

Het gerucht van deefe zeege over Holland vliegende, fynde de Vlamingen ook uit Leiden en Gouda gejaagt; ja gemelde heer Witte, van Leiden te Delft koomende, heeft, in eene ftraat, 500 Vlamingen ter neer 'geftooten; waar naa hy naar Noord Holland keerde, om insgelyks de Vlamingen van daar te verdryven. Sie, van deefe ftraat, aldaar, ontrent de Bloedbrugge noch heden de Vlamingftraat geheeten, *Bleiswyk, Delft*, 671 *bl.*

SINNEBEELD.

JOHANNES AVENIENSIS. WILH. E. SOR. NEP. COM. HOLL. OB. MCCCV. *Jan van Avennes*, *wegens de fufter*, *neef van Willem*, *graaf van Holland. Overleed*, *A.* 1305, te weeten, den 12 Septemb. en wierd te Valencyn begraven.

Hy, noch jong, met een ruige muts, onder de rok gewapend, met het fchild van *gequartelde* leeuwen.

VNGVE VALENS OCVLISQVE MINAX. *Krachtigh van klaauwen en dreigende van gesicht.*

Een opfpringende leeuw, ontrent fyn legerplaats. Van deefe leeuw fiet *Oudaan*, *Klinkdicht* op deefe Jan, *Werken*, *I Deel*, 291 *bl* en foek vervolgens op het geen van de leeuwen, op de wapenfchilden der Nederlandffe prinffen, uit *Meyerus*, in de *Schatkamer*, 195 en 375 *bl.* is aangetoogen.

22. WIL-

IOHANNES.AVENIENSIS.WILH.F.SOR.NEP.COM.HOL.OB.MCCCV.

VNGVE. VALENS. OCVLISQVE. MINAX.

22. WILLEM DE DERDE, ANDERS DE GOEDE.

Ik heet de Goede en wil die titel gaarne draagen,
Handhavende jeders recht: doch, ſo'k iet avrechts doe,
Ten minſten, monik, wil van Willem niet gewaagen,
Dat hy een droſt ontlyfde om een geſtoolen koe;
'K verfoei uw ſchryven; en is jemand ſoo verbaſterd
Dat hy dit maald; ik ſegh, dat ook die maalder laſterd.

VERKLAARING.

Goede] A. 1305, naa ſyn vaders dood, graaf van Holland en Zeeland, heer van Ooſt Frieſland en ook graaf van Henegouw, weeſende te vooren alleen de graaf van van Oſtervant; van welke titel de *Schatkamer*, 256 *bl.*

Geſtoolen Koe] Van welk halsgeding ook al in de *Schatkamer*, 32, 270 en 387 *bl.* Doch laaten wy het vertellingjen ſelf hier eens ter neder ſtellen.

A. 1336, was'er in Z. Holland, in ſeeker ambacht of in Kennemerland (want daar over is geſchil) een landman, hebbende een ſeer ſchoone koe, van welke hy, nevens een wyf en kinderen en verder huisgeſin, daaghlyks ſyn voetſel haalde.

Ondertuſſen kreegh de baljuw van Z. Holland, (van Kennemerland, ſegt een ander *Chronyk*) aan deeſe koe een welgevallen, en ſiende dat hy by koope daar niet aan konde geraaken, ſoo heeft hy die behendelyk uit de weide geſtoolen, en daar een ander, van gelyken hair, in de plaats doen ſtellen.

De boer, over dit ſtuk verſet, is, op ſyner vrienden aanraaden, naar Valencyn getoogen, klagende over het feit van den baljuw. Deeſe verſchynt ten hove, door een brief van den graaf ontboden, aldaar juiſt, wegens de gight en het water te bedde leggende.

Na veel vragen en antwoorden, doet graaf Willem, door de ſchout van Dordrecht, aan de boer, 100 goude kroonen tellen; maar hy roept ook een biechtvader en daar op de ſcherprechter, dien hy ſelf het uitgetoogen ſlaghwaard toereikte, om dien onrechtvaardigen rechter het hoofd van den romp te ſcheiden. *Baalen*, *Dordr.* 736 *bl*

Ondertuſſen is deeſe rechtsplegingе gewiſſelyk een onbeſchaamde loogen. Bewys.

De baljuw (ſegt *Oudenhoove*, *Dordr. Beſchryv.* 544 *bl.*) behoorde

hoorde immers niet te Valencyn, in Henegouw, maar alhier in 's Gravenhage; en niet van de graaf alleen maar by het Hof van Juſtitie, ſyn doodvonnis te ontfangen. Dit is wel vaſt en onwederſprekelyk; doch ſiet ook *Scriverius*, by *Goudhoeve*, 374 *bl.* en over de *Gouwenaar*, 269 *bl.*

My maald] Ik heb in de *Schatkamer*, reeds geſprooken wegens de *moderne* konſtprint van *Romein de Hooge*; doch u ſal daar noch ergens een oudere ontmoeten.

Ondertuſſen word met deeſe graaf Willem de *Rymchronyk* van *Melis Stoke* geſlooten; nademaal de graaf A. 1337, te Valencyn is overleden, in wiens bedryven *Stoke* blyft ſteeken ontrent A. 1305. Sie de *Schatkamer*, 328 *bl.*

Aangaande ſyn verdere bedryven en kryghstogten, teweeten, A. 1315, Ludewyk de koning van Vrankryk te hulp koomende. A. 1328, Flip, de koning van Vrankryk onderſteunende. in het verſlaan der Vlamingen, &c. dit alles moet gy vinden in den *Schatkamer*, terwyl ik, ontrent de ſes Willemen, wat breeder en uitgeſtrekter als in de voorafgaande graven ben geweeſt.

SINNEBEELD.

WILHELMVS TERT. JOHA. FIL. XVIII. COM. HOLL. DEC. MCCCXXXVII. *Willem de Derde, ſoon van Jan, de achthiende graaf van Holland. Hy overleed, A.* 1337.

Hy, noch jongh, met een ruige gepluimde muts, en ſyn lyfrokje met bonte opſlagen.

AST HAEC MIHI MVNERA SORDENT. *Maar my walgen deeſe geſchenken.*

Een jonge vorſt, bloodhoofds, in een hofſaal, kroon en ſcepter ter aarden werpende.

Siende dit op ſyn goede en vroome vredelievendheid, bedankende de ryksvorſten die hem tot *vicarius* of ſtadhouder van het Roomſſe ryk hadden uitgekipt. *Scriverius*, by *Goudhoeve*, 365 *bl.*

WILHELMVS. TERT. IOHA. FIL. XVII. COM. HOLL. DEC. MCCCXXXVII.

AST. HAEC. MIHI. MVNERA. SORDENT.

23. WILLEM DE VIERDE.

De vierde Willem was Gradivus troetelkind:
In Spanje, temmer van de toomeloose Mooren;
In Vlaanderen, het hoofd van 't Engelsch krygsbewind;
In 't Sticht, ook aangebêen: maar, toen hy socht te booren
Door Frieslands grenssen, wierd het lot syn vyandin;
Dus had een deerlyk eind veeltyds een grootsch begin!

VERKLAARING.

GRadivus] Is een der bynaamen van den krygsgod, geheeten anders Mars en Mavors; doch soo genoemd van *gradiendo*, dat is, stappen en voorttreden. In deese schyn siet gy niet alleenlyk hem op de keiserlyke *Munten* by *Oudaan*, *Ro. Moog.* 42 *Taf.* 10 *en* 11 *Penn.* of by *Choulius*, in de *Godendienst der oude Romeinen*, 217 *pag.* maar ook selfby my, in de *Aanteekeningen* over *Ovidius*, 1 *D.* 116 *bl.*

Mooren] A. 1338, trok Willem met een scheepsmaght naar Spanje, vereenighde de syne met des konings keurbenden, ging naar Granade, belegerde de voornaamste vestinge en wonse stormenderhand, alles uitplonderende en vernielende. Waar over hy van den koning bedankt synde, soo is hy naar Jerusalem gereist, en het H. Graf, volgens de dwaasheid van die tyden, besocht hebbende, is hy met veel eere naar syn land gekeerd. *Scriverius*, by *Goudhoeve*. 376 *bl.*

Engelsch] A. 1339, is Eduard de Derde, koning van Engeland, met een scheepsvloot overgestooken, om Vrankryk te winnen, waar toe hy, als de naaste erfgenaam, meende gerechtigd te syn.

Maar terwyl Eduard veel plaatsen uitplonderde en veel dorpen door het vuir verwoeste, soo heeft Willem, graaf van Henegouw en Holland, niet alleen met den degen Kamerik en Amiens met het vuir bevochten, maar ook, A. 1340, Doornik met een belegh benaud.

Ondertussen versameld Flip, de 49 ste koning van Vrankryk, de magt van 4 koningen, behalven de hertogen, graven en biskoppen. Doch eindlyk trad men tot een vreeverbond, en sonder bloedvergieten is ieder weder naar huis gekeerd.

Sticht] A. 1345. heeft Willem tegen de Stichtsse gevochten, en daar op de stad Utrecht rondsom belegerd.

Willende midderwylen eens by nacht de stads grachten peilen, soo is hy van de muiren in syn enklauw geschooten. Niettemin

temin ſonder lyfsgevaar. Doch eind'lyk is'er een vreede gevolgd. De afweeſende biskop, Jan van Arkel, wierd door ſyn broeder geroepen. Deeſe, des graven oom te hulp neemende, heeft het verbond tuſſen de graaf en de ſtad gemaakt. *Beka*, in de *Schatkamer*, 389 *bl.*

Frieſlands grenſſen] In het ſelve jaar, 1345, dêe de graaf ſyn optoght naar de Ooſt Frieſen. Willems oom, Jan van Henegouw, ſloegh ſich neder, aan de S. ſyde van S. Olofs klooſter, op een breede vlackte, by de zeeſtrand, de Suidvenne geheeten. Daar wierd al ſcherp gevochten, en men dreef den Frieſen binnen Stavoren, doch deeſe keerden en ſloegen weder op de Hollanders.

Daar op komt Willem, met ſyn ſchepen, aan de N. ſyde van S. Olof; gaat de Frieſen ſtoutmoedigh onder de oogen en verweerd ſich vroomelyk. Doch der Hollanderen kleene hoop word omringd, hy ſelf gedood en het hoofd afgeſlagen; den 26 Septemb. van het jaar hier boven gemeld.

SINNEBEELD.

WILHELMUS QVARTVS WILH. III. FIL. XIX. HOLL. COM. CAESVS. MCCCXLV. *Willem de Vierde, ſoon van Willem den Derden, de negenthiende graaf van Holland. Sneuvelde, A.* 1345.

Hy, noch jong, in het harnas; ſynde het viſier van den helm met gaaten doorboord.

AVT INGREDI AVT PERIRE. *Of binnen te koomen of te vergaan.* Een roeyer, door ſyn krachten, tegenſtroom, binnen den haven poogende te geraaken.

Slaat op de wiſſelvallige oorlogskanſſen; waar in een legerhoofd, met alle maght yverd of om manmoedigh tot het doelwit van eere te geraaken, of, ſoo hy immers ſyn lot niet kan te boven koomen, ook met lof te ſneuvelen.

Soo is ook deeſe graaf Willem, in de veldſlagh tegens de Ooſt Frieſen, ontrent Stavoren omgekoomen. *Beka*, *in Johanne Tert. Eggerik Beninga*, *Chron. van Ooſt Frieſl.* 106 *bl. Merula*, *Tydtres.* 847 *bl.*

24. VROUW

WILHELMUS QUARTUS. WILH. III. FIL. XIX. HOLL. COM. CAESUS. MCCCXLV.

AUT. INGREDI. AUT. PERIRE.

24. VROUW MARGRIET.

O graaflyk schoutoneel! hier vechten soon en moeder!
Had de oudheid iets, het word op nieuws by u vertoond.
Bestreed een broeder, noch soo onlangs, niet syn broeder?
Word hier een dappre soon van 's vaders wrok verschoond?
Hoe scheurd sich 't graafschap en hoe plaagd het haar landsdouwen,
Terwyl die 't met den hoek, die met de vangst wil houwen.

VERKLAARING.

Soon en moeder] Van dit landbedervend staat geschil is ook al in de *Schatkamer* gesprooken, 139 *bl.* op *Hoeks*, en weder, 119 *bl.* op *Margriet.*

Broeder] Gelyk wy boven hebben gesien in Diderik en Floris, 23 *bl.*

's Vaders wrok] Het geen wy beneden sullen verhaalen in de gevallen, tussen Albert en Willem, wegens het ombrengen van Aaltje van Poelgeest.

Den Hoek] Dat is, met de keiserin, die ik hier wederom, met de woorden van *Heemskerk*, (*Arkad.* 191 *bl*) op deese wyse meen te beschryven:

De derde, die gy daar siet met de keiserlyke kroon op 't hoofd, is vrouw Margriet, graaf Willem de Derdes dochter, uit den huise Henegouwen.

En, op dat gy mooght weeten, hoe hoogelyk onses lands hoofden, hoewel maar graven, al van ouds over al geacht en gesien waaren: so is 't aanmerkens waardigh, dat deese graaf Willem self ten wyve hadde de suster van den koning van Vrankryk. Ende syne dochters uithuwde;

De eene aan den kloekmoedigen keiser, Lodewyk van Beyere, die het keiserdom den Huisen van Oostenryk met manhafte dapperheid uit de hand wrong en self in die geblindoekte eeuwe, betoonde hoe weinigh een gerechte saak onderstut met magt van wapenen, op 's paus maghteloosen ban en dooven blixem te passen heeft.

Ende d'andere aan den krygskundigen Eduard de Derde, koning van Engeland, den vermaardsten, die dat ryk ooit heeft gehad. Als die, op eene tyd, de koningen van Vrankryk en Schotland tot syn gevangenen, en beide die volkryke en in oorlogh soo vermaarde landen, als onder de knye hadde. *Deese*

Deese vrouw Margriet, na haar mans, des keisers, overlyden, weder in Holland komende, soo is daar twist en swaaren oorlogh ontstaan tussen haar en haar soon, hertogh Willem van Beyere: ende is menigh bloedigh treffen, tussen moeder en kind, om de heerschappye van den lande voorgevallen.

Synde doen ter tyd, mede ongelukkigh opgeborreld, tussen de landsaaten, die helsche tweespalt, genaamt Hoeks en Kabeljauws.

Waar door ons Holland geheele eeuwen soo jammerlyk is van een gereeten geweest, en de inwoonders, hooges en laages stands, malkanderen soo haatigh wierden, dat het veelen wedersyds leven en welvaart koste. Nu de eene, dan d'ander syde, met even groot onheil voor 't gemeen, d'overhand krygende: en met moorden, branden, bannen en uit staat en stad te setten, elkanderen op syn beurt allen overlast aandoende.

Ja is eindlyk deese keiserlyke weduwe genootsaakt geweest, noch by haar leven afstand te doen, van de landen van Holland, Zeeland ende Friesland. En haar soon, die by de Kabeljauwsche syde niet al met het grootste gelyk, geweldelyk voorgestaan en gevordert wierd, daar mede te laaten bewerden. Dus verre de woorden van *Heemskerk.*

SINNEBEELD.

MARGARETA AVGVSTA WILH. III. FILIA LVD. BAVAR. IMP. VXOR. *Keiserin Margriet, dochter van Willem den Derden, vrouw van den keiser Ludewyk van Beyere.*

Sy, met een keiserlyke kroon, op haar gesluyerd hoofd, o het wapenschild voerende het keiserryk en Henegouw.

SEMPER TIBI PENDEAT HAMVS. *Laat uw hoek altyd hange en gereed syn.* Beneden; OB. MCCCLI, in HANON. *Sy is gestorven in Henegouw, A.* 1351.

Een visser aan den oever, syn vangst aan land haalende.

Dit Sinnebeeld vereischt by naar geen verklaaringe; slaand teweeten op de boven verhaalde landtwist der grooten, onde de toenaamen van de Hoeksse en Kabeljauwsse. Sie, behalve gemelde *Heemskerk*, ook *Orlers*, *Van Leeuwen*, *Wachtendorp* het *Treurspel* van *P. Verhoek*, &c.

Grave

MARGARETA AVGVSTA WILH. II. FILIA LVD. BAVAR. IMP. VXOR.

SEMPER TIBI PENDEAT HAMVS.
OB. MCCCLI.
IN. HANON.

Graven uit den Huiſe van BEYEREN.

25. WILLEM DE VYFDE.

Sie hier Oreſtes, met een yſſelyk geſicht
n opgereeſen hair, ſyn kleed aan flarden ryten!
Neen; 't is Oreſtes niet, een treurſtuk ſlechts verdicht.
' is Willem, die ſich voeld dit in het aanſicht ſmyten:
Gaa, waar gy wilt! gy vint toch nergens ruſt of heul!
De ſtraatſteen ſchreeuwd u naa! foei, wreede moe-
derbeul!

VERKLAARING.

W*Illem*] Naa het bloedigh gevecht van A. 1351, van de moeder met haar ſoon op de Maaſe,en het daar opvolgen-: verdragh tuſſen beide, is de moeder gegaan naar Henegouw, 'f jaaren daar naa geſtorven, te Valencyn begraven.

In tegendeel is Willem gebleven in het geruſt beſit van Hol-nd, Zeeland en Frieſland.

Maar, A. 1358, uit Engeland wederkeerende, werwaars ' was geroepen, nevens veel andere heeren, om het feeſt-aal van den koning Eduard den Derden, is hy, weder in olland ſynde, raaſend en ſyne ſinnen byſter geworden.

Een proef hier af is geweeſt, dat hy Gerrit van Wateringen, n edel ridder, met ſyn eigen hand heeft doodgeſlagen.

Dus ſat hy, wel beſorght, eenige jaaren, op het Hof in n Haage, doch wierde naderhand naar Quenoy vervoerd; welk ſlot en ſtedeken de oude graven van Henegouw ſich el pleegden op te ſluiten.

Eindlyk is hy geſtorven, ontrent het negenthiende jaar van n gevangenis, A. 1379. *Schatkamer*, 390 *bl.* ſynde hy ſeeker-k met deeſe dolheid geſtraft geweeſt, om dat hy ſyn moe-r met een onbetamelyke wederſpannigheid had geplaagd: lgens *Meyerus*, *Annal. Flandric.* 13 *lib.* Siet ook *Barlandus*, *Comit. Holl.* 66 *pag.* *Merula*, 878 *bl.*

Is ondertuſſen jemand nieuwsgierigh de lyſten van ontel-are elenden en ongemakken, ongehoorſaame kinderen over-koomen, te doorbladeren, gaa tot *Hondorfius*, *in Præcepta ecalogi* (ik meen het verduitſt te ſyn) 4 *cap.* optellende Cham, bſalon, Tullia, de keiſeren, Nero en Henrik de Vyfde, dolf van Gelder, &c.

Doch, eerwe noch van deeſen ſinneloofen afſcheiden, ſoo

weete de *Leeser*, dat hy ook met biskop Jan van Arkel he
verschil gehad. A. 1355, in het Sticht met de syne vallend
heeft hy, ontrent Wyk te Duirstede, veel dorpen verbrand
het omgelegen land verwoest. De biskop sou de graaf ontre
het dorp Kooten aantasten, maar die van Emmenes hebb
hem de handen gebonden en syn Willem toegevallen. Onde
tussen wierden de Bunschooters door Jan van Egmond aang
daan; waar naa de graaf met syn krygsbenden weder naar Ho
land is gekeerd. *Scriverius*, by *Goudhoeve*, 391 *bl.*

Sie van Bunschooten ook de *Schatkamer*, 49 *bl.*

SINNEBEELD.

WILHELM. V. MARG. ET LVD. BAVAR. FIL. BAV. D
HOLL. ZEL. ET FRIS. COM. *Willem de Vyfde, soon van Ma
griet en Lodewyk van Beyere, hertogh van Beyere, graaf v
Holland, Zeeland en Friesland.*

Hy, noch jong, doch ingevallen van kaaken, met een bo
te muts, gevoerde rok, over een geborduird kleed, en h
wapenschild van Beyeren.

FECERVNT FVRIAE. TRISTIS ORESTA. TVAE. *Kranksinn
Orestes, uw rasernyen hebben het gedaan.* En beneden: O
MCCCLXXIX. *Overleden*, 1379.

De Griekse Orestes, syn klederen scheurende. Doch h
hebt gy de reeden van syn woeste kranksinnigheid.

Orestes was de soon van Agamemnon en Klytemnest
Agamemnon was, nevens twintigh vorsten, naar Troje gega
om Helena weer te haalen, terwyl Klytemnestra sich m
Egistus, haar boel, vermaakte.

Na Trojes verwoestinge, keerd de zegepraalende Agame
non, doch word, selfs op syn viktorifeest, van syn eigen w
door Egistus geholpen, vermoord.

Ondertussen kreegh Orestes syn mannelyke jaaren. Dus b
geeft sich deese naar het hof van Mycene, en doorstoot ald
syn ongetrouwe moeder, nevens den verwyfden dwingeland

De goden evenwel, die droeve moedermoord niet go
keurende, hebben deesen ontaarden soon met een dolh
gestraft, welke hem nergens toe liet te rusten, en overal,
verre afgelegene landen, deede omswerven: volgens *Hygin*,
Sophokles, *Euripides*; *en andere*, *sich van deese Schryvers bea
nende.*

VILHELM.V.MARG.ET.LVD.BAVAR.FIL.BAV.DVX.HOL.ZEL.ET.FRIS.CO.

TRISTIS.ORESTA.TVAE.FECERVNT.FVRIAE.
OB.MCCCLXXVII.

26. ALBRECHT.

Sich overheerd te sien, selfs van syn eigen kind'ren,
Als rechters lettende op het vaderlyk gedragh,
En is niet nieuws: 'k heb ook geleerd dat kindren hindren.
Wat dêe my Willem niet al smert aan, dagh op dagh.
Maar Willem evenwel was al myn vreugd, myn leven;
Dus heb ik vaderlyk myn soon die schuld vergeven.

VERKLAARING.

Rechters] Hier af sal ons de *Roomsse Redenvoerder*, *Cicero*, in syn kostelyk *boeksken van den Ouderdom*, een overleftigh voorbeeld aan de hand geven. Hy segt dan, op het 300 *bl.* van syne vertaaling, daar ik eenighsins meen by te blyven:

De voornaamste der Griekse dichteren, *Sofokles*, *heeft tot in syn hooghsten ouderdom treurspelen geschreeven. En als het scheen dat hy om syn studeeren de sorge voor 't huysgesin liet vaaren, is hy van syn soonen voor het gericht betrokken, op dat, gelyk naar onse gewoonte, die vaders, welke haar goed verquisten, van haar middelen plegen ontset te worden, alsoo ook de richters haaren vader, gelyk als eene die niet wys en was, de huishoudinge souden uit de handen neemen,*

Soo segt men, dat die oude dichter het selve geschrift, dat hy in de handen had en laatst gemaakt was, naamelyk het aanvallige treurstuk van Edipus in ballingschap, voor de richters overluid gelesen heeft en gevraagd, of haar dochte, dat sulk gedicht van een sot geschreven was? maar 't selve gelesen synde, is hy door der richteren vonnisse vrygekend. Soo verre de verduitschte *Cicero.*

En is niet nieuws] Dit is al willens hier soo geset, om ook de Lettersifters wat speelens te geven: maar echter, om met hen ons niet veel op te houden, soo wys ikse naar onsen *Petrus Francius* (en wie verstond soo de welspreekenheid?) in syn schandere *voorreden van de vertaalde Gregorius Nazianzenus, spreekende van de mededeelsaamheid*, 68 *en* 69 *bl.*

Kinderen hinderen] De diepsinnige *Sinnebeeldschryver*, *Andr. Alciatus* vertoond ons (in syn 192 *Sinneb.*) een nooteboom, klaagende dat de vruchtbaarheid haar niet als ongemakken aanbracht; het geen *Klaudius Minos*, syn verklaarder, de ouderen van verbasterde kinderen is toepassende.

Doch, dit is al in de voorige eeuwen aangemerkt, ontrent mannen van staat en achtbaarheid. *Heroum filii*, *noxæ*, soonen

 van

van uitmuntende mannen, ſyn huisplaagen; is als een ſpreek woord van den eerſten tyd. *Plinius* weet'er ook af, in den *Lof reden aan den keiſer Trajaan*, 83 *cap.* Hoe? noemde de keiſe Auguſtus ſyne kinderen niet *vomicas & carcinomata*, etterbu len en kankers, by *Suetonius*, 65 *H.* aangehaald van *Jan Gebhardus*, *in Spicileg. ad Nepotis Epaminond.* 10 *cap.*

Maar eindlyk gy begeerd ook voorbeelden? in het *voorgaan de H.* ſyn'er eenige genoemd, en ſoo gy noch meer wilt hebben *Raviſius Textor.* (*Officinæ* 5 *lib.* 9 *cap.*) ſal u een geheele lyſt va uitmuntende vader-en moederbeulen overleveren. Veele ſu len ook moogelyk deeſe ſtoffe moede weeſen.

Wat dee?) De dolle Willem, by ſyn gemalinne, Machtel van Lankaſter, geen kinderen hebbende verwekt, is A. 1358 Albert, hertogh van Beyeren, tot voogd over ſyn ontſinde broeder aangeſteld.

Syn eerſte vrouw is geweeſt Margriet, dochter van eene hertogh van Bryge, uit Polen; by welke hy 3 ſoonen en 4 doch teren heeft overwonnen.

Deeſe, A. 1386, overlydende, bleef graaf Albert 5 jaare ongetrouwd; tot ſyn boeltje gebruikende jongkvrouw Aal tje van Poelgeeſt; na wiens omkoomen hy trouwde Ma griet, de dochter van Adolf, de graaf van Kleef; doch va wien hy geen kinderen heeft ontfangen.

Nu was de misdaad van ſyn ſoon Willem, dat, met ſyn ken nis en door ſyn toedoen, A. 1392, Aaltje van Poelgeeſt, in de Haage op het buiten hof, ontrent de gevange-poort (alwaar ee blauw ſteentje dat plaght aan te wyſen) is vermoord. Siet d *Schatkamer*, 12 *bl.* doch ſiet ook aldaar graaf Albrechts verder bedryven, 10 *bl.*

SINNEBEELD.

ALBERT. BAVARVS WILH. V. FRATER. PROVINCIARVM TVTOR. *Albrecht van Beyere, broeder van Willem den Vyfden 's lands voogd of ruward.*

Hy, noch jongh, met langh hair, opgeſetten hoed en ruige bo venrok.

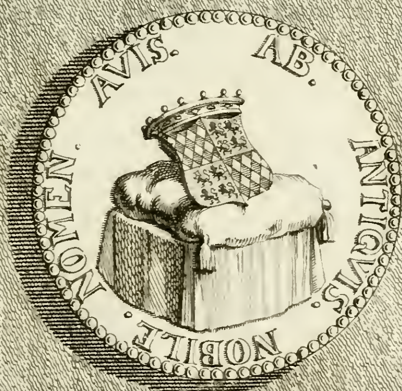
AB ANTIQVIS NOBILE NOMEN AVIS. *Een edele naam, al van de aloude voorvaderen.*

Het Beyers wapenſchild, op een kuſſen geleghd.

Dit is een algemeen ſinnebeeld, ſonder merkelyke toepaſſinge alleenlyk ſlaande op het oud en hooghmoogend keiſerlyk ge ſlacht van Beyere; het geen gy ſult vinden by *Scriverius*, in ſyne *Graven* (*de druk in Oct.*) 376 *bl.*

27. WIL-

TVTOR ALBERT. BAVARVS. WILH.✓ FRATER. PROVINCIARVM.

AB. ANTIQVIS. NOBILE. NOMEN. AVIS.

27. WILLEM DE SESTE.

Afgryſſelyk gedrocht, met brein en bloed bemaald,
Met ſchicht en ſpiets doorboord, met byl en dolk door-
ſneeden,
Siet, hoe de ſuivre vree van u hier zegepraald;
De aan een gehitſte ſich weer ſchikken naar de reden;
Vorſt Willem, wel vernoegd, aan Reinoud geeft de
hand,
En 't graafſchap ſoo verloſt, in 't midden van uw brand.

VERKLAARING.

A*Fgryſſelyk*] De heedendaaghſe *poëtaſtertjes*, (ik ſpreek van geen rechtſchapen Dichters) alleen met lettervitten, ſonder eenigſins op vindingen en gedachten te letten, hunne uiren ſlytende, konnen niet wel verduwen, dat gy eens *Jacob Kats* of *Jan Vos* eenige regelen van kracht, tot uw gebruik ontleend.

En ondertuſſen meen ik my hier van *Jan van Gyſens Merkuir* te bedienen; die *Merkuir*, ſeg ik, waar in ſomwylen (want alle bakſels en brouwſels ſyn juiſt niet altyt even gelukkigh) ſlagen en invallen ons voorkomen, die ſy ſeeker op verre naa niet ſouden konnen achterhaalen.

Sie daar dan een ſtaaltjen, uit den *eerſten Merkuir*, *van het tweede Deel.*

Want d'oorlogh is en blyft toch in ſich ſelven quaad,
Schoon dat men veſtingen verwint en legers ſlaat,
Soo blyft dit ſeeker, dat ik nooit den oorlogh kenden,
Als voor een jammerpoel van rampen en elenden;
Een kerk, daar Venus, Mars en Bacchus word ge-eerd;
Een felle kanker, die 't gemeene beſt verteerd;
Een ſchadelyke peſt; een geeſſel van de ſonden;
Een rechte moordtrompet, om gruuwlen te verkonden;
Vervloekt door duiſenden gemaakte weeuw en wees;
Een wreedaarts rechte wens en aller vroomen vrees;
Een haatſter van de deugd; een queekſchool der tierannen,
Daar alle reedlykheid gehaat is en verbannen,
De dochter van de wraak; de moeder van elend,
Die al wat heiligh is verbreekt en ſcheurt en ſchent.

Willem] Alſoo vier en vyftigh edele en maghtige heeren handdaadigh waaren aan de moord van boven gemelde vrouw

Alyt, ſoo heeft graaf Albrecht daar over geſeeten, en, terwyl niemand op quam dagen, het vonnis geveld, verklaarende hunne goederen verbeurd en bannende hen uit den lande van Holland.

Maar toen quam Willem, de graaf van Oſtervant en Alberts oudſte ſoon, de onſchuld deeſer heeren by ſyn vader bepleiten; te vergeefs. Dus geloovende dat hem ook laagen gelegt wierden, gingh hy uit den Haage en begaf ſich naar Altena; welk kaſteel, van den heer van Hoorn gekregen, Albert aan ſyn ſoon had wegh geſchonken. Van Altena, de *Schatkamer*, 14 *bl.*

Ondertuſſen komt Albert, door Jan van Arkel opgeſtookt, di huis belegeren. Willem trekt'er uit en neemt ſyn wyk in Hertogenboſch. Albert bemagtigd het kaſteel, waar op ſich Willem naar Vrankryk begeeft tot koning Karel de Seſte.

Maar, A. 1404, is ſyn vader in den Haage geſtorven, 74 jaaren oud.

A. 1405, wierden Everſtein, Gaſparne en Hageſtein gewonnen en geſlecht. *Schatkamer*, 84, 95 *en* 122 *bl.* en ſiet de bedryven van deeſe Willem (A. 1417, den 30 Mey, overleden aldaar ook, 390 *bl.*

SINNEBEELD.

WILHELM. VI. ALB. F. OPT. PRINC. OPT. SVCCESSOR. H. Z ET FR. XXIII C. *Willem de Seſte, ſoon van Albrecht, de beſt naavolger van de beſte vorſt, de drie en twintigſte graaf van Holland, Zeeland en Frieſland.*

Hy, wat ingevallen van gelaat, ſonder baard, met een gepluimde muts en een ruige bovenrok.

PLACIDAE COEANT IN FOEDERA DEXTRAE. MCCCCXII. *Laat de vredige rechterhanden tot een verbond ſaamenkoomen*, *A.* 1412.

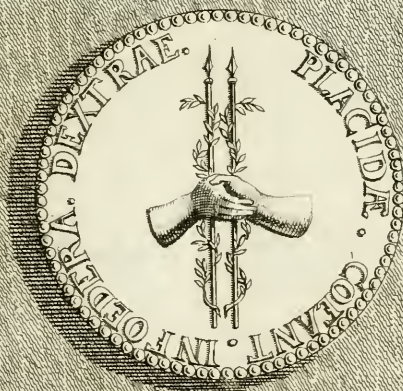
Tweeſpietſen, tuſſen twee rechterhanden; beide met olyftakken beſlingerd.

Slaande dit op de verſoeninge met Reinoud, den hertogh van Gelder; naa een jaar oorloghs: ſynde, door deeſe vreede de ſtad Gornichem aan Holland gehecht; volgens *Goudhoeve* 427 *bl.* mede aldaar van een vrolyk geſprek tuſſen deeſe beide gewagh maakende.

Voorts ſie van de ſaamgevoeghde rechterhanden (by die van Rome, het teeken van liefde, trouw en eendraght) *Oudaan*, *Rooms. Moogenh.* LXXXV *Taf.* 1 *Penn.* of myn *Aanteekeningen over Ovidius*, 1 *D.* 6 *bl.* gelyk van den olyf (ſoo wel by die van Rome als by de Grieken, een plechtigh vredeteeken) de ſelve *Oudaan*, LXXV *Taf.* 3 *Penn.*

28. VROUW

C. VILHELM. VI. ALB. F. OPT. PRINC. OPT. SVCCESSOR. H. Z. ET. FR. XXIII.

PLACIDAE. COEANT. INT. FOEDERA. DEXTRAE.

28. VROUW JAKOBA.

O ongelukkighste en rampsalighste aller vrouwen,
Is ergens een princes, soo laagh als gy, verdrukt?
Docht Vrankryk u niet aan haar koningh te sien trouwen?
En had het gift hem niet gedood, het was gelukt.
Jakoba! niettemin de moed, u by gebleven
In duisend quellingen, sal eeuwen u doen leven.

VERKLAARING.

R*Ampsalighste*] *Decse vierde* (het syn weder de woorden uit de *Batavische Arkadia*, 566 *bl.*) *die gy in een goelyk vrouwen aansicht sulken manhaften weesen siet vertoonen, is de vermaarde vrouw Jakoba van Beyere; die alleen meer onheils en ongemaks kommerlyk overgebracht heeft, dan alle d'andere met haar allen t'samen*

Sy wierd, alsse noch maar 14 *jaaren oud was, uitgetrouwd aan een soon van Vrankryk, mede niet meer dan* 18 *jaaren oud: waar van weduwe geworden, ende daar mede de aanstaande kroon van sulk een koninkryk, haar ongelukkelyk van 't hoofd gesegen synde, soo hertrouwde sy, t'haaren* 17 *jaaren, met den hertogh van Braband, haar recht susterlingh, een jongelingh maar van* 16 *jaaren.*

Geduirende welk huwelyk vrouw Jakoba eerst in groote oneenigheid en verdrietigen oorlogh geraakte met haar oom, heer Jan van Beyere, die de kap over den thuin werpende, en syn bisdom van Luik verlaatende, hem selven voor ruwaard van Holland tegen haar op wierp en daar door sich meester van syns nichten erflanden socht te maaken.

Ende verviel naderhand ongevallighlyk in een doodlykken haat met haar man, den jongen hertogh van Braband, en wilde enkel, onder deksel van te naa met hem vermaagdschapt te syn, haar recht rechtelyk gescheiden hebben.

Doch 't eind oordeel daar van, dat voor 't hof van Romen hong, niet konnende afwachten, her trouwde sy, voor de derdemaal, met Humfrey van Glocester, oom van Henrik de Seste, koning van Engeland, die, een tyd lang, tegens de hertogen van Braband en Burgondien, ongelukkelyk om syn vrouw en haare erflanden georloghd hebbende, eindelyk de bedrukte vorstinne liet sitten, en een ander tot een huisvrouwe, by haar leven, in Engeland opentlyk trouwde.

Vrouw Jakoba aldus verlaaten ſynde en vreemden en vrienden haar afvallende, geraakte na veel ſukkelens en wonderlyke tegenſpoed, ten leſten, in handen van den hertogh van Burgondie, die haar te Gent op 't ſlot gevangen ſtelde; alwaar ſy, uit een venſter ſpringende kloekelyk in mans klederen uit geraakte, ende weder in Holland komende, blydelyk van de Hoekſſe ſyde ontfangen wierd: ſlaande een bloedige ſlagh, waar in ſy ſelfs, als een onverſchrokken kryghsheldinne, haar onverſaaghdelyk in den ſtryd vertoonende, de overhand behield. Tot ſoo verre *Heemskerk.*

Doch eindlyk is ſy, haar man de hertogh van Braband nu al overleden zynde, door de hevigheid der Kabeljauwſſe in het onderſpit geraakt. Sy heeft met Burgondie, haar neef, op ſeer nadeelige voorwaarden moeten ſluiten. Te weeten: I. Met hem, by haar leven, voor haar voogd en ruwaard te erkennen, en naa haar dood, tot erfgenaam van haar erflanden aan te ſtellen.

II. Geen man meer te ſullen neemen, ſonder voorweeten ende bewilligingh van den hertogh.

Maar dit niet tegenſtaande is ſy verlieſt geworden; ook ſich heimelyk verloovende aan heer Frank van Borſſelen. Doch hoe dit de hertogh ter ooren is gekoomen; hoe van Borſſelen naar Rupelmond wierd weghgevoerd; op welk een wys ſy hem noch verloſte en opentlyk met bewilliginge van den hertogh trouwde; hoe ſy, nu van gravinne geworden houtveſterinne van Holland, met Van Borſſelen leefde op het huis te Teilingen; hoe ſy, met kannetjes uit te drinken en wegh te werpen haar hertſeer ontveinsde; en hoe ſy eindlyk, noch geen volle 36 jaaren bereikende, onder ſoo veel ongevallen, A. 1437, is neergeſegen; alle dit ſal u de *Schatkamer* verder verhaalen, 40, 152, 262 en 336 *bl.* behalven de ſoo meenighmaal genoemde *Barlandus*, *Merula*, *Voſſius*, *&c.*

SINNEBEELD.

JAKOBA WILH. VI. FIL. XXIV COM. OB. MCCCCXXXVII.
Jakoba, de dochter vae Willem de Seſte, de vier en twintighſte gravin. Is overleden, A. 1437; of, ſoo andere willen, 1436.

Sy, met een ſluyer een koninghlyken hoed, en een halscieraad van juweelen.

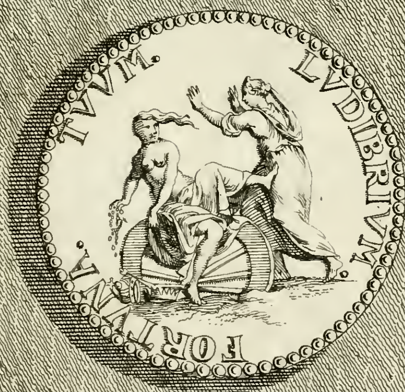
LVDIBRIVM. FORTVNA. TVVM. *O Fortuin, dit is uw ſpeelpop!*

Het Fortuin, op het radt van wiſſelvalligheid nêergeſeten, en de gravin met de voet van haar af ſchoppende.

Die het bovenſtaande uit *Heemskerk* hebben geleeſen en verſtaan, ſullen ſeekerlyk dit ſinnebeeld niet verder willen hebben uitgeleght.

29. JAN

IACOBA. WILH.VI.FIL.XXIV.COMES.OB. MCCCCXXXVII.

LVDIBRIVM. FORTVNA. TVVM.

29. JAN DE DERDE.

De ontrouwe ſchynt de duif te trooſten in haar treuren,
Dat Hoekſſe duifje! maar ei, let eens op het end,
Dit Kabeljauws gedrocht dreighd haar van een te ſcheuren
En, oom en voogd, is Jan de bron van haar elend.
O nedrigh Nederland, wat teld gy niet al graaven,
Die ſich aan reên van ſtaat, niet aan de deugd, verſlaaven!

VERKLAARING.

De *ontrouwe*] Het voorgaande en het volgende *Hoofdſtuk*, met dit tegenwoordige ſich vereenigende, maaken de gevallen van het ongelukkige Japikjen aan een geſchakeld.

Immers is'er al verhaald dat haar oom, Jan van Beyere, verkooſen Luiker biskop, ſich als voogd over Jakoba heeft aangeſteld.

Deeſe, de ſoon van graaf Albert en Willems broeder, quam dan ook af om in het belegh van Yſſelſtein ſyn deel te hebben, beſet van die heeren, die wederom poogden te krygen de goederen waar uit ſy verdreven waaren, onder hertogh Willem van Beyere. Sie van Yſſelſtein, A. 1417, door die van Utrecht verwoeſt, de *Schatkamer*, 159 *bl.*

A. 1417, Jakoba uit Holland koomende, en in alle de ſteden van Holland, Zeeland en Frieſland de hulde ontfangende, trouwde ſy, gelyk als ook is geſeght, met hertogh Jan van Braband.

Dit ſtiet Jan van Beyere tegens de borſt, welke Van Arkel, Egmond en andere heeren op ſyn ſyde trekkende, ſich van Gornichem meeſter maakte, terwyl Jakoba en haar moeder Margriet het ſlot behielden.

Doch hier op volgde een ſcherp en bloedigh gevecht, op de ſtraaten van de ſtad; ſneuvelende aldaar, nevens veel andere heeren, aan de eene ſyde, Willem van Arkel en aan de andere ſyde, Walraven van Brederode; teweeten, den 1 Novemb. Sie weder de *Schatkamer*, 21 en 108 *bl.*

Ondertuſſen was deeſe Jan al verder aan het hollen. Hy gaf het Luikſſe bisdom weder over, trouwde Lysbet van Lutzenburgh, de weduwe van Antoni, hertogh van Braband, en ſtelde ſich aan als heer en meeſter van Henegouw, Holland, Zeeland en Frieſland.

Maar, waar is dit dan eindelyk op uitgeloopen?

Dordrecht en den Briel, die hem hadden gehuld en ontfangen, trekken over de Maaſe en andere rievieren, roovende, plonderende en alles vernielende.

Doch hier op beſet Jan van Braband, ſyn wyfs oom binnen Dordrecht; koomende hy A. 1418, met ſyn Brabanders aan de eene en vrouw Jakoba, met de Hollanders aan den anderen kant. Maar, naa ontrent 6 weeken, is men weder achterwaars getrokken, en het belegh is ſonder voordeel geëindigd. *Balen*, *Dordr.* 766 *bl.*

Jan van Beyere ſeer verheugd wegens die zege op de Brabanders en Hollanders, maakt ſich ook meeſter van Rotterdam, hoopende ſoo mede Delft en Gouda te bemaghtigen.

Maar, om meerder verwoeſtingen en andere ongemakken, voort te komen, heeft men, A. 1419, te Workum, tuſſen twee Jannen een verdragh gemaakt.

Doch op deeſe vrede volgde daadelyk een nieuwe oorlogh met die van het Sticht van Utrecht, die met alle nooddruft Leiden onderſteunden, A. 1420, door Jan van Beyere met een belegh omringd. Maar toen? naa een belegh van ontrent 9 weeken, is men in de ſaak verdragen, behoudende Jan (met geweld trouwens) het burghgraafſchap van Leiden, *Orlers*, *Leiden*, 393 *bl.*

A. 1424, is deeſe voogd, ſullende Jan van Braband tegens den hertogh van Glocheſter, met ſyn heirkracht byſtaan, in den Haage, door een ſiekte ſchielyk weghgerukt; uit afgunſt Jakoba, ſyn broeders eenige dochter, verby gaande en tot erfgenaam verklaarende ſyn ſuſters ſoon, hertogh Flip van Borgondie. *Scriverius*, by *Goudhoeve*, 448 *bl. Schatkamer*, 156 *bl.* behalven de meermaalen aangetoogene.

SINNEBEELD.

JOHAN. BAVAR. WILH. FRATER. JACOBAE TVTOR. *Jan van Beyere*, *broeder van Willem*, *voogd van Jacoba.*

Hy, noch jongh en op de rechter ſyde, met een muts, als een kap afhangende en een geplooid kleed.

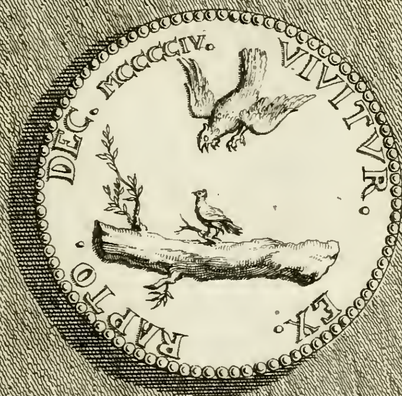
VIVITVR EX RAPTO. DEC. MCCCCXXIV. *Men leeft van het geroofde. Hyſtierf. A.* 1424.

Een havik op een duifje gevallen, ruſtende op een boomtronk.

Hier valt niet veel te verklaaren noch uit te leggen. Lees het voorafgaande, en gy ſult gemaklyk konnen achter haalen, dat hier door het duifje Jakoba en haar ontrouwe voogd door den havik word gemeend.

Graven

IOHAN. BAVAR. WILH. FRATER. IACOBAE. TVTOR.

VIVITVR. EX. RAPTO. DEC. MCCCCIV.

Graven uit den Huise van BURGONDIE.

30. FLIP DE GOEDE.

Manhaftigheid siet graagh haar bloed en sweet beloond,
Naa duisend toghten en naa duisend heldendaden.
Dus heeft oud Romen haar verwinnaars ook gekroond
Met scheepsbek, stormpaal, muir, gras, eik-en lauwer-
bladen.
Op deese voet heeft Flip ook, voor een man in 't veld,
Te Brugge, 't gulden Vlies, op 't praghtighst, ingesteld.

VERKLAARING.

M*Anhaftigheid*] Van deese Flip meen ik niemendal te seggen; aangesien van syn bedryven een geheel boek is geschreven, door *Pontus Heuterus*, een deftigh schryver; synde een Delvenaar. Vorders, wegens syn goedigheid ontrent syn nicht Jakoba, haar alles ontroovende en elendigh vernederende, dat hebt gy by malkander in de *Schatkamer*, op de *bladsyden*, *boven*, 56 *bl.* genoeghsaam aangeweesen.

Scheepsbek] Een goude kroon, by de *Latinisten* geheeten *rostrata*, wegens de kopere *rostra*, of tandige snuiten der oorloghsschepen. Deese wierd geschonken aan die aldereerst een vyandlyk oorloghschip had vermeesterd. *Plinius*, *Hist*, *Natur.* 22 *lib.* 3 *cap.* en *Gellius*, *Noct. Atticar.* 5 *lib.* 6 *cap.*

Stormpaal] Mede van goud, *vallaris* of *vallata* genoemd. Hy verkreegh deese *vallaris*, die allereerst een vyandlyke legerwal (*vallum*) met puntige stormpaalen omheinigd, had beklommen. Deselve *Schryvers*, behalven *Stewechius*, *in Vegetium*, 2 *lib.* 7 *cap.*

Muir] Was de *muralis*, ook van goud; welke muirkroon die ontfingh, die allereerst de muiren van een vyandlyke stad had bemaghtigd.

Gras] De *obsidionalis* geheeten, alleenlyk van enkel gras; door de soldaaten gegeven aan den veldheer, die hen uit een vyandlyke besettinge (*obsidio*) of insluitinge wapenderhand had ontslagen en gered. *Plinius*, *Hist. Natur.* 22 *lib.* 3 *cap. Lipsius*, *Milit. Roman.* 5 *lib.* 17 *Dialog.*

Eik] De *querna*, *quercea* of *civica*; dien een burger ontfingh van een burger, welken hy midden in een veldslagh, had ontset en in het leven behouden. Welke kroon, ook alleen van eiketakken, by naar tot aan de tyden der keiseren, van een hooge

waarde

waarde is geweest. *Plinius*, *H. N.* 16. *lib.* 4 *cap.* Doch siet ook myn *Aanteekeningen over Ovidius.* 2 *D.* 28 *bl.*

Maar, segh ik, tot aan de tyden der keiseren; hier uit sulks blykende. Dolabella sey seer gemeensaam tot Augustus: *Imperator, torque me dona*; opperlegerhoofd, vereer my een halskraagh; teweeten, een prys, waar mede, doorgaans, naa een zege, de dapperheid der soldaaten wierd beschonken, en hoedaanige Augustus door de Gallen was vereerd van 100 ponden gewichts. Augustus antwoorde vaardigh, *Mallem te civica donare*; ik wil u liever grootser begiftigen; teweeten, met die wel eer hooghgeachte eike-kroon. Vatje de kneep; Augustus tyden saagen, als nu, meer naar geld als naar een ydel eerteeken; ondertussen was de kraagh van louter goud en de burgerkroon slechts van dorre eikenbladen saamengeflanst. Sie *Quintilianus*, *Institut. Orat.* 6 *lib.* 4 *cap. in de schimpscheuten van deesen keiser.*

Lauwerbladen] Dit is de algemeene kroon of eerekrans: van welke myn *Aanteekeningen over Ovidius*, 1 *D.* 125 *bl.*

SINNEBEELD.

PHILIP. D. G. DVX BVRG. LOT. BRA. COM. FLA. *Flip, door Gods genade, hertogh van Burgondie, Lottringe, Braband, graaf van Vlaandere.*

Hy, noch jongh, met de muts der gulde Vlies ridderen gedekt en met de Vliesorder omhangen.

PRETIVM NON VILE LABORVM. MCCCCXXIX. *Geen geringe prys voor soo veel arbeids. A.* 1429.

Het gulden Vlies.

Siet op de prachtige instellinge van de ridder order van het Vlies, op het bruiloft-feest, met syn derde gemalin, vrouw Elisabeth van Portugaal; binnen de stad Brugge.

Maar, siet nu dit Vlies op het gulde Vlies, door Jason en syne metgesellen uit Kolchos gehaald, of liever op het wondere Vlies van Gideon, der Hëebreen legerhoofd? *Damhouder* bewyst het met de oude tapeetseryen, die te Brussel, in S. Gudule, jaarlyks worden opgehangen, *Beschryv. van Brugge*, 187 *bl.* en het word ook aangenomen by *Savedra*, *Symbol. Politic.* 39. 297 *pag.*

Siet ondertussen ook van het Vlies, de *Schatkamer*, 262 en 189 *bl.* behalven *Jehan Berthaut van Loo*, *Graav. van Vlaand.* schryvende van dit Vlies feest, ook naderhand gehouden in de jaaren; 1431, 1432, 1433, 1435, 1440, 1445, 1451, 1456, en 1461.

PHILIPP.D.G.DVX.BVRG.LOT.BRA.CO.FLA.

PRETIVM. NON. VILE. LABORVM. MCCCCXXIX.

31. KAREL DE STOUTE.

Naar 't geen onmooghlyk is betaamd het niet te ſtreeven.
Vorſt Karel wilde wel een Alexander ſyn,
Wiens leven 't voetſpoor was van ſyn kryghſuchtigh leven,
Syn ooghwit in triomf, ſyn heul in ramp en pyn,
Granſſee, noch Murten, dêen dien Stouten ooit verzaagen,
Tot eindlyk hem Nancy ſagh op haar veld verſlaagen.

VERKLAARING.

A*Lexander*] Helaas, hy heeft nooit konnen ruſten buiten oorlogh; waar toe hem heeft aangeſet de hiſtorie van Alexander de Groot, gelyk men voorgeeft, oordeelende ook dien naa te vòlgen, dat een heidenſe koning was en eergierigh, die met een groote hooghmoed heeft geregeerd, het geen is ſtrydigh tegens de wet en leere der Chriſtenen. Het had hem heilſaamer geweeſt ſich te leggen op de hiſtorie der Chriſtenen en deugdſaame prinsſen, teweeten van Lodewyk, Pepyn, Karel de Groot en den H. Lodewyk, Frankiſſe koningen, uit wiens bloed hy natuirlyk is geſprooten. Ik magh ſoo wel eens van de kloosterknaapen hooren praaten. Het ſyn de woorden van den *Anonymus*, door *Anton. Matheus* uitgegeven, *Chronic. Ducum Brabant* 213 *pag.* Siet ook van ſyn liefde tot Alexander de Groot, *Barlandus*, in vita, 121 pag.

Granſſee] Of Granſon, aan de Nieuwburger zee, beneden Yverdun, geleegen, door de nederlaage van Karel de Stoute, tegens de Switſerſſe eedgenooten, A. 1476, genoeghſaam bekend. *Merians Topographia*, of *Beſchryvinge van Switſerland.* door *Kornelis Dankerts* uit gegeven, 12 *bl. en weder*, 38 *bl.*

Murten] Of Morat, een ſtad en kaſteel van Switſerland, ook aan zee gelegen, tuſſen Bern en de zee van Neuwburgh; vermaard door de tweede nederlaage van Karel den Stouten, tegens de Switſerſſe. Deſelve *Merian*, 2 *bl. en noch eens*, 39 *bl.*

Voorder word de neerlaage der Burgunders, door het vol gepropte knokkelhuis als noch beveſtigd; van welke *Merian*, doch, ſelf met een printje, wat omſtandiger, *Munſterus*, in de *Schatkamer*, 166 *bl.* aangehaald.

Dien Stouten] Alſoo bovengelde Schryvers, *Heuterus* en *Barlandus*, byſonderlyk ſyn leven hebben uit gegeven, wat ſal ik hier dan veel van deeſen krygsheld op het papier ſtellen? heb ik ook niet genoegh in de *Schatkamer* van Karel geſprooken? te weeten, 161, 164, 178 en 217 *bl.* Dus

Dus ſult gy nu ſlechts met 2 aanmerkingen u moeten te vreden ſtellen.

I. Dat, naa ſyn omkoomen, noch groote weddingſchappen geſchieden, dat hy noch leefde en dat hy daar of daar was geſien. *Heuterus*, *Burgondic.* 44 *bl Goudhoeve*, 50 *pag.* want gelyk de lieden hem ſeer dapper en ſtrydbaar bevonden, ſoo geloofden ſy ook hem te ſyn onverwinnelyk. By naar het ſelve leeſen wy by *Juſtinus*, wegens Alexander de Groot. *Maar*, ſegt hy (13 *B.* 1 *H.*) *de verwonnene volkeren gaven de maare van ſyn dood geen geloof, oordeelende hem onſterflyk te ſyn, gelyk hy een onverwinnelyk koning was geweeſt.*

II. Dat hy van twee verraders ſchandelyk is opgelicht, ja ſelf doodelyk benadeeld De eerſte was Filip de Kominee, vermaard hoveling en hiſtori ſchryver, de liefſte boeſem vriend van deeſe Karel. Maar, op ſeekeren tyd, nevens den hertogh van de jaght gekeerd, en met den ſelven alleen in de kamer ſynde, pooghde hy ſyn laarſſen uit te trekken. Doch te vergeefs. Derhalven verſocht hy Karel; welke den eerſten uitgetrokken hebbende, met den tweeden hem om de ooren ſloegh; daar by voegende: *leer dus geen knecht van uw meeſter maken.* Dit heeft Kominee vervreemd van Karel, voegende ſich voortaan aan de ſyde van Vrankryk. *De ſinlyke Fabelen*, uit *Meyerus*, en *Marchant. Flandr. Chron.*

Voorts is de tweede geweeſt een Italiaan Kampobaſſo, die mede, door Vrankryk omgekocht, den hertogh in het laatſte gevecht verliet en, heimelyk afdruipende, de oorſaak was van ſyn omkoomen. *Schatkamer*, 161 *bl.*

SINNEBEELD.

CAROLVS BVRGVND. XXVII COM. HOLL. ET VNITI BELGII HAERES. *Karel van Burgondie, de ſeven en twintighſte graaf van Holland en erfgenaam van het vereenigd Nederland.*

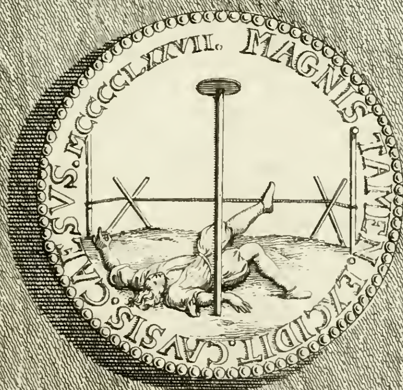
Hy, noch jongh, in het harnas, met een open helm, een halsband van geſteentens, en het wapenſchild van Burgondie.

MAGNIS TAMEN EXCIDIT AVSIS. CAESVS MCCCCLXXVII. *Hy is echter gevallen uit een groot onderneemen. Hy ſneuvelde, A.* 1477.

Een koordedanſſer, van een opgerechte ſpil neergevallen, waar op hy meende met de beenen om hoogh te konnen ſtaan.

Dit ſlaat op ſyn moedige onderneemens, beſluitende onder andere van de Nederlanden een koningryk te maaken, dat hy het koningryk van Burgondie wilde hebben genoemd. *I. Berth. V. Loo*, *Beſchryv. der Foreſtiers en Graven*, XXXIII. *Num.*

CAROLVS BVRGVND. DVX. COM. HOLL. ET. VNITI. BELG. HÆRES.

MAGNIS TAMEN EXCIDIT CAVSIS. CAESVS. MCCCCLXXVII.

32. MARIE van BURGONDIE.

Hier rukt een dertel paard, Marie, u van uw man!
Elendige princes, is u die ramp beschooren?
Gy, gy geslingerd uit den sadel? ach, hoe kan
Vorst Maximiliaan die bittre tyding hooren?
Wie weet, of hy ontsield niet nêer stort in uw schoot,
En geeft een dubble zege aan de al te wreede dood.

VERKLAARING.

M*Arie*] Deese synde de laatste der 5 gravinnen, sal ik hier ook weder met de feniksveder van den heer *Heemskerk* moeten afschilderen.

De laatste (segt hy dan, *Batav.* 574 *bl*) *van deese erfvrouwen onses vaderlands is vrouw Maria van Burgondie, een eenigh kind van den Stouten en strydbaaren hertogh Karel, die soone was van die geene die (als gesegt is) vrouw Jakoba niet al te veel gelyks gedaan hadde. en van de Switsers voor Nancy verslagen, en moedernaakt, in een bevroosen waterplas doodgevonden wierd*

Sy hadde, even naa haars vaders nederlage en droevigh omkomen, groote haperingh met die van Gent, die haar in haar vaders stad een goede wyle als gevangen hielden, en eenige van haar vertrouwde raaden spiitighlyk genoegh het hoofd voor de voeten deeden leggen: haar meenende by bedwang uit te huwen aan den wreveligen hertogh, Adolf van Gelder, die syn goeden ouden vader, Arnoud, by syn leven, schendigh uit de stoel geschopt en veele moetwils allenthalven aangerecht hadde.

Doch eindlyk aan eershertogh Maximiliaan van Oostenryk getrouwd synde, ende haare swaaricheden nu eenighsins beginnende te boven te komen, soo is sy, op seekeren dagh ter jaght rydende, in 't jaagen van 't paard gevallen, en heeft haar aan die val soo beseerd gehad, dat sy een ribbe in 't lyf gebrooken hebbende, al quynende deerlyk daar aan gestorven is.

Ons Holland onder haar bestier, dit onheil mede wedervaaren synde, dat het vergiftigh vuir van de oude Hoeksse een Kabeljauwsse eensydigheden, lange onder d'assche van quaadwilligheid gesmookt hebbende, weder vinnighlyk in open vlamme van landverderffelyke tweespalt quam uit te bersten.

En 't gunt daar deese Nederlanden de meeste hoope van voordeel en vorderinge hadden uitgeschept, teweeten 't huwelyk van haar soon, eershertogh Flips met de erf dochter van Spanje (waar

door

door de Spaansse rykken als tot een bruidsgaaf aan de Nederlanden vervielen) niet veel beter als tot derselver uiterste verderf en ondergang is uitgevallen; en den armen ingesetenen van dien, wel degelyk, in etter en bloed ter nagelen is komen uit te sweeren. Dit soo verre uit de *Arkadia* van *Heemskerk.*

Uit den sadel) Het sou wel schynen, uit de vertellingh van *Scriverius*, by *Goudhoeve*, 528 *bl.*) en *Heemskerk*, *of* Marie, onder het jaagen, van het paard was afgesmeeten.

Maar, uit *Heuterus* (*Austriacor.* 1 *lib.* 10 *cap.*) sou iet anders konnen gevat worden. Teweeten, dat sy, eerst willende ter jagt gaan, buiten Brugge, nevens veel voornaame heeren en jongkvrouwen, op een trots en moedigh telloopertjen heeft geseten; dat, onder het loopen en springen, die riemen, den sadel vast houdende, syn losgesprongen; dat sy dus (men segt ook swanger) achter over is gevallen. Immers sy heeft 3 weeken gelegen, om haar mans wille (want sy malkanderen met een volle tederheid beminden) aan niemand het gewicht van haar ongemak ontdekkende.

SINNEBEELD.

MARIA CAROLI FIL. XXVIII HOLL. COM. DEC. MCCCCLXXXII. *Maria dochter van Karel, de acht en twintighste gravin van Holland. Sy stierf,* 25 jaaren oud, *A.* 1482.

Sy, met een toppetsluyer, een halscieraad en een nauw opperkleed.

GAVDET EQVIS CANIBVSQVE: *Sy vermaakt sich met paarden en windhonden.*

Maria, te paard sittende, met een valk op de hand; een hond, onder het paard, nevens haar loopende.

Siet op de jaghtlust, welke die lieve princesse soo doodlyk is geweest; volgens het verhaal van *Heemskerk*, de *Schatkamer*, 219 *bl. Merula*, behalven *Heuterus*, *Marchantius*, *Scriverius*, *Goudhoeve*, &c.

33. MAX.

MARIA.CAROLI.FIL.XXVIII.HOLL.COM.DEC.MCCCCLXXXII.

GAVDET.EQVIS.CANIBVSQVE.

raven uit den Huiſe van OOSTENRYK.

33. MAXIMILIAAN.

Met iet door ſchikking of het los geval geſchieden?
k vraagh 't om deeſe prins, die, op de jaght verhit,
En ſteile rots beklom, daar niemand hulp kon bieden,
Daar hy, twee dagen, flaauw van dorſt en honger, ſit.
Gen nood! de Hemel ſal hem haaſt ontſet doen krygen,
Om op de rykstroon van vorſt Frederik te ſtygen.

VERKLAARING.

Steile rots,] Gelegen ontrent Inſpruk, in Tirol, op een plaats Martynswaard geheeten. Voorts ſtaat op deeſe, in een uitgehakt vierkant, een houte kruis, ontrent 40 voeten hoogh, doch op de beneden grond naulyks de maat van 2 voeten ſchynende te hebben. Een gedenkteeken, ſeght *Pighius* (in *Hercule Prodicio*, 243 *pag.*) van dit overſeldſaam ongeval.

Maximiliaan, de ſoon van keiſer Frederik, de Vreedſaam, volgens de wyſe der jonge prinſſen, geweldigh op het jagen geſet, had ſich, een daſs vervolgende, allenskens ſoo ver in het geberghte begeven, dat'er eindelyk niets voor hem was als een afgryſelyk neergaande ſteilte.

Hier bevond ſich de prins benepen en benard, ſyn onbeſonnene reukeloosheid ondertuſſen beſchuldigende. Want, ſagh hy naar boven, daar hingen hem de beſneeude ſteenrotſen over het hoofd; naar beneden, daar wierd hem van een nare ongemeetene afgrond een doodſchrik aangejaagd; naar achteren en ter ſyden, daar ſlooten de ruwe en ſcherpe klippen hem den uitgang.

Midlerwylen ſtonden ſyne jaghtgeſellen en bedienden aan den voet des berghs; alle raadeloos; ſynde met touwerk niets te winnen, en in geen maand hier een voetpad konnende uitgehakt worden.

Dus verſleet de jonge prins, twee volle dagen en nachten, op deeſen bergh, vrymoediglyk en geruſt tot het ſterven ſich bereidende, terwyl het gerucht van dit vreemde toeval ſich om verſpreide en een ieder tot medelyden verrukte.

Immers beſchreiden hier de doorluchtige ouders hunne eenige ſoon; daar weder, de grooten een jonge prins van ſoo een groeden hoop; en ginder waaren de verlegene onderdaanen beſig met in alle kerken en kapellen voor ſyn behoud te bidden.

Maar, let op deese schielyke en by naar ongelooflyke ver-dering!

De jonge Maximiliaan, alleen besigh met sich by den Op[-]sten behaaglyk te maaken, hoord ontrent sich een geruis, [e]n siet seekere boere jongen langs de scherpe klippen tot h[e]m kruipen, eenige groote steenen ter syden wentelen en dus [e]en baan maaken tot een gelukkigen uitgang.

Vrees niet, sey dat moedige boertjen, hem syn hand t[oe]-reikende, *ik sal u soo daadlyk brengen in een seekere veiligh[eid].* En hier mede gaat hy voor uit en de prins bevind sich alle[n]-kens op een breeder voetpad.

De vreugd van den bekommerden adel is onmooglyk [me]t woorden uit te drukken, siende de jonge prins soo gemaklyk [we]-der nederdaalen; doch evenwel onder het toeschieten van [de] blyde geselschap, mist men deesen onbekenden leidsman.

Niettemin word de prins op een paard geset, noch van sch[ri]k verbleekt en flaauw van honger; doch op die wyse te huis kom[en]-de, verwisseld hy de algemeene droefheid in de grootste bl[y]-schap, terwyl de leidsman 's anderen daaghs overal word op-socht, en, niet tegenstaande 's vaders afkondigen, nergens [ont]-dekt. Soo verre *Stephanus Winandus Pighius*. Doch sie m[e] dit aangeraakt, by *De La Croix*, *Wereldbeschryv.* 1 *D.* 357 *pa[g.]*

Voorts is Maximiliaan, binnen Gent, met Maria getrouw[d] A. 1477, en, nu Keiser synde, A. 1519, te Wels, overled[en]. *Schatkamer*, 224 *bl.*

Maar, wat ondertussen syn bedryven ontrent de veldslagh[en te]-gens de Fransse, het belegh van Doornik, &c. betreft, sie die [by] *Heuterus*, *Rerum Austriacar.* 1 *lib.* *Jovius*, *Elogior.* 5 *lib.* 38. &[c.]

SINNEBEELD.

MAXIMILIANVS AVSTRIACVS XXIX. COM. HOLL. MOX. I[M]P. AVG. *Maximiliaan van Oostenryk, de negenentwintighste gr[a]f van Holland; daar op, geheilighde keiser.* Hy, met een vor[ste]-lyke muts, gebloemde boven en onderrok, en het keiserl[yk]e wapenschild.

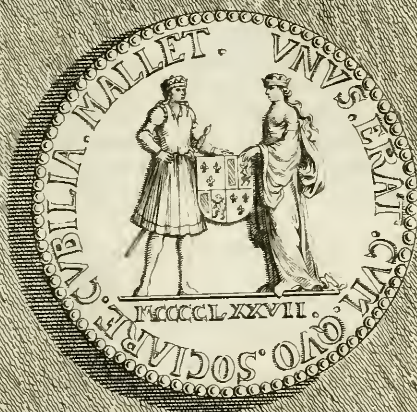
VNVS ERAT CVM QVO SOCIARE CVBILIA MALL[ET]. MCCCCXXVII. *Hy was de eenige, met wien sy liefst wilde paare[n].*

Maximiliaan en Maria, onder een straalenden hemel staan[de], met een wapenschild tussen beiden. Dit, buiten het opschr[ift], uit een *Medalie*; gelyk het voorige van Maria, uit een *Seg[el]*, *Olivar. Vredius* ontleend.

Siet op hun huwelyk, de twee doorluchtighste huisen van [ge]-heel Europa in een smeltende. *Heuterus*, *Scriverius*, *Goudhoe[ven]*, &c.

34. FL[ORIS]

MAXIMILIANVS. AVSTRIAC. XXIX. COM. HOLL. MOX. IMP. AVG.

VNVS. ERAT. CVM. QVO. SOCIARE. CVBILIA. MALLET.
MCCCCLXXVII.

34. FLIP DE SCHOONE.

D is die Schoone Flip, met wien twee grootſſe ſtammen,
Burgondie en Ooſtenryk, verſmolten in malkaar.
Ei vredeliever, ſchuw van oorloghsblikſemvlammen;
Des was ſyn droeve dood ook 't Land een droeve maar.
Beruchtigh ſterft een vorſt, wanneer ſyn onderdaanen,
I rouwgewaad, ſyn lyk vereeren met hun traanen.

VERKLAARING.

F*Lip*] De ſoon van keiſer Maximiliaan, als geſeght is, uit den huiſe van Ooſtenryk en vrouw Maria van Borgondie.

Stervende ſyn moeder, is hy, oud 4 jaaren, tot op ſyn 16 jaar, dat is, tot A. 1494, gekoomen onder de vooghdy v: ſyn vader Maximiliaan. Siet ondertuſſen van ſyn plechtig loop de *Schatkamer*, 263 *bl.*

Wanneer hy, met een weltoegeruſt leger, naar Gelderland w opgetrokken, bracht hy aldaar alles in ſchrik en vrees, ou het ſelve geheelyk weder hebben bemaghtighd, indien ſyn g ikſtar hem niet naar Spanjen had geweeſen, om de kroon van K tilie in dat landſchap te aanvaarden. Maar hy is, by het leven v ſyn vader, A. 1506, noch jongh en tot hooger ſaaken ge- ſ kt, in Spanjen overleden. *Barlandus*, *Comit. Holland.* 90 *pag.* h ſiet ook *Eraſmus*, in *Panegyr. de triumphali Principis in Hiſpaniam profectione*, & *ejus felici in patriam reditu.*

S yn gemaalin is geweeſt Johanna, de dochter van Ferdinand, k ing van Spanje; met welken hy is te Lier getrouwd, A. 1496. b velke hy heeft gewonnen 2 ſoonen en 4 dochteren, naa- n itlyk:

1. Karel; A. 1500, den 24 Februar. te Gent gebooren, en d 13 Maart gedoopt.
2. Ferdinand; A. 1503, in Spanje gebooren, namaals keiſer.
3. Eleonora; A. 1498, gebooren, namaals koningin van P tugal en daar naa van Vrankryk.
4. Eliſabeth, anders Iſabelle; A. 1501, gebooren, en aan d koning van Deenmarken naderhand gehuwd.
5. Maria; A. 1506, gebooren, en aan den koning van Hun- g 'en uitgehylikt.
6. Katryn; naamaals koningin van Portugal. *Goudhoeve*, 5 *bl. Damhouder*, *Beſchryv. van Brugge*, 264 *bl.*

Vorders is ook, ontrent ſyn tyd, A. 1506, den 23 Aprilis, op

op het ſlot van Wyk te Duirſtede, overleden David van
gondie, 40 jaaren, met vrede en eendraght den biskopl
ſetel van Utrecht hebbende bekleed, ſyn plaats weder vu
de Frederik, markgraaf van Baden; van welke beide bis
pen uitgebreider *elders*. Weder *Goudhoeve*, 561 *bl.* ſpree
de ook van Flip, gekroond koningh van Kaſtilie, 568 *b*
weder van ſyn onrype en al te vroege dood, (hy was al
lyk oud 28 jaaren) 270 *bl.* Siet ook *Heuterus*, *Rerum*
ſtriacar. 6 *lib.* 10. *cap.* 152 *pag.* *Merula*, 960 *bl.*

SINNEBEELD.

PHILIPPVS. D. G. REX CASTELLE. ARCHIDVX AVS.
Flip, door Gods genaade, koning van Kaſtilie, aartshertog
Ooſtenryk.

Hy, van vooren, noch jong, met een breeden hoed, ee
plooide rok, en het gulde Vlies. Is genoomen uit een med

PACIS ET ARMORVM VINDEX. DEF. MDVI: *De hand*
van vrede en oorlogh. Hy is overleden, A. 1506.

Een vliegende arend, in ſyn klauwen voerende een o
(een vrede teeken, volgens het ſchryven, *boven*, 54 *bl*
een blikſem; het ſinnebeeld van den oorlogh; volge
veerſſen van *Virgilius*, in ſyn *Landleven*, 4 *B.* en den
6 *B.* en verder *Claudianus*, *in laude Stilich.* 1 *lib.* desw
ſynde ook dikmaals de blikſem op de ſchilden der Ro
kryghsknechten afgebeeld. Sie *Valer. Flaccus*, *Argonautic*
Ondertuſſen ſpreekenwe ook van den arend (ten allen
by de aloude een ſeer gelukkigh voortteeken) in de *Aan*
ningen over Ovidius, 1 *D.* 141 *bl.* en weder *in Numiſma*
lecta Dn. Jacobi Wildii, 2 *pag. ad Amyntæ regis Num.*

Immers is deeſe Flip een vreêlievende vorſt geweeſt,
noomen dat hy, met de Gelderſſe te beoorloogen, eeni
onſe landen heeft ontruſt. Hoewel ook, noch voor ſy
trek naar Spanje, op het Huis te Rooſendaal, Karel van
der, hoewel geveinsdelyk, ſich aan deeſe Flip heeft o
worpen. Weder *Damhouder*, *Brugges Beſchryv.* 292 *bl.*

35. K

PHILIPPVS.D.G.REX CASTELLIE . ARCHI DVX. AVS. ECT

PACIS. ET ARMORVM. VINDEX. DEF. MDVI.

35. Keiser KAREL DE VYFDE.

Met drie paar regelen te melden al uw daân,
[illegible]ht afgerechter pen; de myne is swak en teder:
Maar echter, een bedryf verciere deese blaân;
[illegible] gy, vermoeid, de kroon en scepter leght ter neder,
[illegible]n blyd'lyk u van 't juk des oppermaghts ontslaat,
[illegible]n de ouderdom verslyt in een geruften staat.

VERKLAARING.

D*Aân*] Deese syn beschreven van *Alonso de Vlloa*, uit syn Italiaans verduischt; vorders van *Pontus Heuterus*, *Au[illegible]c. Rerum*, 8, 9, 10, 11, 12, 13 *en* 14 *lib.* behalven de [illegible]*yvers der levenden van de Roomsse Keiseren*; *Cuspinianus*, [illegible]*ius* en *Henninius*, *Chanler*, &c. uit welke alle wy alleen [illegible]weinige sullen saamen schraapen.

[illegible]. 1500, gelyk we boven al aanteekenden, is vrouw Ma[illegible] te Gent, van deesen vorst bevallen; synde naderhand syn [illegible]- en sede-meester, Adriaan van Utrecht.

[illegible]. 1521, tot in A. 1525, heeft hy, wegens de stad Mi[illegible]en, dikwyls geslagen tegens Francis, koning van Vrank[illegible]: doch eindelyk, by Pavie, hem verwonnen en gevangen; [illegible]ıvelende, aan 's keisers syde 700, en, aan de syde der [illegible]nsse, 8000, behalven de 2000, die in het water wierden [illegible]agd.

[illegible]. 1522, begon het licht van de suivere en herformde Gods[illegible]ıst, onder hem, in verscheidene gewesten door te bree[illegible]..

A. 1527, hadden de Paus, de Venetiaan en deese Francis [illegible] sekeren voorwaarden weder los gelaaten) een verbond [illegible]ens hem gesmeed. Doch Karel vermeesterde Romen en [illegible]ette den Paus op Engelenburg; echter hem eindelyk in syn [illegible]origen staat herstellende.

A. 1535, herstelde hy Muleassus in het koningryk van Tu[illegible], verjagende Barbarossa met syn zeeroovers; doch, A. 1541, [illegible]erd Muleassus van Barbarossa weder uitgedreven, en Karel [illegible]lagen en verjaagd.

A. 1536, liet hy Munster belegeren, wegens Knipperdol[illegible]g, die hy aan den toorn van S. Lambert deede ophangen.

A. 1547, heeft hy, op het pauslyk aandringen, de *prote[illegible]nten* van de Ausburghsche *Confessie* beoorlooghd; koomen-

de voor Ingolstad en vangende keur-Saxen met de land-g[raaf] van Hessen, by Mulbergh.

Ondertussen heeft hy ook syn hoofd voor Mets, de sle[utel] van Duitschland, gestooten, het geen de koning van Vrank[ryk] had bemaghtigd.

A. 1556, heeft hy het keiserryk overgegeven aan syn broe[der] Ferdinand; gelyk aan Flip, A. 1555, het koningryk van Spa[nje], Borgondie, de Nederlanden, en haare afhanghlykheden: [ge]lyk een andere Diokletiaan, een stil en onbeslommerd le[ven] verkiesende.

A. 1558, den 21 Sept. is hy, 58 jaaren oud, in Sp[anje] gestorven; 39 jaaren hebbende geregeerd. Dit alles uit *Ch[ul]ler*; *Nieuwe Keisers Chronica*, 302 *bl.*

SINNEBEELD.

IMP. CAES. CAROLVS V. AVG: *keiser Karel*, *geheili[gd] keiser.*

Hy, op de rechter sy, gelaurierd, en met een volle baar[d].

DVM REDEO, VOS HAEC SERVATE: *Bewaard gy lie[den] deese saaken*, *tot dat ik wederkom.*

Een vorstelyke muts, boven op een antieke scheeps-rie[m], tussen twee vrouwe tronien.

Ik doe Karel (dichtkonstigh; als of se saamen ontrent h[em] waaren) deese woorden tegens die twee vrouwen spreek[en]; synde de eene syn moey,

Margriet, A. 1501, met Filibert, den hertogh van Sav[oye] getrouwd; by Karels minderjaarigheid de vooghdes over de[e] Nederlanden. Sy stierf, A. 1530. *Balen*, *Dordrechts Beschr[yv]*. 818 *bl.* Doch de andere synde syn suster,

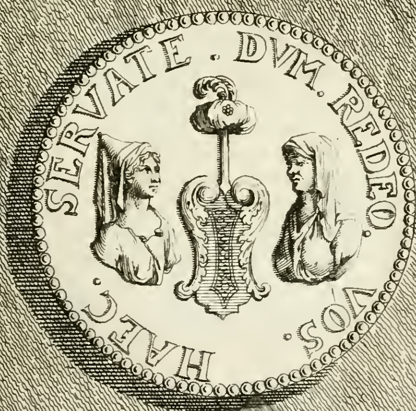
Marie; de weduwe van Lodewyk, koning van Hongar[ye], soo jammerlyk, A. 1526, by Mohatz, van den Turk ver[sla]gen. Voorts was sy de voogdesse over onse landen, synde haa[r] broeder, in het Keiserryk en Spanje en Italie, met swa[re] oorlogen belemmerd. *Deselve Balen*, *op de selve bladsyde.*

Wat nu de roeiriem aangaat, sie de selve by den Hr. Borge[m]. *Nic. Witsen*, in syn weldoorwrochte *Verhandelinge van [d]e Scheepsbouw*, meer als eenmaal vertoond.

Dat ondertussen dit scheepsroer of deese schepriem, al v[an] ouds, tot een sinnebeeld van Landbestier gebruikt is gewee[st], bewysen ons de Roomsse *Gedenkpenningen* by *Oudaan*, *Roo[m]s. Mogenh. XVIII Taf. 2 Penn*; gelyk mede by *Angeloni* en m[eer] andere.

36. FL[ip]

IMP. CAES. CAROLVS. V. AVG.

SERVATE. DVM. REDEO. VOS. HAEC.

36. FLIP DE DERDE.

A1, fie den Hemel hier een dwingeland beftormen!
T Eskuriaal weêr galmd op 't jam'ren van haar vorft,
So deerlyk overal doorvreeten van de wormen.
O gy, die ooit u hebt met Chriftenbloed bemorft,
Begeef u naar dit hof, tree zidderend naar binnen;
Ó mooglyk dit geficht iet op uw hert moght winnen!

VERKLAARING.

Dwingeland] Hoedaanige by die van Romen, onder meer andere, is geweeft Cajus Galerius Valerius Maximianus, gezegt Armentarius; om dat hy, by die van Thracie, in fyn jongelingfchap, een veehoeder of offedryver was geweeft.

Vorders beftond fyn fiekte, volgens de *Schryvers*, in een etterbuil, ontrent de lafch, waar uit de wormen kroopen, terwyl hem het een oogh uitfwoor en het vlees al rottende van het gebeente weghviel. *Lactantius*, *de Mortibus Perfecutorum*, behalven *Tollius*, in *Cæfaribus*, 124 *pag.* doch fiet ook de Schriften van myn *Keifers*, 50 *bl.*

Wormen] Dit jammerlyk toeval word ons alleromftandighft befchreven van *Rodolph. Boterejus*, een parlements advocaat van Vrankryk, *Commentar.* 5. *lib.* 421 *pag.* op het jaar, 1598; doch mede van onfe *Emman. van Meteren*, 20 B. 417 *bl.* wiens woorden ten naaften by wy hier fullen inlaffchen:

De koning, de twee laatfte jaaren fynde foo vol *flerecyn* en kortfen, dat fyn voeten hem niet langer konden draagen, kreeg eindlyk ook in beide handen het *flerecyn*. Dus, daaghlyks fieker wordende, wilde hy, tegens dank der geneesheeren, van Madrid naar het Efcuriaal fyn vervoerd.

Doch, het ryden en hoffen niet konnende uitftaan, is hy daar naar toegedraagen, van eenige mannen, 7 mylen binnen 6 dagen flytende. Maar, aldaar vermeerderden fyn quaalen; ook fich vertoonende een verfweering op het rechter been en wel 4 boven op de borft.

Ondertuffen verfchrikten de geneesheeren, als fy een groote menighte luifen in de fweeren faagen groeyen; en noch te meer, als fy defelve niet konden verdryven. Soo dat eindlyk deefen koning Flip, foo men fegt, vol lydfaamheid in deefe beklaaghlyke fiekte, is overleden, den 13den Septemb. A. 1598. Dit, in het kort, uit *Van Meteren*.

Deese selve siekte sal u ook by de oude ontmoeten; als *Josephus*, *Joodsse Oudheden*, 17 B. 8 *H.* het getuigende v Herodes, der onnosele kinderen moorder. *De boeken d Machabeën*, 3 *B.* 8 *H.* van den ontmenschten Antiochus E phanes. *Plutarchus*, *in vita Syll.* van dien wreede burgerpl ger, Lucius Cornelius Sylla. Siet ook *Textor*, *Officin.* 2 *l* 74 *cap.* 221 *pag.*

Voorts wat nu de bedryven aangaat van deesen laatsten gra en koning van Spanje; gy sult deselve vinden by alle *Schryvers der Nederlandsse Beroertens*; *Bor*, gemelde *Van M teren*, *Hoofd*, *Grotius*, *Goudhoeve*, *Pers*, *Strada*, *Bentivogl Eremundus*, &c.

SINNEBEELD.

Philippvs D. G. Hispaniarvm et Angliæ Rex: *Fl door Gods genade, koning van Spanjen en Engeland.*

Hy, met een korte baard, en sonder hoofdcieraad.

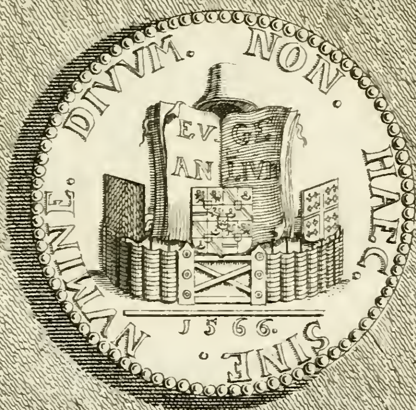
Non haec sine Nvmine Divvm. 1566. *deese dingen niet sonder Gods alvermoogen geschied*, 1566.

De vrye Hoed, op het heiligh Euangeliboek; oopen overeind staande in den Hollandssen tuin, met de wapensch den van den Prins van Oranjen en de Graven van Egmo en Horne vercierd.

Siet op het hooghnoodigh Herformen van den waaren vryen Godsdienst, onder het wakker en onverschrokken leid deeser drie Heeren, A. 1566, tegens den Pausselyken tel roemruchtigh aangeset: volgens de getuigenis onser *Lan beschryveren*, *hier boven opgeteld*; behalven de *Medalische H storie* (die t'syner tyd sal het licht sien) vergroot en verme derd, door myn arbeidsaamen en onvermoeiden boesemvrie, Andries Schoemaker; ook genoeghsaam den a voerder van deese *Graaflyke Verhandeling.*

BLA-

PHILIPPVS. D. G. HISPANIARVM. ET. ANGLIAE. REX.

NON. HAEC. SINE. NVMINE. DIVVM.
EV. GE
AN LIVM
1566.

A
Adr
Alb
Aly
Ant
Ant
Are
Arr
Asp
Au

B
Bis

Bli

Bro

D
De
Di

B L A D W Y S E R.

A.

ADa, niet onder de graven, by ſommige. 29.
Adolf van Gelder; ſyn vader gevangen ſettende. 63.
Adriaan van Utrecht, leermeeſter van keiſer Karel. 69.
Albrecht. 51.
Alyt van Poelgeeſt; in den Haag vermoord. 47. 52.
Antiochie, een ſtad in Syrie en haar Dafne. 26.
Antiochus Epiphanes, koning van Syrie; ſyn deerlyk einde. 72.
Arend, welk een ſinnebeeld? 68.
Arnoud, graaf. 5.
Aſperens ſlot vernield. 32.
Auguſtus, keiſer; ongelukkigh ontrent ſyn kinderen. 52.
ſchimpſcheut ontrent de eike- of burgerkroon. 60.

B.

BAtavieren. 31.
'tBeyerſch geſlacht; geroemd. 52.
Biskoppen, van Utrecht; die den oorlogh handhaafden.
Adelbold. 7. en 8.
Willem van Gelder. 13. 16. 18.
Koenraad van Swaben. 19.
Herbert van Berum. 24.
Diderik van Aare. 32.
Willem van Mechelen. 39.
Jan van Arkel. 46. 50. 54.
Blikſems ſinnebeeld. 14.
veele goden toegeſchreven. 14.
Brederode; over de waare naamreden een aanmerkinge. 5.

D.

DAmiata, in Egipte gewonnen. 25.
David van Burgondie, biskop van Utrecht. 68.
Delphiſche krygsliſt, van Apolloos prieſteren. 8.
Diderik, de Eerſte, graaf. 1.
Tweede. 3.
Derde. 7.
Vierde. 9.

Vyfde. 19.
Sesde. 23.
Sevende. 27.
Donatie of Vergunbrief over het graaffchap van Holland, vals. 2.

E.

EGmonds lof. 72.
Etheokles onthoud Polynices, fyn broeder, het ryksbeftier. 24.

F.

FLip, de Eerfte, graaf. 59.
Tweede. 67.
Derde. 71.
fyn deerlyk einde. 71.
Floris, de Eerfte, graaf. 11.
Tweede. 21.
Derde. 25.
Vierde. 33.
Vyfde. 37.
Francis; koning van Vrankryk, gevangen. 69.
Francius (Petr.) welfpreekend redenaar. 51.
Frederik van Baden, biskop van Utrecht. 68.
Frieffe Chronyk vol beufelingen. 3.

G.

GEertruid, gravin. 13.
Gyfen (J. v.) dichters Merkurius aangehaald. 53.
Govaard de Bultenaar. 17.
Graaf; beteekenis van dit woord. 1.
Gradivus, een toenaam van Mars. 45.
Granffe, in Switferland, door een veldflagh vermaard. 61.

H.

HEemskerks Arkadia; gepreefen. 63.
De feven Henrikken in de lyft der Duitfche keiferen. 15.
Herformde Godsdienft. 69. 72.

Hero-

Herodes, de kindermoorder; ſyn deerlyk einde. 72.
Hoekſſe en Kabeljauſſe tweeſpalt. 48.
Honden, trouwer als menſſen. 38.
Horne en Egmond, gepreſen. 72.

I.

JAkoba, gravin. 55.
haar kannetjes. 56.
Jalouſy van de graaf van Klermond. 34.
Jan de Eerſte, graaf. 39.
Tweede. 41.
Derde. 57.

K.

KAmpobaſſo; verrader van Karel de Stoute. 62.
Karakalla dood ſyn broeder, Geta. 23.
Karel de Eerſte, graaf. 61.
las gaaren het leven van Alexander. 61.
ſyn dood, by veele ongelooflyk. 62.
Tweede. 69.
Karel van Gelder; ſyn verbond, voor een kleene tyd, met graaf Flip. 68.
Kats (Jac.) dichter; verdedigd. 53.
Kroonen en kranſſen van eer, by die van Rome. 59.
Kinderen, hinderen; voorbeelden van wederſpannige. 49.
Klucht, van de geſtoolen koe. 43.
Knipperdolling; aan een toren opgehangen. 69.
Komineus (Flip) verrader van Karel de Stoute. 62.
het geval van de laarſſen. 62.
Krygsliſt van de looſe putten, aangenoomen. 12.
Krygsroof en veroverde wapenruſtingen op de medalien der verwinnaars. 28.
Kruis, van keiſer Konſtantyn, in de locht geſien. 26.
Kruisvaarten, door de pauſen ingevoerd. 25.

L.

LEeuwen, in de wapenſchilden der Nederlandſſe vorſten. 42.
Lettergiſpers der Nederlandſſe ſpraakkonſt; meeſt ſonder vindingen. 51. 53.

Libanus, een vermaarde bergh. 25.
Livia, vluchtende met den jongen Tiberius. 19.
Loosduiner bekkens; gedenkteeken van de 365 kinderen. 34.

M.

't MAnpad, buiten Haarlem. 42.
Margriet van Oostenryk, vooghdes der Nederlanden. 70.
Margriet, gravin. 47.
Maria, gravin. 63.
haar ongelukkige val. 64.
Marie van Oostenryk, vooghdes der Nederlanden. 70.
Huis te Marquette, geboud. 36.
Martynswaard, in Tirol, ontrent Inspruk. 65.
Maximiaan, Rooms dwingeland; syn deerlyk einde. 70.
Maximiliaan, graaf. 65.
syn seldsaam geval in Tirol. 65.
Mets; keiser Karel van daar gedreven. 70.
Mulberg; veldslagh ontrent de selve. 70.
Muleassus; hersteld en weder verjaagd. 69.
Murten, in Switserland; door een veldslagh vermaard. 61.

N.

NEderlandsse beroerten, onder keiserin Margriet. S. Hoeks.
Nederlandsse leeuwen op de wapenschilden. S. Leeuwen.

O.

OLyftak, een vredeteeken. 22. 55.
Oranje, prins Willem de Eerste; gepreesen. 72.
Orestes, een wederspannige soon; gestraft. 50.

P.

PAvie; veldſlagh ontrent de ſelve. 69.

Q.

QUênoy; gevangenis van graaf Willem de Vyfde. 49.

R.

REchterhanden; van ouds, eendraghts ſinnebeeld. 55.
Robbert de Fries. 15.
Romans, bederven de waare Hiſtorien 9.
Rome; door keiſer Karel ingenoomen. 69.
Huis te Rooſendaal. 68.

S.

Saraceenen of Hagareenen. 26.
Scheeps-roer; ſinnebeeld van Landbeſtier. 70.
Sofokles, treurſpeldichter; van ſyn kinderen gehoond. 51.
Stoke ſluit ſyn Rym-chronyk met Willem de Goede. 44.
Sulla, Rooms dwingeland; ſyn deerlyk einde. 72.

T.

TIfis, een ſtierman der Griekſſe Vlieshelden. 17.
Trojaanſſe of Frygiaanſſe volkplantingen in Europa. 6.

V.

VElſens vrouw, verkracht. 37.
Wolf. V. D. Veere, uit den venſter geſmeeten. 40.

Vin-

Vindingen, gevalliger en aangenaamer als het waare. 9.
Vlies-feeſt, wanneer gehouden? 60.
Vlies-order; de oorſprong of van Jaſon of van Gideon. 60.
Vos (Jan) dichter; verdeedigd. 53.
Vreedſaame vorſten geven geen ſchryfſtoffe. 22.
Vrouwen, veracht. 33.

W.

WAarheid, in Neerlands Oudheden hoedaanigh aan te merken. 4.
Willem de Eerſte, graaf. 31.
Tweede. 35.
levensgevaar, te Brunswyk. 35.
Derde. 43.
Vierde. 45.
Vyfde. 49.
Seſte. 53.

E Y N D E.

[illegible]

1903

